

**T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANA BİLİM
DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ
DERS KİTAPLARINDA KALIP İFADELER:
DERLEM TEMELLİ BİR İNCELEME**

**Tuğçe YILDIRIM
250191131**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK**

İSTANBUL-2022

ÖZ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS
KİTAPLARINDA KALIP İFADELER: DERLEM TEMELLİ BİR
İNCELEME
TUĞÇE YILDIRIM

Türkiye’de son yıllarda Türkçenin yaygın bir şekilde öğretilmeye başlanmasıyla dil öğretim materyallerinin sayısında da artış olmuştur. Materyallerdeki bu artış, bu alanda yapılan araştırmaların da artmasını sağlamıştır. Bu çalışmada kalıp sözlerin yazılı derlemdeki sıklıklarının İstanbul Türkçe Öğretim Seti’nde kullanılan kalıp sözlere nasıl yansıdığı araştırılmıştır.

Kalıp sözler doğum, ölüm, tebrik etme, teşekkür etme, iyi dilekte bulunma gibi birçok durumda kullanılan ve hafızada hazır olarak saklanan dil öğeleridir. Belli durumlarda bazı kalıp sözlerin kullanılması Türk kültüründe âdet hâline gelmiştir. Bil dilde kullanılan kalıp sözler başka bir dilde kullanılmayabilir. Bu yönüyle kalıp sözler o dilin kullanıldığı kültüre ışık tutar.

Türkçe öğrenen bireyler için kalıp sözlerin öğrenimi büyük önem taşımaktadır. Bir dili yeni öğrenmeye başlayan kişiler için o dilde en sık kullanılan kalıp sözlerin bilinmesi karşılıklı iletişimi sürdürmede büyük kolaylık sağlamaktadır. En sık kullanılan kalıp sözlerin belirlenmesi ise derlemler sayesinde mümkün olmaktadır. Derlem, doğal dil kullanımına ait verilerin dil araştırmalarında kullanılmak üzere bilgisayar tarafından okunabilecek şekilde bir araya getirilmiş hâlidir. Türkçe öğretim ders kitaplarında öğrencinin seviyesine uygun kalıp sözlerin öğretiminde derlemler yol gösterici kaynaklardır. Derlemler sayesinde kalıp sözlerin farklı kaynaklardaki toplam sıklıklarına bakılarak seviyelerine göre bir sınıflandırma yapılabilir.

Bu çalışmada İstanbul Türkçe Öğretim Seti’ndeki A1, A2, B1, B2 ve C1+C2 seviyelerindeki kalıp sözler doküman incelemesi yapılarak belirlenmiş ve bu kalıp sözlerin Türkçe yazılı derlemindeki sıklıklarına bakılmıştır. Araştırmanın amacı kalıp sözlerin derlemdeki sıklıklarının Türkçe öğretim setindeki farklı seviyelerdeki ders kitaplarına nasıl yansıdığını incelemektir. Yapılan analizler sonucunda, İstanbul Türkçe Öğretim Seti’ndeki kalıp sözlerin büyük oranda derlemle paralel olmadığı ve farklı seviyelerdeki kalıp söz çeşitliliğinin yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, derlem, sıklık, kalıp sözler, dil öğretimi.

ABSTRACT
FORMULAIC EXPRESSIONS IN TURKISH AS A FOREIGN
LANGUAGE TEACHING BOOKS: A CORPUS-BASED
ANALYSIS
TUĞÇE YILDIRIM

There has been an increase in the number of language teaching materials in Turkey in recent years with the widespread teaching of Turkish. This increase in materials has led to an increase in research in this field. In this study, it has been investigated how the frequency of formulaic words in the written corpus is reflected in the formulaic words used in the Istanbul Turkish Teaching Set.

Formulaic expressions are language elements that are used in many situations such as birth, death, congratulating, thanking, wishing well, and are stored as chunks in the memory. It has become a custom in our culture to use some formulaic words in certain situations. Formulaic expressions used in one language may not be used in another language. In this respect, they shed light on the culture in which that language is used.

It is of great importance to learn formulaic expressions for individuals learning Turkish. Especially for people who are just starting to learn a language, knowing the most frequently used phrases in that language provides great convenience in maintaining mutual communication. In Turkish teaching textbooks, corpus can be used as a guide in teaching formulaic expressions that are suitable for the level of the learner. Thanks to the corpus, a classification can be made according to their level by looking at the total frequency of the phrases in different sources.

In this study, formulaic expressions at the levels of A1, A2, B1, B2 and C1+C2 in the Istanbul Turkish Teaching Set were determined by the document analysis method and the frequency of these formulaic expressions in the Turkish written corpus was examined. The aim of the research is to examine how the frequencies of the formulaic expressions in the corpus are reflected in the course books at different levels in the Turkish teaching set. As a result, it was determined that the formulaic expressions in the Istanbul Turkish Teaching Set do not have parallelism with the corpus and that the variety of formulaic words at different levels is insufficient.

Key words: Teaching Turkish as a foreign language, corpus, formulaic words, language teaching.

ÖN SÖZ

Türkiye’ye yapılan göçlerdeki artışla birlikte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi son yıllarda büyük bir gelişme göstermiştir. Bunun bir sonucu olarak, Türkçe öğretim materyallerinde ve bu konuyla ilgili araştırmalarda da artış yaşanmıştır. Yapılan araştırmalara bakıldığında ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerin seviyesi ve bunların derlemdeki sıklıkları hakkında yeterli çalışma olmadığı görülmektedir.

Bu çalışmada Türkçe öğretim ders kitaplarında kullanılan kalıp sözler belirlenmiş, bu kalıp sözlerin derlemdeki sıklıklarına bakılmış ve derlemdeki sıklık oranlarının ders kitaplarına ne derecede yansıdığı araştırılmıştır. Çalışmanın amacı, Türkçe öğretim ders kitaplarındaki kalıp sözlerin seviyelere uygunluğunu ve kullanım sıklığını Türkçe yazılı derlemine temel alarak incelemektir.

Çalışmanın başından sonuna kadar ihtiyaç duyduğum zamanlarda sabırla bana yol gösteren, yüksek lisansımın hem ders aşamasında hem de tez hazırlama sürecinde engin bilgi ve tecrübesiyle bana çok şey katan değerli danışmanım Doç. Dr. Mehmet Gürlek’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans derslerinde Türkçenin öğretimi ve tarihi konusunda verdiği bilgilerle bu alanda gelişmemi sağlayan Doç. Dr. Murat Elmalı’ya teşekkürü borç bilirim. Çalışırken yüksek lisansa devam ettiğim bu zorlu süreçte bana destek olan sevgili bölüm başkanımız Özlem Salı’ya teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, tezi yazmamda manevi anlamda destek olan tüm arkadaşlarıma, hayatım boyunca hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen ve beni bugünlere getiren sevgili aileme teşekkürü borç bilirim.

TUĞÇE YILDIRIM
İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.2. Problem Durumu	3
1.3. Sayıtlılar	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	4

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Söz Varlığı.....	5
2.1.1. Temel Söz Varlığı.....	5
2.1.2. Atasözleri.....	6
2.1.3. Deyimler	7
2.1.4. İkilemeler.....	7
2.1.5. Terimler	8
2.1.6. Yabancı Sözcükler	9
2.1.7. Çeviri Sözcükler	10
2.1.8. Kalıp Sözler	11
2.1.8.1. Kalıp Sözlerde Yapı	12
2.1.8.2. Kalıp Sözlerin İşlevleri	14
2.1.8.3. Kalıp Sözlerde Anlam.....	16
2.1.8.4. Kalıp Sözlerde Bağlam	16
2.1.8.5. Kalıp Sözlerde Sıklık	17
2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi.....	18

2.2.1. Yabancı Dil Öğretiminde Kalıp Sözler	18
2.2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kalıp Sözlerin Önemi	19
2.3. Derlem Çalışmaları	21
2.3.1. Sketch Engine	23
2.4. Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitapları	23
2.4.1. İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. İnceleme Nesneleri	26
3.3. Verilerin Betimsel Analizi	26

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler	28
4.2. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler	48
4.3. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler	58
4.4. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler	64
4.5. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı C1+C2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler	74

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setindeki Kalıp Sözlerin Derlem Temelli Analizi	89
5.1.1. Derlemdeki Sıklığı Milyonda 0-5 Aralığına Sahip Kalıp Sözlerin İncelenmesi	92
5.1.2. Derlemdeki Sıklığı Milyonda 5-10 Aralığına Sahip Kalıp Sözlerin İncelenmesi	93
5.1.3. Derlemdeki Sıklığı Milyonda 10 ve Üzeri Aralığına Sahip Kalıp Sözlerin İncelenmesi	93
5.2. YADOT Kitapları Hazırlanırken Derlemlerden Faydalanılabilir mi?	94
5.3. Öneriler	96
KAYNAKÇA	97
EKLER	101

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: İstanbul YADOT Kitaplarındaki Kalıp Söz Çeşitliliği ve Seviyelere Oranı

Tablo 2: İstanbul Yabancılar için Türkçe Kitabı A1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Tablo 3: İstanbul Yabancılar için Türkçe Kitabı A2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Tablo 4: İstanbul Yabancılar için Türkçe Kitabı B1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Tablo 5: İstanbul Yabancılar için Türkçe Kitabı B2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Tablo 6: İstanbul Yabancılar için Türkçe Kitabı C1+C2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Tablo 7: Kalıp Sözlerin Derlemdeki Sıklıkları ile Kitapta Farklı Seviyelerde Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması

KISALTMALAR LİSTESİ

akt. : aktaran

s. : Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

TÖMER : Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi

vb. : ve benzeri

YADOT: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

GİRİŞ

Türkçede belli durumlarda kullanmaya uygun, dilde hazır olarak bulunan ifadeler mevcuttur. Birbirini tanıyan iki kişinin karşılaştıklarında *merhaba*, ayrılırken *görüştürüz* demeleri, yemek yiyen birine *afiyet olsun* demek, yapılan bir iyiliğe karşılık olarak *teşekkür ederim* diyerek minnet sunmak ve yeni bir ev ya da araba almış birine *hayırlı olsun* diyerek iyi dileklerde bulunmak buna örnek olarak gösterilebilir. İletişim kurarken kolaylık sağlayan, fazla çaba sarf etmeden en doğru şekilde kendimizi ifade edebilmemize yardımcı olan bu hazır kalıplar “kalıp söz” olarak adlandırılır.

Kalıp sözler hem yazılı hem sözlü dilde sıklıkla kullanılan dil öğeleridir. Bu sebeple, ana dili Türkçe olmayan bireylerin Türkçeyi ana dili gibi konuşabilmeleri için yüksek düzeyde bir kalıp söz bilgisine sahip olmaları gereklidir. Ana dili konuşuru olmayan kişilerin yeterli kalıp söz bilgisine sahip olmaları, ana dili konuşurlarıyla iletişim kurarken özgüven sahibi olmalarını sağlamaktadır. Ayrıca, kalıp söz kullanımı ana dili konuşuru olmayan kişilerin ana dili konuşuru olanlar tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Wray, 2002). Buna ek olarak, kalıp sözler bir bütün olarak algılandığından dil işleme sürecini kolaylaştırır ve yeni bir ifade oluşturmak için kullanılan zaman ve enerjiden tasarruf sağlarlar.

Kalıp sözlerin dildeki yeri ve önemi göz önünde bulundurulduğunda dil öğretiminde kalıp sözlerin sistemli bir şekilde öğretiminin de yer almasının ve öğrencilerin dil öğretim kitaplarında seviyeye uygun kalıp sözlere maruz kalmasının gerekliliği göze çarpmaktadır. Dil öğretim kitaplarındaki kalıp söz kullanımının seviyeye uygunluğunun ve sıklığının belirlenmesi için ise derlemeler güvenilir kaynaklardır. Derlemeler sayesinde bir sözcüğün ya da bir kalıp sözün dilde farklı kaynaklarda ne sıklıkla kullanıldığı bilgisine ulaşılabilir. Bu sebeple, bu çalışmada İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti’ndeki kalıp sözlerin kitaptaki sıklıkları ve derlemdeki sıklıklarıyla paralelliği incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kalıp sözler günlük yaşamda yaygın olarak kullanılmaktadır. Dildeki yaygın kullanımlarına rağmen kalıp sözler çoğu zaman planlı bir şekilde dil sınıflarında öğretilmemektedir ve genelde ileri düzeyde dil öğrenenlerin ana dili konuşurlarına benzer bir yeterliliğe ulaşmaları için aşmaları gereken engellerden biridir.

Sonuç olarak, ileri seviyelerde dil öğrenenler bile kalıp sözlerin doğru ve uygun kullanımı konusunda zorluk çekebilmektedir ve ana dili konuşurlarına göre daha az kalıp söz kullanmaktadır (Foster, 2001). Bu nedenle, ana diline benzer bir yeterliliği elde etmede kalıp sözlerle yüksek düzeyde hâkim olmanın önemini göz önünde bulundurarak, dil bilim alanındaki birçok bilim insanı, dil öğretimine hedef dildeki kalıp sözlerin dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Dil öğretimine dâhil edilecek kalıp sözlerin seçiminde derlemlerden yararlanılmaktadır. Derlemler, kalıp sözlerin sıklığı hakkında bilgi vererek dil öğretim kitaplarında hangi seviyede hangi kalıp sözlerin kullanılabileceği hakkında yol gösterici olmaktadır. Derlemdeki sıklık oranı yüksek olan kalıp sözler başlangıç seviyelerinde kullanılmaya daha uygunken derlemdeki sıklık oranı düşük kalıp sözlerin ise daha üst seviyelerde kullanılması beklenmektedir.

Dil yeterliliğini geliştirmede kalıp söz bilgisinin önemi ve dil öğrenenlerde kalıp söz bilgisini geliştirmek için doğru materyal seçiminin önemi göz önünde bulundurulduğunda, dil öğretim materyallerinde yer alan kalıp sözlerin öğretim yöntemleri, sıklıkları, seviyeleri gibi faktörlerin farklı açılardan araştırılması büyük önem taşımaktadır. Mevcut çalışma, dil öğretim materyallerinde kullanılan kalıp sözlerin kitaptaki sıklıkları ile derlemdeki sıklıkları arasındaki paralelliği incelemeyi amaçlamaktadır.

1.2. Problem Durumu

Çeşitli sebeplerden dolayı artan göçlerle birlikte Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe (YADOT) öğretimi önem kazanmıştır. Günümüzde birçok dil öğretim merkezinde Türkçenin sistemli bir şekilde öğretimi yapılmaktadır. Türkçenin yaygın olarak dil öğretim merkezlerinde öğretilmeye başlanmasıyla birlikte bu alanda yapılan araştırmalar da artmıştır. Yapılan araştırmalar sayesinde bu alandaki eksikliklerin saptanması ve bu yönlerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Dil ve kültür bir bütündür. Bu iki unsurun birbirinden ayrı tutulabilmesi mümkün değildir. Bir dildeki kalıp sözler o dilin kültürüne dair çok şey anlatır. Bu sebeple, dil öğretimi yapılırken kalıp sözlerin öğretimine de planın bir parçası olarak yer vermek gerekir. Hangi kalıp sözlere hangi seviyede yer verileceği noktasında ise sıklık bilgilerinden yararlanılabilir.

Derlemeler, yazılı ve sözlü doğal dil kullanımına ait sıklık verilerini barındıran bu konuda başvurulabilecek güvenilir kaynaklardır. Bunun yanı sıra, derlemeler sözlü ve yazılı doğal dil kullanım örnekleri sunarlar. Bu yüzden, ders materyalleri ve izlenceler hazırlanırken derlem temelli olmasına özen gösterilmelidir (Tribble, 2015). YADOT kitaplarında ise genel olarak geleneksel dil bilgisi ve sözcük öğretim yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- 1) İstanbul Yabancılar için Türkçe A1, A2, B1, B2, C1+C2 seviye ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerin yazılı derlemdeki sıklıkları nedir?
- 2) İstanbul Yabancılar için Türkçe A1, A2, B1, B2, C1+C2 seviye ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerin kitaptaki kullanım sıklıkları nedir?
- 3) Derlemdeki kalıp sözlerin sıklık oranı İstanbul Yabancılar için Türkçe A1, A2, B1, B2, C1+C2 seviye ders kitaplarına nasıl yansımıştır?
- 4) YADOT kitapları hazırlanırken yazılı derlemlerden faydalanılabilir mi?

1.3. Sayıtlar

Bu çalışmada araştırmanın örneklemine oluşturan İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ğretim Seti'nin kalıp söz çeşitliliği açısından yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2012 yılında İstanbul Üniversitesi Yabancı Dil Merkezi ğretim görevlileri tarafından hazırlanan İstanbul Yabancılar İçin Türkçe A1, A2, B1, B2 ve C1+C2 seviye ders kitapları ile sınırlandırılmıştır. Çalışmadaki derlem kullanımı ise Sketch Engine Türkçe yazılı derlemi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Kalıp sözler: Önceden hazır olarak var olan veya o şekilde görülen kelimeler, yani, dilin grameri tarafından üretime veya analize tabi olmaktan ziyade kullanım sırasında hafızada bir bütün olarak saklanan ve bir bütün olarak hatırlanan ifadelerdir (Wray, 2002).

Derlem: Belirli dilsel örneklem kriterlerine dayanan ve bir dereceye kadar temsili amaçlayan, çeşitli yazarlar tarafından yazılmış metinlerin veya metin bölümlerinin elektronik bir parçasıdır (Meyer, 2004).

Ana dili: İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden edindiği, bilinçaltına kadar inebilen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dil ana dilidir (Karaağaç, 2013).

Yabancı dil: Bebeklikle birlikte doğal olarak edinilen, ana dilinden veya ilk dilden sonra kazanılan dil, yabancı dildir, öğrenilmiş veya ikinci dildir (Aksan, 1996).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Söz Varlığı

Bir dilin söz varlığını, o dilin temel söz varlığı, atasözleri, deyimler, ikilemeler, kalıp sözler, çeviri sözcükler ve yabancı sözcükler oluşturur. TDK (2011) söz varlığını tanımlarken “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler” ifadelerini kullanmaktadır. Banguoğlu (1986) bir dildeki bütün sözcüklerin o dilin söz varlığını meydana getirdiğini belirtmektedir. Toklu (2003, s.106) ise bir dilin söz varlığını “dildeki tüm göstergelerin oluşturduğu, diğer bir deyişle, açık sınıfa giren sözcüksel biçimbirimler” olarak tanımlamaktadır.

Söz varlığının ortaya çıkmasında ve dilden dile farklılık göstermesinde etkili olan faktörler arasında kültür ve coğrafya gösterilebilir. Bir millet komşularından, komşularının konuştuğu dilden, yaşayış biçimlerinden, dinlerinden, yiyecekleri ve giyecekleri gibi birçok farklı unsurdan etkilenebilir (Bayraktar, 2014). Bu etkileşimin sonucu olarak da bir milletin kültürü ve söz varlığı oluşur.

Bir dilin söz varlığı o dilin geçmişi ile ilgili pek çok şey söyler. Yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini ve hangi dillerden ne derece etkilendiğini gösterir. Söz varlığının dilin tarihine dair verdiği bilgilerin yanı sıra “bir toplumun yaşam biçimiyle birlikte dinsel inançları, hangi uluslarla ne ölçüde ilişki kurmuş olduğu, nelere değer verdiği, hatta nükteye olan eğilimi hep söz varlığının incelenmesiyle ortaya çıkar (Aksan, 1996, s.16)”.

2.1.1. Temel Söz Varlığı

Temel söz varlığı bir dilin söz varlığının çekirdek kısmını oluşturur. “Temel söz varlığından *çekirdek sözcükler* ya da *kalıt sözcükler* olarak da bahsedilebilir (Toklu, 2003, s.106)”. Aksan (1996, s.34) temel söz varlığını şu şekilde tanımlar: “Söz varlığı içinde, bir dilin kendi öğelerinden oluşan, kimi zaman yabancı öğelerin de girdiği temel söz varlığı, insanın organlarından ve vücut bölümlerinden başlayarak

yiyecek-içeceklerine, en sık kullandıkları araç-gereçlere, doğayla, tarımla ilgili konu ve olaylara, en sık gereksinme duydukları eylem (fiil)lere ve sayı sistemine kadar uzanan bir kavramlar bütününe kapsar.” Tanımından da anlaşılabilceğı üzere temel söz varlığı toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Bir toplumda önem verilen kavramlar başka bir toplum için aynı değeri taşımayabilir. Örneğın, tarım ve hayvancılıkla uğraşan bir toplumda bu alana ait kavramlar temel söz varlığının bir ögesi olurken denizcilikle uğraşan bir toplumda ise denizcilikle ilgili kavramların temel söz varlığına dahil olması beklenir. “Temel söz varlığını belirlerken öncelikle, organ ve akrabalık adlarının, sayıların, günlük hayatta sıkça kullanılan isim ve fiiller ile onlarla ilişkisi olan kelimelerin, sıkça kullanılan deyimler, atasözleri ve iletişimde önemli bir yeri olan kalıplaşmış sözlerin ele alınması gerekmektedir (Barın, 2003, s.311)”.

2.1.2. Atasözleri

Parlatır (2007, s.2) atasözlerini şu şekilde tanımlamaktadır: “Uzun deneme ve gözlemlere dayanan düşüncelerden doğan, kesin hükümler içeren, bilgece bir tavırla öğüt verir ve yol gösterir nitelikte olan, yüzyıllar boyu sözlü geleneğın içinde beslenerek halk tarafından benimsenmiş bulunan ve de halkın ortak değer yargılarını taşıyan kalıplaşmış özlü sözlerdir.” Atasözleri, kullanımları gelenekselleşmiş ve hatırlanması kolay birimlerdir. Kültürün söz varlığının bir parçası olarak kuşaktan kuşağı aktarılır.

Türk atasözleri bazen bir bölgenin özelliklerine ve yaşam tarzına vurgu yaparak bölgeden bölgeye farklılık gösterebilirler fakat genelde herkes tarafından bilinir. Atasözleri kendilerini bir ülkenin değışen sosyal durumuna uyarlarlar ve zamanla yenileri ortaya çıkar. Kaybolan değerleri vurgulayan bu atasözleri, geçmişten bahsederken yaşlılar tarafından kullanılmaya devam eder (Doğancı, 1990).

Türkçedeki atasözlerinin taşıdığı anlamı taşıyan kalıplaşmış sözler diğeri dillerde de bulunabilir. Bir dilde de aynı anlama gelen birden fazla atasözü olabilir. Bunların bazıları gerçek anlamlarıyla kullanılırken bazıları ise değışmeceli anlam taşır (Gökdayı, 2015). Atasözlerinin kalıplaşma seviyeleri deyimlere göre daha yüksektir. Bu yüzden pek değışime uğramazlar ve çekim ekleri alarak şahsa göre

çekimlenemezler fakat zamana ve kullanıldığı yörenin ağzına bağlı olarak bazı değişimlere uğrayabilirler (Hatipoğlu, 1964).

2.1.3. Deyimler

Deyimler hem yazılı hem sözlü dilde sıkça kullanılan, dilin ayrılmaz parçalarından biri olan söz varlığı öğeleridir. Deyimler, ifadeye zenginlik katar ve atasözleri gibi deyimler de az sözle çok şey anlatmak amacıyla kullanılır. Deyimlerin ortaya çıkardığı anlam, deymi oluşturan sözcüklerin toplamından daha fazlasıdır. Başka bir deyişle, deyimler mecazi anlam taşır. Bu mecaz seviyesi deyimden deyme farklılık gösterebilir. Bazı deyimler gerçek anlamına daha yakınken bazıları mecazi anlama daha yakındır (Langlotz, 2006). Bunların yanı sıra, hiçbir mecazi anlam taşımayan, gerçek anlamıyla kullanılan deyimler de bulunmaktadır (Boers ve Lindstromberg, 2008).

Liontas (2017) deyimlerin günlük dilde sıklıkla kullanıldığını ve yabancı dil öğretimine deyimlerin de dâhil edilmesinin gerektiğini vurgulayarak dil ile kültürün birlikte öğretilmesinin öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesine olanak sağladığını ifade etmektedir. Varışoğlu vd. (2014) öğrenilen dilin kavram ve ifade dünyasını anlayabilmek, karşılaşılan durumlarda doğru tepki verebilmek ve kendini doğru şekilde anlatabilmek için deyimlerin öğrenilmesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Cooper (1999) ise deyimlere tamamen hâkim olmanın neredeyse imkânsız olduğunu söylemekle birlikte sözlü ve yazılı dilde deyimlerle sıkça karşılaşıldığı için dil öğrencilerinin bu konuda hazırlıklı olmaları gerektiğini belirtmektedir.

2.1.4. İkilemeler

“İkilemeler, bir sözcüğün bir bölümünün (bir hecenin ya da bir biçimbirimin) ya da sözcüğün tamamının tekrar edilmesiyle oluşan yapılardır” (Nadarajan, 2006, s.39). Bu kalıplaşmış yapılar, anlamı güçlendirmek, anlatımı zenginleştirmek ya da bir ifadeyi vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır. İkilemeler farklı dillerde farklı amaçlarla kullanılabilir. Kiyomi (1993) ikilemelerin oluşumunda sözcüğün kökünün tekrar edilmesinin sözcüğün anlamında değişikliklere yol açtığını ve küçültme, anlamı yoğunlaştırma, miktar belirtme, bir olayın kontrol dışında

gerçekleştirdiğini ifade etme, birliktelik ya da dağılım bildirme gibi farklı işlevlerde kullanıldığını ifade etmektedir. Inkelas ve Zoll (2005) Endonezya'da ise ikilemelerin çoğul eki görevinde kullanıldığını belirtmektedir.

Türkçede ikilemelerin kullanımı ile ilgili olarak Demircan (1990, s.61) şunları söylemektedir: “Türkçe anlatımda bir sözcüğün (gizli) ya da yansımali bir biçimin (şıpır), ister olduğu gibi (gizli gizli, şıpır şıpır) (Emre, 1945, s.20), isterse bir ölçüde sesletimi değiştirilerek (gizli mizli, şapır şupur, sürüm sürüm sürün) yinelenmesine; eğer sözcük bir niteleyici ise (sarı), ilk “ünsüz + ünlü” seslerine /pmsr/ ünsüzlerinden biri eklenerek o sözcüğün başına getirilmesine (sapsarı) (Demircan, 1987, Dobrovolsky,1987); veya bir sözcüğün anlam ilişkilerine dayalı olarak: yakın anlamlı (ite kaka, gizli saklı), karşıt anlamlı (açık gizli, içli dışlı, bata çıka, bilir bilmez), ya da anlam ilişkisi içinde bulunduğu bir başka sözcükle (ağrı sızı, ara sor, ana baba) eşleştirilmesine (Çağatay, 1948) ikileme denmektedir.”

Hengirmen (2002, s.403) ise ikilemeleri şöyle tanımlamaktadır: “Anlatımı daha güzel ve etkili duruma getirmek için aralarında ses benzerliği bulunan yakın, aynı ya da zıt anlamlı sözcüklerin yan yana kullanılmasına ikileme denir.” İkilemelerin en önemli özelliklerinden biri kalıplaşmış olmalarıdır. İkilemeleri oluşturan sözcüklerin yerlerinin değiştirilmesi mümkün değildir ve hatta ikilemeyi oluşturan sözcüklerden bazıları tek başlarına kullanılamaz. *Çoluk çocuk, eski püskü, yırtık pırtık* ikilemelerindeki *çoluk, püskü, pırtık* kelimeleri buna örnek olarak gösterilebilir. Bu sözcükler her zaman birlikte kullanılır. Bu da ikilemelerdeki kalıplaşmanın bir göstergesidir. Kalıplaşmanın bir diğer göstergesi ise ikilemeyi oluşturan sözcüklerin sırasının değiştirilememesidir. Değiştirildiği takdirde kalıplaşma ortadan kalkar, anlam bozulur. *Karı koca* yerine *koca karı* ifadesinin kullanılamaması buna örnek olarak gösterilebilir. Az da olsa bu kuralın dışında kalan bazı ikilemeler de vardır. Örneğin, *küçükklü büyüklü* yerine *büyüklü küçükklü* ikilemesinin kullanılması anlamda herhangi bir farklılık yaratmamakta ve iki şekilde de kullanılabilmektedir (Çoraklı, 2010).

2.1.5. Terimler

Bir bilim, sanat veya meslek dalıyla ilgili ya da belirli bir konuyla ilgili kavramlar bir dilin terim söz varlığını oluşturur. Belirli bir alana ait bir metindeki

bilgiler, terimlerde gizlidir. Bu tür metinlerin anlaşılabilmesi için o alana hâkim olmak ve terimlerin anlamlarını bilmek gereklidir (Faber, 2012).

Aksan (1996) terimlerin bir alana özgü bir kavramı karşılama özelliğini yitirip kullanım alanlarının genelleşmesi durumunda terim olma özelliklerini kaybedebileceklerini belirtmektedir. Radyo ve telefon günlük yaşamın birer kavramı olarak terim sayılmamaktadır fakat elektronik alanı ile ilgili bir sözlükte terim olarak bulunur.

Her dilde kelimeler yaygın anlam kazanmaya doğru gider. Diğer bir yandan da insanlar bu anlam genişlemesini durdurmaya çalışarak tanımlar yaparlar ve sözcükleri dar anlamlara ve terimlere bağlarlar (Hatipoğlu, 1964). Bir dilin alan söz varlığı, öğelerinden bazılarını genel söz varlığından alırken bazılarını da kendisi yeni kavramlar üreterek oluşturmaktadır. Bir ülkedeki bilim, teknik ve sanat gibi çeşitli alanlardaki gelişmeler ne kadar fazla olursa dilin terim söz varlığı da o kadar genişler.

2.1.6. Yabancı Sözcükler

İnsanlık tarihi boyunca insanlar birbirleriyle etkileşim içinde olmuşlar, farklı milletler dil ve kültür alışverişinde bulunmuşlardır. Bu etkileşimlerin somut bir göstergesi olarak da milletlerin diğer kültürlerden kendi dillerine aldıkları yabancı sözcükler gösterilebilir. Bir millet edindiği bir eşya ya da bir fikri, onun ortaya çıktığı ülkedeki orijinal adı ile adlandırabilir. Bunlara yabancı sözcükler denir (Hoffer, 2005). Bir dilden sözcük alıntılamanın birçok sebebi olabilir. Farklı çevrelerden gelen ve farklı deneyimlere sahip iki grup insanın karşılaşmasıyla bilgi alışverişi sonucu yeni öğrenilen sözcüklerin bir dilden diğerine taşınması *bilgi alıntısı* olarak adlandırılır. Modalaşma, kompleksler ve yönetici yönetilen ilişkisi gibi dil dışı sebeplerden kaynaklanan alıntılar ise *özenti alıntısı* olarak adlandırılmaktadır (Altun, 2012).

“Bir dile başka bir dilden girerek o dilin ses kurallarına uyum sağlayan ve zamanla dile yerleşen sözcükler de o dilin söz varlığının bir parçası hâline gelir ve bu sözcüklere *yerleşmiş yabancı sözcükler* denir. Bazı sözcükler ise girdikleri dilin ses yapısına uyum sağlayamazlar ve yabancı kelime oldukları kolaylıkla anlaşılabilir. Bu sözcüklere ise *yerleşmemiş yabancı sözcükler* denir” (Toklu, 2003, s.107). Türkçenin

tarihi boyunca alışveriş içinde bulunduğu diller Çince, Farsça, Urduca, Arapça, Rusça, Ukranca, Ermenice, Macarca, Fince, Romence, Bulgarca, Sırp-Hırvatça, Lehçe, Çekçe, İtalyanca, Arnavutça, Yunanca olarak sıralanmaktadır (Karaağaç, 2009).

Dünyadaki tüm diller diğer dillerden aldıkları sözcükler sayesinde zenginleşmiştir. Her toplum diğer toplumlarla ilişkiler kurar ve bunun sonucunda da dil ve kültür alışverişi kaçınılmaz olur. Bu yüzden bir dilde yabancı sözcüklerin bulunması çok doğal bir durumdur fakat “bazen bir dilin başka bir dil üzerindeki etkisi çok güçlü olabilmektedir. Bu durum kimi zaman söz varlığının en büyük bölümünün yabancılaştırılmasına, yapı ve sözdizimi yönünden de yabancı dile yaklaşmasına neden olabilmektedir” (Aksan, 2005, s.22).

2.1.7. Çeviri Sözcükler

Bazı sözcükler dile olduğu gibi değil de çevirisi yapılarak girerler. “Bir dilden direkt olarak değil de çeviri yoluyla giren sözcükler de o dilin söz varlığının bir parçası olurlar” (Toklu, 2003, s.107). “Çeviri sözcükler diller arasındaki alışverişlerde en geniş yer tutan öğeler, sözcüklerdir. Ancak bir başka dille ilişkide bulunan bir dil kimi zaman bu sözcüklerin dışındaki kimi öğeleri, hatta kuralları da alabilmekte, bu etkilenme, ilişkinin ölçüsüyle doğru orantılı olmaktadır” (Aksan, 1996, s.46).

Günümüzde kitle iletişim araçları oldukça yaygınlaşmış ve uzaklık fark etmeksizin iletişim kurmak çok kolay bir hale gelmiştir. Bu da bir ülkede ortaya çıkan bir kavramın diğer ülkelere de yayılmasını hızlandırmakta ve sözcüklerin çeviri yoluyla diğer dillere aktarılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu şekilde farklı dillerde birbirlerine benzeyen anlatım biçimleri, kalıplar ve tamlamalar oluşabilmektedir. Türkiye’de radyo ve televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte Türkçede de çeviri sözcüklerin sayısı artmıştır. Bilim, teknik ve sanat alanlarında gelişmeler olması da dile çeviri yoluyla yeni kavramların girmesinde önemli rol oynamaktadır.

“Yabancı eş anlamlı sözcükler yerli dilin yeni sözcük yapma yollarını canlandırabilir. Aşağıdaki örnekler, ilginç sözcük yapım biçimlerini göstermektedir: İngilizceden geçen parite sözcüğünü eşitdeğer, boks sözcüğü yumrukoyunu, blöf

sözcüğü kuru-sıkı, doping sözcüğü güçkatımı, recordman sözcüğü enüstüncü, seksapel sözcüğü albeni, patent sözcüğü buluşbelgesi gibi eş anlamlı sözcüklerle karşılanmıştır (Demirezen, 1991, s.135).”

2.1.8. Kalıp Sözler

Wray (2002, s.9) kalıp sözleri “önceden hazır olarak var olan veya o şekilde görülen kelimeler, yani, dilin grameri tarafından üretime veya analize tabi olmaktan ziyade, kullanım sırasında hafızada bir bütün olarak saklanan ve bir bütün olarak hatırlanan ifadeler” olarak tanımlar. Kula (1996) kalıp sözlerin bir milletin kültürel özelliklerini yansıtmalarından dolayı onları *kültür birimleri* olarak adlandırmaktadır. Aksan (1996) ise kalıp sözleri, “söz varlığı içinde yer alan bu ögeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözler” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda kalıp sözlerin insanlar arasındaki ilişkileri düzenleme işlevi üzerinde durulmuştur. Bu sebeple Aksan, *kalıp sözler* yerine *ilişki sözleri* kavramını da kullanmaktadır.

Kalıp sözler, doğum, ölüm, tebrik etme, teşekkür etme, iyi dilekte bulunma gibi birçok durumda kullanılarak iletişimi kolaylaştırır. Az sözle çok şey anlatmayı sağlayan kalıp sözler, bir dilin vazgeçilmez unsurlarıdır ve bir milletin kültürüne, yaşam biçimine, değerlerine ışık tutar (Gökdayı, 2015). Kalıp sözleri kullanma gerekliliği, duruma ve kültüre bağlı olarak değişir. Türk kültüründe belli durumlarda söylenmesi âdet olan sözler başka bir kültürde kullanılmıyor olabilir. Örneğin, Türk kültüründe yemekten sonra ev sahibine *elinize sağlık* demek bir nezaket göstergesiyken İngilizcede bunu tam olarak karşılayan bir kalıp söz bulunmamaktadır (Martı, 2014). Yemek yerken söylenen *afiyet olsun*, biri vefat ettiğinde söylenen *başınız sağ olsun* ya da hastalık durumunda söylenen *geçmiş olsun* gibi kalıp sözler Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir ve bu sözlerin taşıdığı anlam başka ifadelerle karşılanamamaktadır. Türk kültüründeki birçok kalıp sözün karşılığının İngilizcede bulunmaması da bu birimlerin kültürel farklılıkları yansıttığının bir göstergesidir (Doğançay, 1990).

Kalıp sözler hem yazı hem de konuşma dilinde sıklıkla kullanılırlar. Bunun sebebi ise kalıp sözlerin iletişim sırasında çok fazla çaba gerektirmeden kısa zamanla söylenip anlaşılabilmesinden kaynaklanmaktadır (Wray, 2002). Wood (2015) sık

kullanılan sözcük dizilerinin genelde kalıp sözler olduğunu fakat bir sözcük dizisinin kalıp söz olabilmesi için sıklıktan daha fazlasının (tek bir anlama ya da işleve sahip olma ve zihinde belirli bir depolanma, hatırlanma ve üretim şekline sahip olma) gerekli olduğunu belirtmektedir. “Bunlar bütün bir cümle, bir kelime grubu veya bir kelime olabilir. Hatta bir kelimenin yalnızca bir parçası da olabilir. Ancak her zaman gerçek konuşma içgüdüsüne uygun bir ifade olmalıdır. Kalıp sözler, serbest bir kombinasyonun yapabileceği şekilde analiz edilemeyen veya ayrıştırılamayan birimlerdir (Wray, 2002, s.7).” Başka bir deyişle, bu birimler bir ya da birkaç kelime ile tek bir anlam ifade etme özelliği taşırlar ve bir bütün olarak görülürler (Wood, 2015).

Akılda kalıcı olmaları ve kolayca algılanabilmeleri iletişim kurarken sıkça kullanılmalarının bir diğer sebebidir. Doğançay (1990)’a göre kalıp sözler, kişinin özgün sözler üretmeye vakti olmadığı durumlarda bağlama uyacak dilsel araçlar sağlayarak sosyal durumun karmaşıklığının azaltılmasında rol oynar. Ayrıca, belli durumlarda kullanılabilecek etkili iletişim yollarıdır ve ana dili konuşurlarının paylaştığı ortak kültür sayesinde iletişim sırasında karşılaşılabilecekleri yanlış anlaşılmaların önlenmesini sağlarlar.

“Kalıp sözlerin diğer kalıplaşmış birimlerden ayırt edilebilmeleri ve belirli bir biçimde tanımlanabilmeleri için bazı yapı, işlev, anlam ve bağlam gibi özellikleri incelenmektedir ve kullanım sıklıklarına bakılmaktadır fakat kalıp sözler o kadar farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir ki şu anda bu dil birimlerinin kapsamlı bir tanımını yapmak çok zordur (Schmitt ve Carter, 2004, s.2).”

2.1.8.1. Kalıp Sözlerde Yapı

Gökdayı (2008) kalıplaşmış dil birimlerinin belli başlı yapısal özelliklerini, kalıplaşmış olarak bulunma, çoğunlukla tümce veya sözcük öbeği dizilişiyle görünme, belirli tümce ve sözcük öbeği türünde yer alma ve az sayıda sözcükten oluşma şeklinde sıralamaktadır. Bu yapısal özellikler kullanılarak hem kalıp sözler arasında belli bir sınıflandırma yapılabilen hem de kalıp sözlerin atasözü, deyim ve ikilemelerden farkları belirlenebilmektedir.

“Kalıp sözler belirli bir yapıya sahiptirler ve hatta verilmek istenen mesajın karşı tarafa iletebilmesi için dilin izin verdiği ölçüde, birkaç yapının birleşiminden

oluşabilirler. Bu yüzden, öbek veya cümle yapısına sahip olmalarına rağmen dil bilimsel tanımlamanın temel birimlerinden biri olarak görülmelidirler. Bu birimlerin çelişkili görünen bir özelliği ise tek bir bütün olarak kavramsallaştırılmalarına rağmen belli koşullar altında, kolayca analiz edilerek parçalara ayrılabilmeleridir” (Corrigan vd., 2009, s.23).

Kalıplaşmış olarak bulunma sadece kalıp sözlerin değil atasözleri, deyim ve ikilemelerin de yapı özelliğidir. Bu özellikleriyle kalıp sözler, atasözleri, deyim ve ikilemeleri birbirinden ayırmak kolay değildir. Örneğin, *iyi saatte olsunlar* ifadesi bir kalıp söz iken *iyilik yap, denize at, balık bilmezse Halik bilir* ifadesi bir atasözü, *iyi gelmek* ifadesi bir deyim ve *iyiden iyiye* ifadesi ise bir ikilemedir fakat sadece kalıplaşmışlık özelliklerine bakarak bunlar arasında bir ayırım yapmak mümkün değildir. Ancak *iyi bir saatinizin olması işinizi kolaylaştırır* cümlesinden ayırmak oldukça kolaydır çünkü bu cümlede herhangi bir kalıplaşmış yapı bulunmamaktadır (Gökdayı, 2015). “Kalıp sözleri sıradan cümlelerden ayıran başlıca iki özellik vardır: Sınırlı yapı ve sınırlı dağılım*. Sınırlı yapı kalıp sözlerin sözcüksel ve yapısal değişimlere açık olmadığı anlamına gelir. Dilin izin verdiği birkaç alternatif yoldan sadece biri ile ifade edilebilirler ve sınırlı sayıdaki sözcük öbekleri ya da cümleler bu yapısal boşluğu doldurabilirler” (Corrigan vd. 2009, s.14).

Kalıp sözlerin hepsi kalıplaşmış bir yapıya sahiptir fakat hepsinde kalıplaşma derecesi aynı değildir. Bazı kalıp sözlerin söylendiği kişiye bağlı olarak farklı kişi ekleriyle çekimlenebildiği görülürken bazılarında ise bu tür çekimlemeler yapılamamaktadır. Örneğin, *güle güle oturun* kalıp sözü *güle güle otur* ya da *güle güle oturunuz* şeklinde kullanılabilirken *afiyet olsun* ifadesinde böyle bir değişiklik mümkün değildir. Aynı şekilde bazı kalıp sözlerin zaman kipinde de değişiklik olabilir. *Teşekkür ediyorum* yerine *teşekkür ettim* ifadesinin kullanımı buna örnek olarak gösterilebilir. Bu eklemelere ve değişimlere izin veren kalıp sözler “yarı kalıplaşmış” olarak adlandırılırken ekleme ya da değişimin mümkün olmadığı kalıp sözler ise “tam kalıplaşmış” olarak adlandırılmaktadır (Gökdayı, 2015).

Kalıp sözler genellikle çok sözcüklü bir yapıya sahiptir (Wood, 2010). “Bunların bir kısmı cümle (*Her işte bir hayır vardır; Güle güle (git, gidin)*, vb.) bir

kısmı öbek (*Allah aşkına, uzun sözün kısıtı, vb.*) bir kısmı da çok sözcüklü sözlük birim (*Günaydın, tövbe tövbe, vb.*) yapısında kalıplaşmıştır” (Gökdayı, 2019, s.76) fakat tek sözcüklü kalıp sözler de vardır. Bu da kalıp sözleri diğer kalıplaşmış birimlerden ayıran bir özelliktir çünkü atasözleri, deyimler, ikilemeler ve birleşikler en az iki sözcükten oluşmaktadır.

***Sınırlı dağılım bağlam başlığı altında ele alınacaktır.**

2.1.8.2. Kalıp Sözlerin İşlevleri

Wray ve Perkins (2000)’ten akt. Wood (2010, s.214) kalıp sözlerin iki temel işlevini şu şekilde açıklamaktadır: Hafızanın sınırlılıklarını telafi etmek (kısa yollar üretmek, zaman kazanmak vb.) ve sosyal bağlamlarda kimlik belirleme araçları olarak işlev görmek. Wray (2002) kalıp sözlerin tüm işlevlerinin tek bir amaca hizmet ettiğini ve bu amacın da konuşmacının yararlarının artırılması olduğunu söylemektedir. Bu yararlar şu şekilde sıralanmıştır:

- Bilgiye kolay ulaşabilmek,
- Bilgiyi akıcı bir şekilde aktarabilmek,
- Dinlenmek ve ciddiye alınmak,
- Fiziksel ve duygusal ihtiyaçların hızlı bir şekilde karşılanmasını sağlamak,
- İhtiyaç duyulduğunda bilgiye ulaşabilmek,
- Önemli bir birey olarak algılanmak,
- Kabul gören grupların bir üyesi olarak algılanmak.

Doğançay (1990) ise kalıp sözlerin nezaket göstermek, konuşmanın akıcı bir şekilde ilerlemesini sağlamak, belirli durumlarda kendimizi en doğru ve açık şekilde ifade edebilmeyi sağlamak gibi işlevleri olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca, kalıplaşmış ve kullanımı alışkanlık hâline gelmiş ifadelerle ilgili çalışmaların sadece bir toplumdaki kişilerin iletişim becerilerini yansıtmakla kalmadığını, aynı zamanda gelenekselleşmiş durumlara dikkat çekerek o toplumun inançları ve değerleri ile ilgili bilgi verdiğini de söylemektedir. Aynı şekilde, Sidtis (2011) de kalıp sözlerin birçok

farklı amaçla kullanılabileceğini ifade etmekte ve bu amaçlardan bazılarının iletişim kurmak, sözlü kelime oyunları yapmak, sıradanlaşmış konuşmalara farklı bir hava katmak ya da önceki konuşmalara gönderme yapmak vb. olduğunu ileri sürmektedir.

Gökdayı (2015) ise kalıp sözlerin işlevlerini şöyle özetlemiştir:

- Önceden hazırlanmış kalıplar sunarak dil konuşurlarının iyi ve kötü dileklerini bildirmelerine yardım eder.
- Belirli iletişim durumlarında konuşurları özgün sözler bulma çabasından kurtarır.
- Toplum içindeki karmaşık, stresli veya başa çıkılması güç durumlarda kısa yollar oluşturarak dil kullanıcılarına iletişim sırasında kolaylık sağlar.
- Mesajın daha açık bir biçimde iletilmesine yardım eder ve yanlış anlama olasılığını en aza indirir.
- Toplum içindeki davranışları düzene sokmaya ve nezaket kurallarına uymaya yardımcı olur.
- Konuşan kişinin bireysel ve grup kimliğini ortaya çıkarır.
- İletişim sırasındaki karmaşıklığı azaltmak amacıyla tepki gösterme biçimini düzenler ve söylenebilecek seçenekleri bulmayı kolaylaştırır.
- Günlük konuşmalarda konuşmayı süsler, duygularımızı yansıtır, anlatımımızı güçlendirir.
- Bir şey söylemenin zorunlu olduğu durumlarda, doğru ve yerinde olan sözü söyleme imkânı vererek konuşanların birbirlerini rahatlıkla anlamalarına ve aralarında uyumlu bir iletişim kurmalarına yardımcı olur.
- Daha kısa sürede anlaşılmayı sağlar.
- İletişim sürecinin akışını düzenleyerek bu sürece katılanlar arasındaki etkileşimin olabildiğince sorunsuz ilerlemesine yardımcı olur.
- Aynı dili konuşan bir toplumun inançlarına ve kültürüne ışık tutar.

2.1.8.3. Kalıp Sözlere Anlam

Anlam, kalıp sözlerin diğer kalıplaşmış ögelerden ayırt edilmesinde kullanılabilecek bir diğer özelliktir. Kalıp sözlerde sözcükler çoğunlukla gerçek anlamlarıyla kullanılırlar. (Görüşmek üzere, iyi bayramlar, mutlu yıllar vb.) Bu özellikleriyle diğer kalıplaşmış dil ögelerinden ayrılır. Bunların yanında değişmeceli anlamda kullanılan kalıp sözler de vardır. Örneğin, *buyurmak* sözcüğü “emretmek” anlamına gelse de *buyurun* kalıp sözü değişmeceli bir anlamda kullanılmakta ve “rahatlıkla içeri girin” anlamına gelmektedir (Gökdayı, 2015).

Kalıp sözler anlam olarak da kalıplaşmış söz varlığı ögeleridir. Bu yüzden, aslında birkaç kelimeden oluşsalar da tek bir anlamı iletmek için kullanılır (Schmitt, Carter, 2004). Bu da anlamsal özelliklerinin birçok açıdan kendilerine özgü olduğu anlamına gelir. Gerçek veya mecazi anlamda kullanılabılırler, sosyal sinyaller olarak hizmet edebilirler ya da kalıp sözü oluşturan sözcüklerin toplamından daha büyük bir anlamı iletebilirler (Siddis, 2011).

Her kalıp sözün kendi içinde belirli bir kalıplaşmış yapısı vardır. Bu yapılar, kalıplaşmış olma özelliklerinden dolayı güncel dil bilgisi ve sözlük etkilerinden muaf olurlar. Dil bilgisi kurallarına uymak veya anlamsal olarak mantıklı olmak zorunda değildirler çünkü bu birimler dildeki değişimlerden etkilenmezler ve böylece hiçbir değişime uğramadan yıllarca kalıplaştıkları hâllerıyla kalır. Gerçek anlamlarıyla kullanıldıkları gibi mecazi anlam da taşıyabilir (Wray, 2002).

2.1.8.4. Kalıp Sözlere Bağlam

Kalıp sözler birçok farklı durumda çeşitli işlevlerle kullanılmaktadır. Konuşmacının bu durumlarda iletmek istediği anlam, bağlama göre belirlenir (Gibbs, 1981’den akt. Siddis, 2011). Kalıp sözlerin önemli bir özelliği sınırlı kullanım alanlarına sahip olmalarıdır. Yani, bu kalıp sözlerin belirli iletişim durumlarına bağlı olarak ortaya çıkma eğiliminde oldukları anlamına gelir. Sıradan cümleler de bu tür kısıtlamalara tabidir. Kullanılan yapılar ve sözcükler bir dereceye kadar bağlama bağlıdır. Fakat söz konusu kalıp sözler olduğunda, belirli durumlarda, yapı ve anlamın ya birlikte kullanımı tercih edilir ya da ikisi de tercih edilmez (Corrigan vd., 2009).

Kalıp sözlerin kullanımı bağlamla, özellikle dil dışı bağlamla, yakından ilişkilidir. Kullanımlarının belirli durumlarla sınırlı olması da bunun bir göstergesidir. Örneğin, Türkçede *günaydın* ifadesi *sonunda anlayabildin* anlamında kullanılmadığı sürece sadece sabahdan öğlene kadar olan zaman diliminde kullanılır. Aynı şekilde, yeni evlenenlere söylenen *Allah bir yastıkta kocatsın* kalıp sözü iki arkadaşa söylendiğinde bağlama uygun kullanılmamış olacağından anlamsız kalacaktır (Gökdayı, 2015).

2.1.8.5. Kalıp Sözlerde Sıklık

Kalıp sözlerin bir diğer belirgin özellikleri de sıkça kullanılmalarıdır. Kalıp sözlerin kullanımının diğer kalıplaşmış birimlere göre daha yüksek olması beklenir. Sıklık, kalıp sözlerin belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken ve hatta belirleyici rol oynayan bir faktördür. Bir söz dizisine ihtiyaç duyulma oranı ile, işleme çabasıyla tasarruf etmek için, o söz dizisinin kalıp olarak beyinde depolanma ihtimali doğru orantılıdır ve bir kez bu şekilde depolandığında, tercih edilen seçim olma olasılığı o kadar yüksektir (Wray, 2002).

Sözlü ya da yazılı dilde kalıp sözlerin belirlenmesi zorlu bir süreçtir. Kalıp sözler derlem çalışmaları sayesinde sıklığa bakılarak belirlenebilir. Kalıp sözlerin oluşum şekilleri de hangi söz dizilerinin kalıplaşmış olabilecekleri konusunda ipucu verirler (Wood, 2019). Bir söz dizisinin derlemde sık olarak kullanıldığının görülmesi halk tarafından belli bir oranda kalıp söz olarak kabul gördüğünün göstergesidir (Schmitt ve Carter, 2004) fakat kalıp sözlerin belirlenmesinde sıklık çok önemli bir faktör olmasına rağmen tek başına yeterli değildir. Sık kullanımının yanı sıra, tek bir anlama ya da işleve hizmet etmeli ve hafızada belirli bir depolanma, hatırlanma ve üretim şekline de sahip olmalıdır (Wood, 2015).

Kalıp sözlerin yazılı ve sözlü dilde kullanım oranları farklılık göstermektedir. Yazılı dilde tekrarlardan kaçınılması, sözcük ve üslup çeşitliliğine önem verilmesi sebebiyle yazılı dilde çok az miktarda kalıp söz kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sözlü Türkçede ise kalıp sözlerin kullanım sıklığı üzerine bir araştırma yapılmadığından bu konuyla ilgili net bir oran söylemek henüz mümkün değildir (Gökdayı, 2015).

2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Dil, insanlar arasındaki iletişimi ve etkileşimi sağlayan en pratik iletişim aracıdır. Sanayi, ekonomi, teknoloji, sanat ve eğitim gibi farklı alanlarda yaşanan gelişmelerle birlikte yabancı dil öğretimi yaygınlaşmıştır. “Kültürel değerlerin başkalarına aktarımı, farklı kültüre ait değerleri tanıma isteği, farklı dilleri konuşan insanlarla ortak bir dilde buluşma ya da başka bir toplum içinde yaşayabilme arzusu dil öğrenmeye karşı ilgiyi artırmakta ve yabancı dil öğretiminin önemli bir konu olmasını sağlamaktadır” (Köksal ve Varışoğlu, 2012, s.49).

Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğretimi gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Türkiye’ye eğitim görmek amacıyla gelen öğrencilerin artması, uluslararası ticaret ve Türkiye’ye göç edenlerin sayısındaki artış bunun başlıca sebepleri arasındadır. Son zamanlarda yabancı dil öğretiminde dil bilgisi öğretimine dayalı yöntemlerden ziyade dilin kültürel boyutunu ön plana çıkaran dil öğretim yöntemlerine ağırlık verilmeye başlanmıştır (İşcan, 2012).

Karşı tarafa verilmek istenen mesajın en doğru şekilde aktarılabilmesi için sadece dil bilgisi kurallarını bilmek yeterli değildir. Bunun yanı sıra, o toplumun kültürünün ve toplumsal kurallarının da bilinmesi gerekmektedir. İnsanlar ana dili edinimi esnasında toplumsal ilişkileri düzenleyen kuralları da öğrenirler ve bu süreç doğal bir şekilde gerçekleşir. Yabancı dil öğretimi sırasında da o kültüre ait toplumsal kuralların ve dilsel öğelerin öğretimi büyük önem taşımaktadır. Bir dili öğretmek demek aynı zamanda o milletin kültürünü öğretmek demektir. Bir dil kullanılırken o dilin kültürünü yansıtan kavramlar da kullanılır. Her dil kendine özgü bir kültür geçmişine sahiptir. Bu sebeple, dil öğretimi yapılırken toplumsal değerlerin de öğretilmesi gerekmektedir (Avcı, 2002).

2.2.1. Yabancı Dil Öğretiminde Kalıp Sözcükler

Kalıp sözcükler dilin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır ve bunların dili öğrenenler tarafından iyi bir şekilde bilinmesinin dil yeterliliğinin temel belirleyicisi olduğu varsayılır. Fakat, dil öğreniminde çok önemli olmalarına rağmen dil sınıflarında nadiren planlı bir şekilde öğretilir. Bu yüzden, yerinde ve uygun kalıp söz kullanımı ileri seviyelerde bile dil öğrenenler için bir zorluk olmaya devam etmektedir. Bu sebeple, bir ana dili konuşuru kadar iyi bir dil yeterliliğine sahip

olmanın önemi göz önünde bulundurulduğunda, dil bilimi alanındaki birçok bilim insanı dil öğretimine kalıp sözlerin öğretiminin dâhil edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Rafieyan, 2018).

Bir dildeki kalıp sözleri öğrenmek, dil kullanıcısına birçok avantaj sağlar. Bunlardan ilki, anlama becerisini geliştirmesidir çünkü dil işleme kalıp ifadelerle karşı duyarlıdır. Konuşma sırasında, kalıplaşmış tek bir birim hâlinde hafızada saklanan kalıp sözler hatırlanır ve daha hızlı bir şekilde anlama gerçekleşmiş olur. İkinci olarak, dil öğrenicisinin anlatımına akıcılık katar. İkinci dilde akıcılığın sağlanması için çok sayıda kalıp sözün bilinmesi gerekir (Le-Thi vd., 2018).

Wray (2002), kalıp sözleri ana dili konuşurları kadar iyi kullanabilmenin tek yolunun o dilin konuşulduğu yerde uzun süre yaşamak ve oradaki ana dili konuşurlarıyla etkileşimde bulunmak olduğunu ileri sürmektedir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda ise dil eğitimi sürecine kalıp sözlerin öğretiminin planlı bir şekilde dâhil edilmesi gerekmektedir. Wood (2015) İngilizcenin yabancı dil olarak öğretiminde kalıp söz öğretimine odaklanan çok az sayıda materyal bulunduğunu belirtmektedir. Bu durum Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi için de geçerlidir. “Söz konusu kalıplar Türkçenin yabancı dil öğretiminde de çok önemli bir yere sahip olmasına rağmen bu konuda yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır” (Martı, 2014, s.113). Bu sebeple, kalıp sözlerin eğitimi üzerine yapılan çalışmalar ve hazırlanan materyaller bu alanda gelişme sağlayabilmek için büyük önem taşımaktadır.

Hangi kalıp sözlerin öğretileceğine karar verilmesinde yaygın olarak sıklık temelli yaklaşım kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, bir derlemde sıklıkla bir arada bulunan kalıp ifadeleri belirlemeyi içerir (Wang, 2018). Kalıp sözlerin yazılı ve sözlü olarak doğal kullanımları ile ilgili sıklık bilgisi, seviyeye uygun olarak kalıp sözlerin öğretilmesine olanak sağlamaktadır.

2.2.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kalıp Sözlerin Önemi

“Dilin yalnızca göstergeler dizgesi değil, aynı zamanda bir kültür demek olduğu kabul edilirse, dil ile kültürün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği görülür. O hâlde dil öğrenimi ve öğretiminde ‘kültür’ unsurunu hiçbir zaman unutmamak

gereklidir” (Asutay, 2003). Bir dilin söz varlığı, o milletin kültürü ile ilgili çok şey söyler. Söz varlığının önemli bir parçası ve kültürün yansıtıcısı olan kalıp sözlerin de Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dikkate alınması gerekir. Bu dil birimleri birçok işlevi yerine getirir ve oldukça sık kullanılır. Bu sebeple, kalıp sözleri öğretmek ve gerektiği yerde kullanılmalarını sağlamak Türkçe öğretiminde temel hedefler arasında yer almalıdır (Ünsal, 2013).

Gündelik dil büyük bir oranda kalıp sözleri içerir. Ana dili konuşurları, bu birimleri kolayca kullanır ve hafızalarında bir bütün hâlinde saklarken; bu yapıları öğrenmek, o dili öğrenenler için bir hedeftir. Hangi seviyede olursa olsun, bir dili yabancı dil olarak öğrenen bireyler, tıpkı ana dili konuşurları gibi belirli amaçlarla kalıp sözleri kullanırlar. Özellikle bir dili öğrenmeye yeni başlayanlarda “Bu ne demek?”, “Tekrar söyler misiniz?” ve “Nasılsınız?” gibi iletişim sorunlarını giderecek ve iletişimde ilerleme kaydetmelerini sağlayacak kalıp sözlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir (Coulmas, 1981’den akt. Martı, 2014). Öğrencilerin özellikle başlangıç seviyelerinde kalıp sözleri öğrenmede nispeten daha başarılı oldukları ve bunun da iletişim kurma becerilerinin gelişmesini sağladığı gözlemlenmiştir (Spöttl, McCarthy, 2004). Bir dili öğrenmeye başlayan bireylerin kalıp sözleri öğrenmeye meyilli olmasını Wray (2002, s.101) “Normal bir dil işlemlerde baskın olan tutum yeni söz dizilerinin analiz edilmesi değil, önceden var olan hazır söz dizilerinin kullanılmasıdır. Veya başka bir deyişle, dil kullanıcıları depoladıklarını bütünsel olarak alırlar ve yalnızca ihtiyaç duyulduğunda bu yapıları analiz ederler.” şeklinde açıklamaktadır.

Kalıp sözlerin öğrenilmesi başlangıç seviyesindeki öğrenciler için önemli olduğu kadar ileri düzeydeki bireyler için de o kadar önemlidir. Başlangıç seviyelerinde amaç, iletişim kurmayı sağlamak ve konuşmayı devam ettirebilmek iken ileri seviyelerde ise amaç daha çok dilde yetkin olduğunu göstermek ve ana dili konuşuru gibi bir iletişim becerisi sergileyebilmektir. Doğançay (1990), yabancı dil öğrenirken kalıp sözleri doğru yerde ve doğru şekilde kullanmanın dile hâkimiyetin bir göstergesi olduğunu ileri sürmektedir. İleri düzey öğrencilerin, dil bilgisel olarak doğru cümleler kursalar bile, konuşmalarının bir ana dili konuşuru gibi olması için mücadele ettikleri göz önüne alındığında, açık bir çözüm, yararlı kalıp sözler

hakkında farkındalık yaratmak ve onların bütünsel kullanımlarını onaylamaktır (House, 1996'dan akt. Wray, 2002).

Gatbonton ve Segalowitz (2005) kalıp sözlerin sınıfta başarılı bir şekilde öğretiminin mümkün olduğunu ve bunun için iki temel adım olduğunu belirtmektedir. Bu adımları ise kalıp sözleri öğrencilere önce bir bütün halinde öğretmek ve daha sonra kalıp sözlerin yapıları hakkında farkındalık yaratmak için onların bu kalıplaşmış yapıları parçalarına ayırmalarına yardım etmek olarak tanımlamıştır. Gökdayı (2015) ise Türkçe öğrenen yabancıların iletişimsel ve kültürel yeterliğe ulaşabilmeleri için kalıp sözleri öğrenmelerinin gerekli olduğunu ve bunun da öğretmenler eşliğinde dil öğrenim programlarında yapılmasının en uygun yol olduğunu belirtmektedir.

Türkçede dile özgü birçok kalıp söz bulunmaktadır. Bu kalıp sözler Türk kültürünü yansıtmakta ve diğer dillerde bulunmamaktadır. Aksan (2005), *sizden iyi olmasın, ayıptır söylemesi, üzerinize afiyet, size layık değil ama, canınız sağ olsun, sözünüzü balla kestim, sözünüzü unutmayın, söz meclisten dışarı* gibi kalıp sözleri Türk kültürüne özgü sözlere örnek olarak göstermektedir. Bu tür sözlerin Türkçe öğretimine mutlaka dâhil edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, Türkçe iletişim kurmaları zorlaşacak ve yeri geldiğinde kullanılması gereken kültüre uygun ifadeleri kullanmaları mümkün olmayacaktır. Gökdayı (2015) bu gibi sorunların ancak kalıp sözler ve benzerlerinin Türkçe öğrenen yabancılar tarafından öğrenilmesi ve bağlama uygun biçimde kullanılması ile çözülebileceğini söylemektedir.

2.3. Derlem Çalışmaları

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte dil ile ilgili çalışmaların yürütülme şekli de değişmiştir. Günümüzde bilgisayarlar sayesinde dil inceleme ve çözümlemeleri yapılabilmektedir. Derlem çalışmaları da teknolojinin gelişmesiyle yaygınlaşmaya başlamış ve derlemler, dil ile ilgili birçok çalışmanın netlik kazanmasında rol oynamıştır. Biber vd. (1998, s.4) “Bilgisayarlar, insan eliyle yapılabilecek miktardan çok daha fazla sayıdaki doğal dil kullanımına ait veriyi saklayarak ve analiz ederek karmaşık dil kullanım biçimlerini belirlemeyi ve incelemeyi mümkün kılmaktadır.” sözleriyle dil bilim çalışmalarında bilgisayar kullanımının sağladığı kolaylığı açık bir şekilde ifade etmektedir.

Derlem “Bir dilin türlü kullanım alanlarından derlenmiş örneklerinin dil bilgisi ve kuramsal dil bilimi araştırmalarında kullanılmak üzere bilgisayar tarafından okunabilecek biçimde bir araya getirilmiş kümesi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011). Derlem dilbilim ise, en basit haliyle, “gerçek hayata dair dil kullanımını temel alan dil çalışmalarını ile ilgilenen alan” olarak ifade edilebilir (McEnery & Wilson, 2001). Derlemler, doğal dil kullanımına ait yazılı ve sözlü metinleri saklayarak belirli sözcük ve yapıların sıklık bilgilerini sunar. Ayrıca, derlemler sayesinde sözcüklerin eşdizimliliklerine ve kullanımlarına dair bilgilere ulaşılabilir.

“Dil derleminin tasarımı, doğal dili temsil yeterliliği ve boyutu/büyüklüğü derlemin niteliklerini belirlemede sıklıkla göz önünde tutulan özelliklerdir. Sayısal ortamda düzenlenen derlemin kurulmasında ve derlem verisine erişimde ise bilgisayar destekli araştırma teknikleri kullanılmaktadır (farklı amaçlar için geliştirilen yazılımlar, eşdizimlilik oluşturma, dil bilgisel işaretleme işlevleri ve benzeri)” (Aksan, 2011, s.339). Bu sayede, elde edilen veriler niteliksel ve niceliksel olarak incelenebilmektedir.

Derlemlerin ve derlem çalışmalarının artmasıyla birlikte derlemler dil öğretiminde ve materyal hazırlamada sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Önceleri sadece dilsel çözümler için kullanılan derlemlerin, artık farklı uygulama alanları da bulunmaktadır. Dil eğitimi-öğretimi de derlemden yararlanma oranının gittikçe arttığı alanlardandır. Bunun dışında sözlük bilimi, dil bilgisi, biçim bilimi, çeviri bilimi, adli dil bilimi ve toplum dil bilimi gibi alanlarda da derlemlerden faydalanılabilmektedir. Aksan (2011) kitabında Türkiye’deki dil bilgisi kitaplarının ve YADOT kitaplarının henüz derlem temelli incelemesinin yapılmadığından da bahseder. Bunun sebebi olarak Türkçenin geçerli ve temsil yeterliliği yüksek bir derleminin olmamasını göstermektedir. Sinclair (2004) ise derlemleri, büyüklüğü fark etmeksizin, kullanımları gittikçe artan, öğretmenler için faydalı araçlar olarak görmektedir. Derlemler, sözcüklerin doğal kullanımları ve sıklıkları hakkında bilgi vermesi sebebiyle, ders materyali hazırlayanlar için, hangi sözcüklerin öncelikli olarak öğretilmesi gerektiği ve hangi seviyede bulunması gerektiği konusunda etkili kaynaklardır.

2.3.1. Sketch Engine

Sketch Engine 2003 yılında Lexical Computing Limited şirketi tarafından kurulan bir metin analizi yazılımıdır. Dil bilimciler, sözlük bilimciler, çevirmenler ve dil öğrencileri tarafından araştırma ve inceleme amacıyla sıklıkla başvurulmuş bir kaynaktır. Günümüzde doksanın üstünde dile ait kullanım verisi sağlamaktadır.

Özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Bir sözcüğün dil bilimsel ve eşdizimlilik özellikleriyle ilgili otomatik olarak üretilen bir sayfalık özetini verir.
- İki sözcüğün eşdizimliliklerini analiz ederek karşılaştırır.
- Bir sözcüğün yakın anlamlılarını bulur veya aynı/benzer bağlamda kullanılan diğer sözcükleri gösterir.
- Bir sözcük, sözcük öbeği veya karmaşık bir yapının farklı örneklerini sunar.
- Sıklıkla bir arada kullanılarak eşdizimliliğe aday gösterilebilecek sözcüklerin birlikte kullanılma şekillerini gösterir.
- Farklı kriterlere göre filtrelenebilen sıklık listeleri üretir.
- Çok sözcüklü ifadelerin sıklıklarını gösterir.
- Dil bilimsel kriterlere ve sıklık özelliklerine bakarak bir metnin anahtar sözcüklerini belirler.
- Zamanla kullanım sıklığında azalma ya da artma yaşanan sözcükleri belirler (sketchengine.eu).

2.4. Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitapları

Yabancılar Türkçe öğretiminin son yıllarda önem kazanmasıyla bu alanda kullanılan materyaller de önem kazanmıştır. Ders kitapları yabancılar Türkçe öğretimi amacıyla kullanılan materyallerin başında gelmektedir. Ders kitaplarının yanı sıra, çalışma kitapları, sözlükler, seviyeye uygun okuma kitapları, işitsel ve görsel materyaller de dil öğretiminde sıklıkla kullanılmaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitapları hazırlanırken farklı yaş gruplarına, istek ve ihtiyaçlara, Türkçe öğretiminin ilkelerine ve Diller için Avrupa Ortak Öneriler Metni'ne uygunluğuna dikkat edilmelidir. Türkiye'de Türkçe öğretimi

amacıyla hizmet veren kurumlar olan TÖMER’lerde en sık kullanılan Türkçe öğretim setleri İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti, İzmir Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti ve Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti’dir.

2.4.1. İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti

2012 yılında yayımlanan İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi tarafından hazırlanmıştır. Bu set A1- A2 (Temel), B1-B2 (Orta) ve C1-C1+ (İleri) olmak üzere üç temel seviyeden oluşmaktadır. A1, A2, B1, B2 seviyelerinde her seviye için 6 ünitelerden oluşan bir ders kitabı ve bir çalışma kitabı bulunmaktadır. C1 ve C1+ seviyeleri ise 12 ünitelik bir ders kitabı ve bir çalışma kitabı halinde basılmıştır.

Kitaplardaki ünite adları aşağıdaki gibidir:

A1 ünite adları: 1. Ünite Merhaba, 2. Ünite Nerede? 3. Ünite Ne Yapıyorsun? 4. Ünite Benim Dünyam, 5. Ünite Zaman Zaman, 6. Ünite Çevremiz ve Biz

A2 ünite adları: 1. Ünite Gezelim Görelim, 2. Ünite Haberinizi Olsun 3. Ünite Neler Olacak? 4. Ünite Evvel Zaman İçinde, 5. Ünite Ne Olur Ne Olmaz, 6. Ünite Neler Yapabilirsiniz?

B1 ünite adları: 1. Ünite Yeni Bir Hayat, 2. Ünite İş Dünyası 3. Ünite Her Şeyin Başı Sağlık 4. Ünite Eğitim Hayatı, 5. Ünite Hayallerimiz, 6. Ünite İnsanlar Konuşa Konuşa

B2 ünite adları: 1. Ünite Leyleği Havada Görmek, 2. Ünite Geçmişten Günümüze, 3. Ünite Bir Yudum İnsan 4. Ünite Bana Her Şey Yakışır, 5. Ünite Harikalar Diyarı, 6. Ünite Şaşıtm Kaldım!

C1 ve C1 + ünite adları: 1. Ünite Öyle Bir Geçer Zaman Ki, 2. Ünite Aşk Olsun 3. Ünite İşini Şansa Bırakma 4. Ünite Bir Maruzatım Var, 5. Ünite Film Şeridi Gibi, 6. Ünite Bilgi Dünyası 7. Ünite: Sanat Sanat İçindir 8. Ünite: Suç ve Ceza 9. Ünite: Hayata Gülümse

10. Ünite: Yastık Altı 11. Ünite: Dünya 12. Ünite: Dördüncü Kuvvet Medya

2.5. Konuyla İlgili Alanda Yapılmış Çalışmalar

Gökdayı (2020) “*Türkçede Kalıp Sözler*” adlı kitabında kalıp sözlerin anlamsal, işlevsel, yapısal ve bağlamsal özellikleri üzerinde durarak kalıp sözleri tanımlamaya çalışmış, kalıp sözlerin diğer kalıplaşmış birimlerden farkları, kültürle ilişkisi ve dil öğrenimindeki önemi hakkında çalışmalar yapmıştır. Bunun yanı sıra, sözlü ve yazılı kaynaklardan derlediği 1210 kalıp sözü genel ağda bulunma sıklıklarını da dâhil ederek liste hâlinde sunmaktadır.

Martı (2014) “*Türkçe Öğrenenler Açısından Kalıp Sözler ve İşlevleri*” adlı çalışmada dil- kültür ilişkisi, dil öğretiminde kalıp sözlerin yeri ve işlevleri üzerinde durmuştur. Kalıp sözlerin Türkçede çok önemli bir yere sahip olmasına rağmen bu konuda yeterli çalışma yapılmadığından ve dil öğretim kitaplarında sistemli bir şekilde öğretilmediğinden bahsetmektedir.

Bayraktar (2019) “*Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler*” adlı tezinde kalıp sözlerin fonolojik, biçimbilgisel, sözdizimsel, anlamsal ve pragmatik özellikleri üzerinde durmuştur. Dinî inanç, yaşam tecrübesi, dünya görüşü ile duygu ve tutumların ifade yollarının kalıp sözlere yansımalarını söylem çözümlemesi yöntemiyle ele alarak yorumlamıştır.

Keskin (2021) “*Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocuk grupları için hazırlanmış hikâye kitaplarının kalıp sözler açısından değerlendirilmesi: Yunus Emre Enstitüsü Çocuk Hikâyeleri Dizisi örneği (A1-A2)*” adlı tezinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocuk grupları için hazırlanmış hikâye kitaplarındaki kalıp sözleri belirleyerek bu kalıp sözleri bağlam, işlev ve amacına göre değerlendirmiştir.

Özcan (2021) “*Yabancı dil olarak Türkçede karşılıklı konuşma becerisi ve kalıp sözler*” başlıklı tezinde kalıp sözlerin, hangi durum ve kişiler karşısında nasıl kullanılması gerektiğini kazandırmayı amaçlamaktadır. Çalışmada konuşma becerisi ve kalıp sözler birlikte ele alınmış, alandaki uzman akademisyenlerle birlikte birbirinden farklı bağlam ve kişiler üzerinden araştırma soruları hazırlanmış ve çalışma sonucunda ilgili bağlam ve durumların analizleri yapılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda kalıp sözlerin bağlam ve kişilere göre değişiklik gösterdiği belirlenmiş, öğretim kitapları, öğretim materyalleri ve ilerleyen çalışmalar için yeni öneriler getirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmış, veriler ise nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak toplanmıştır. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.39).

Tarama modelleri, geçmişte gerçekleşen ya da şu anda var olan bir durumu olduğu gibi tasvir etmeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırılan olay, kişi veya nesne, koşulları değiştirilmeden ve var olduğu haliyle yansıtılmaya çalışılır. (Karasar, 2010). Doküman analizi ise yazılı kaynakları detaylı bir şekilde ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach ve Ward, 2013).

3.2. İnceleme Nesneleri

Bu araştırmanın evrenini YADOT kitapları, örneklemini ise İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (A1, A2, B1, B2, C1+C2) oluşturmaktadır. Araştırmada ders kitapları kullanılmış olup çalışma kitapları çalışmaya dahil edilmemiştir.

3.3. Verilerin Betimsel Analizi

Bu çalışmada ilk olarak İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ders kitaplarındaki kalıp sözler belirlenmiştir. Tüm seviyelerdeki kalıp sözlerin tespit edilmesinde Doç. Dr. Hürriyet Gökdayı'nın Türkçede Kalıp Sözler (2020) adlı eserinden yararlanılmıştır. Belirlenen kalıp sözler seviyelere göre sınıflandırılmış, kitaplardaki tekrar sayıları yazılmış ve derlemdeki sıklıkları da dâhil edilerek Excel yardımıyla tablolaştırılmıştır.

Kitapta farklı şekillerde çekimlenmiş hâlleri kullanılan kalıp sözler tabloda belirtilmiştir. Örneğin, A1 seviyesinde iki farklı şekilde çekimli hâli bulunan *Nasılsın* kalıp sözü tabloda *Nasılsın/ız?* şeklinde belirtilmiştir. Kalıp sözlerin derlemdeki sıklıklarını baz alarak genel bir değerlendirme yapabilmek amacıyla kalıp sözler derlemdeki sıklıklarına göre belirlenen aralıklarda (0-5, 5-10, 10 ve üzeri) gruplandırılmış ve ders kitaplarında kullanım oranları karşılaştırılmıştır. Son olarak, çalışmada elde edilen bilgiler tablo hâline getirilerek yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın problemlerine yönelik olarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1: İstanbul YADOT Kitaplarındaki Kalıp Söz Çeşitliliği ve Seviyelere Oranı

İstanbul Kitabı Seviyeleri	Kalıp Söz Çeşitliliği	Tüm Seviyelere Oranı
A1 Seviyesi	61	%23,73
A2 Seviyesi	63	%24,51
B1 Seviyesi	29	%11,28
B2 Seviyesi	56	%21,78
C1+C2 Seviyesi	48	%18,67
Toplam	257	%100

4.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A1 seviyesinde bulunan kalıp sözler, kitapta bulundukları bölümlerle birlikte alfabetik olarak aşağıda sunulmuştur.

Affedersiniz

- 1) Magda: Affedersiniz. (s.18)
- 2) Affedersiniz. (s.20)
- 3) Affedersiniz? Kadıköy otobüsünün numarası kaç? (s.27)
- 4) Affedersiniz! Market nerede? (s.86)

Afiyet Olsun

1) Afiyet olsun! (s.10)

2) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

LOKANTA: a) Afiyet olsun! b) Geçmiş olsun! c) Görüşürüz. (s.19)

3) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

DOĞUM GÜNÜ: a) Mutlu yıllar! b) Afiyet olsun! c) Geçmiş olsun! (s.19)

4) Afiyet olsun. (s.20)

Alo

1) Alo! Aydan, nasılsın? (s.72, dinleme)

Başka bir şey istiyor musunuz?

1) B: Başka bir şey istiyor musunuz?

A: Evet manikür de yaptırmak istiyorum. (s.47, dinleme)

2) B: Tamam, buyurun. Başka bir şey istiyor musunuz?

A: Hayır, teşekkürler. Hepsi kaç lira? (s.47, dinleme)

Bol şanslar

1) Bol şanslar! (s.10)

2) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

HASTANE: a) Güle güle! b) Geçmiş olsun! c) Bol şanslar! (s.19)

3) Bol şanslar. (s.20)

Buyurun

1) Buyurun, anahtarlarınız. Oda numaranız 16. (s.27)

2) Buyurun reçeteniz ve raporunuz. (s.91)

3) Sibel Hanım: Merhaba hoş bulduk bu ilaçları almak istiyorum. Buyurun. (s.93)

4) B: Buyurun. Şuraya oturun. Nasıl kestirmek istiyorsunuz?

A: Kısa olsun lütfen. (s.47, dinleme)

- 5) Günaydın buyurun! Ne almak istiyorsunuz? (s.47, dinleme)
- 6) Tamam, buyurun. Başka bir şey istiyor musunuz? (s.47, dinleme)
- 7) Buyurun, teşekkürler. (s.47, dinleme)
- 8) Buyurun. Denemek istiyor musunuz? (s.47, dinleme)
- 9) B: Evet. Bu güzel, bunu almak istiyorum. Ne kadar?

A: 50 lira.

B: Buyurun. (s.47, dinleme)

10) Buyurun biletiniz. Koltuk numaranız 34. (s.47, dinleme)

11) Sibel Hanım: Merhaba hoş bulduk reçetedeki bu ilaçları almak istiyorum. Buyurun. (s.93, dinleme)

Çok yaşa

- 1) Çok yaşa! (s.10)
- 2) Çok yaşa. (s.20)

Dikkat et

- 1) Ütü masası kırık. Dikkat et! (s.84)

Efendim

- 1) İyi günler, efendim! (s.47, dinleme)

Eh işte

- 1) Nihan: Ne var ne yok Mete? Mete: Eh işte, fena değil. (s.9)

Elbette

- 1) John: Peki, sen aileni hiç özlemiyor musun? Elena: Elbette özlüyorum. (s.63)

Fena değil

- 1) Nihan: Ne var ne yok Mete? Mete: Eh işte, fena değil. (s.9)
- 2) B: İyiyim Gülşen, sen?

A: Fena değil. Yılbaşı gecesi için bir plan yapmak istiyorum. Sen o gece ne yapıyorsun? (s.72, dinleme)

Geçmiş olsun

1) Geçmiş olsun! (s.10)

2) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

LOKANTA: a) Afiyet olsun! b) Geçmiş olsun! c) Görüşürüz. (s.19)

3) HASTANE: a) Güle güle! b) Geçmiş olsun! c) Bol şanslar! (s. 19)

4) DOĞUM GÜNÜ: a) Mutlu yıllar! b) Afiyet olsun! c) Geçmiş olsun! (s.19)

5) Geçmiş olsun. (s.20)

6) Pınar: Geçmiş olsun. Nalan: Sağ ol. (s.31)

7) Eczacı: Biraz burada dinlenin. Daha iyi olacaksınız. İlaçlarınız burada. Geçmiş olsun. (s.93)

Görüşmek üzere

1) Görüşmek üzere. (s.9)

2) Aslı: Görüşmek üzere. Hoşça kal. (s.9)

3) Görüşmek üzere. (s.19)

4) Görüşmek üzere. (s.20)

Görüşürüz

1) Leyla: Güle güle. Sonra görüşürüz. (s.9)

2) Aysel: Görüşürüz. (s.9)

3) Ümit: Görüşürüz. Güle güle. (s. 9)

4) Görüşürüz. (s.9)

5) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

LOKANTA: a) Afiyet olsun! b) Geçmiş olsun! c) Görüşürüz. (s.9)

6) Görüşürüz. (s.19)

7) Özcan: Benim adım Özcan. Senin adın ne?

7) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

HASTANE: a) Güle güle! b) Geçmiş olsun! c) Bol şanslar! (s.19)

8) Güle güle. (s.20)

Günaydın

1) Günaydın. (s.8)

2) Günaydın! (s.8)

3) Can: Günaydın öğretmenim, nasılsınız? (s.8)

4) Öğretmen: Günaydın Can, iyiyim, sen nasılsın? (s.8)

5) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

GECE: a) Günaydın! b) Tebrikler! c) İyi geceler! (s.19)

6) Günaydın. (s.20)

7) Günaydın! Benim adım Kim. Koreliyim. (s.11, dinleme)

8) A: Günaydın! (s.47, dinleme)

9) B: Günaydın buyurun! Ne almak istiyorsunuz? (s.47, dinleme)

Haydi

1) Gecikiyoruz. Haydi gidelim! (s.68)

Hoş bulduk

1) Hoş bulduk. (s.9)

2) Öğretmen: Hoş geldin.

Martin: Hoş bulduk. (s.9)

3) Hoş bulduk. (s.20)

4) Sibel Hanım: Merhaba hoş bulduk reçetede bu ilaçları almak istiyorum. Buyurun. (s.93)

5) A: Merhaba. Hoş geldiniz. B: Hoş bulduk. (s.29)

Hoş geldiniz

1) Eczacı: Merhaba hoş geldiniz. (s.93)

2) Merhaba. Hoş geldiniz. (s.29, dinleme)

3) Merhaba, hoş geldiniz! (s.47, dinleme)

Hoşça kal

1) Hoşça kal. (s.8)

2) Hoşça kal. (s.8)

3) Hoşça kal. (s.8)

4) Aysel: Hoşça kal Leyla. (s.9)

5) Hoşça kal. (s.9)

6) Aslı: Görüşmek üzere. Hoşça kal. (s.9)

7) Hoşça kal. (s.20)

İnşallah

1) Serhat: Biliyorum güzel bir maç. Stres atmak istiyorum ama kalabalıktan sıkılıyorum. İnşallah başka sefere. (s.46)

2) İnşallah. (s.50)

İyi akşamlar

1) İyi akşamlar! (s.8)

2) Timo: İyi akşamlar. (s.9)

İyi dersler

1) İyi dersler! (s.10)

İyi geceler

1) İyi geceler! (s.10)

2) Nerede, ne zaman, ne söylüyoruz? İşaretleyelim.

GECE: a) Günaydın! b) Tebrikler! c) İyi geceler! (s.19)

İyi günler

1) İyi günler! (s.8)

2) İyi günler! Benim adım Pınar. Türküm. (s.11, dinleme)

3) A: İyi günler! (s.47)

4) B: İyi günler, efendim! (s.47)

İyi yolculuklar

1) İyi yolculuklar! (s.10)

İyilik sağlık

1) Mete: Eh işte, fena değil. Sende ne var ne yok?

Nihan: İyilik sağlık. (s.9)

İyiyim

1) İyiyim. (s.8)

2) Teşekkür ederim, iyiyim. (s.8)

3) Zeynep: İyiyim, teşekkür ederim. Sen nasılsın? (s.8)

4) Dilek: Teşekkürler, ben de iyiyim. (s.8)

5) Öğretmen: Günaydın Can, iyiyim, sen nasılsın? (s.8)

6) Can: Teşekkür ederim, ben de iyiyim. (s.8)

7) Levent Bey: Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız? (s.9)

8) Pınar Hanım: Teşekkürler, ben de iyiyim. (s.9)

9) İyiyim. (s.9)

10) Aslı: Teşekkürler, iyiyim sen nasılsın? (s.9)

11) Ümit: Sağ ol, ben de iyiyim. (s.9)

12) Ayşe: Ben de iyiyim. (s.9)

13) Martin: Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız? (s.9)

14) Öğretmen: Teşekkürler, ben de iyiyim. Nerelisin Martin? (s.9)

15) İyiyim. (s.19)

16) Lale: İyiyim. Teşekkür ederim. (s.19)

17) İrem: Memnun oldum.

Hande:

a. Ben de memnun oldum b. İyiyim c. Almanyalıyım (s.19)

18) İlker: Ben de iyiyim. Teşekkür ederim. (s.19)

19) a. İyiyim. Sen (s.19)

20) b. İyiyim (s.19)

21) Mehmet: İyiyim Aslı, sen nasılsın? (s.31)

22) İyiyim. (s.32)

23) Sevgili ailem, Nasılsınız? Ben çok iyiyim. (s.59)

24) Nihat: Merhaba Serpil. İyiyim. Ya sen? (s.41, dinleme)

25) Serpil: Ben de iyiyim. Bak bu arkadaşım Anna. O benim okul arkadaşım. (s.41, dinleme)

26) B: İyiyim Gülşen, sen? (s.72, dinleme)

27) Kseniya: İyiyim. Yarın yanındayız. Çok heyecanlıyım. Sen bir plan yaptın mı? Orada neler yapıyoruz? (s.89, dinleme)

Kendinize iyi bakın

1) Kendinize iyi bakın, hepinizi çok seviyorum. (s.59)

2) Doktor: Rica ederim. Kendinize iyi bakın. Umarım bir hafta içinde daha iyi olacaksınız. (s.91)

Lütfen

1) Lütfen! (s.10)

2) Lütfen. (s.20)

3) Lütfen şu pencereyi aç! (s.62)

4) B: Buyurun. Şuraya oturun. Nasıl kestirmek istiyorsunuz?

A: Kısa olsun lütfen. (s.47, dinleme)

5) A: Ne renk istiyorsunuz?

B: Siyah lütfen. (s.47, dinleme)

6) B: Evet var. Nereden seyretmek istiyorsunuz? Ön, arka?

A: Ön lütfen. Öğrenci indirimi var mı? (s.47, dinleme)

7) 2 öğrenci lütfen. (s.47, dinleme)

Memnun oldum

- 1) Memnun oldum. (s.8)
- 2) Memnun oldum. (s.8)
- 3) Ben de memnun oldum. (s.8)
- 4) Ali: Memnun oldum. (s.8)
- 5) Murat: Ben de memnun oldum. (s.8)
- 6) Memnun oldum. (s.9)
- 7) Ümit: Memnun oldum. (s.9)
- 8) Aslı: Ben de memnun oldum. (s.9)
- 9) Timo: Ben de memnun oldum. (s.9)
- 10) Öğretmen: Benim adım Filiz. Memnun oldum. (s.9)
- 11) Martin: Ben de memnun oldum. (s.9)
- 12) Memnun oldum. (s.11)
- 13) Serkan: Adınız ne?

Fatma:

a. Teşekkür ederim b. Benim adım Fatma c. Memnun oldum (s.19)

14) İrem: Memnun oldum. (s.19)

Hande:

15) a. Ben de memnun oldum b. İyiyim c. Almanyalıyım (s.19)

16) Özcan: Memnun oldum. (s.19)

17) Sena: Ben de memnun oldum. (s.19)

18) Anna: Merhaba. Memnun oldum. (s.41, dinleme)

19) Nihat: Ben de memnun oldum. (s.41, dinleme)

20) Tekrar çok memnun oldum. Görüşürüz Serpil. (s.41, dinleme)

Merhaba

- 1) Merhaba. (s.8)
- 2) Merhaba! (s.8)
- 3) Ali: Merhaba, benim adım Ali. Senin adın ne? (s.8)
- 4) Merhaba. (s.9)
- 5) Merhaba. (s.9)
- 6) Aslı: Merhaba! Benim adım Aslı. (s.9)
- 7) Ümit: Merhaba! Benim adım Ümit, senin adın ne? (s.9)
- 8) Öğretmen: Merhaba! Senin adın ne? (s.9)
- 9) Martin: Merhaba! Benim adım Martin. Sizin adınız ne? (s.9)
- 10) Merhaba. (s.18)
- 11) Merhaba. (s.19)
- 12) Merhaba. (s.19)
- 13) Merhaba. (s.19)
- 14) Merhaba. (s.20)
- 15) Merhaba! Benim adım Kate. (s.20)
- 16) Aslı: Merhaba Mehmet! Nasılsın? (s.31)
- 17) Pınar: Merhaba Nalân! Ben okuldayım, sen okulda mısın? (s.31)
- 18) Nalan: Merhaba Pınar! Hayır, okulda değilim. Evdeyim. (s.31)
- 19) Merhaba! Benim adım Onur. Ben öğretmenim. (s.39)
- 20) Merhaba! Ben Pınar. Ben ev hanımıyım. (s.39)
- 21) Erdal: Merhaba Serhat! Evde misin? (s.46)
- 22) Merhaba! Benim adım Gül. Ben İstanbul'da yaşıyorum. (s.82)
- 23) Merhaba! Ben Melek. Burası benim mahallem. (s.87)
- 24) Doktor: Merhaba adınız nedir? (s.91)
- 25) Eczacı: Merhaba hoş geldiniz. (s.93)
- 26) Sibel Hanım: Merhaba hoş bulduk. (s.93)
- 27) Merhaba! Benim adım Tom. İngiltereliyim. (s.11, dinleme)
- 28) Merhaba! Benim adım Olga. Rus'um. (s.11, dinleme)
- 29) A: Merhaba. Hoş geldiniz. (s.29, dinleme)

- 30) Nihat benim iş arkadaşım. Aynı ofiste çalışıyoruz. Nihat, merhaba! Nasılsın?
(s.41, dinleme)
- 31) Nihat: Merhaba Serpil. İyiyim. Ya sen? (s.41, dinleme)
- 32) Anna: Merhaba. Memnun oldum. (s.41, dinleme)
- 33) Merhaba, hoş geldiniz! (s.47, dinleme)
- 34) B: Merhaba! Bir pantolon almak istiyorum. (s.47, dinleme)
- 35) Merhaba, Gora filmine bilet almak istiyorum. (s.47, dinleme)
- 36) Elena: Merhaba John, çok üzgün görünüyorsun. Bir problemin mi var? (s.61, dinleme)
- 37) John: Merhaba Elena. Hayır, hiçbir problemim yok. Sadece ailemi çok özledim. (s.61, dinleme)
- 38) Olga: Merhaba Kseniya! Nasılsın? (s.89, dinleme)

Mutlu yıllar

- 1) Mutlu yıllar! (s.10)
- 2) DOĞUM GÜNÜ: a) Mutlu yıllar! b) Afiyet olsun! c) Geçmiş olsun! (s.19)
- 3) Mutlu yıllar hayatım! Nice senelere! (s.75, dinleme)

Nasılsın/ız?

- 1) Nasılsın? (s.8)
- 2) Nasılsın? (s.8)
- 3) Dilek: Selam Zeynep! Nasılsın? (s.8)
- 4) Zeynep: İyiyim, teşekkür ederim. Sen nasılsın? (s.8)
- 5) Can: Günaydın öğretmenim, nasılsınız? (s.8)
- 6) Öğretmen: Günaydın Can, iyiyim, sen nasılsın? (s.8)
- 7) Pınar Hanım: Nasılsınız Levent Bey? (s.9)
- 8) Levent Bey: Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız? (s.9)
- 9) Nasılsın? (s.9)
- 10) Ümit: Nasılsın Aslı? (s.9)
- 11) Aslı: Teşekkürler, iyiyim sen nasılsın? (s.9)

- 12) Ayşe: Nasılsın? (s.9)
13) Timo: Sen nasılsın? (s.9)
14) Öğretmen: Nasılsın? (s.9)
15) Martin: Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız? (s.9)
16) Nasılsın? (s.11)
17) Nasılsın? (s.19)
18) Nasılsın? (s.19)
19) Ahmet:

Lale: İyiyim. Teşekkür ederim.

- a. Adınız ne b. Merhaba c. Nasılsın (s.19)

- 20) İlker: Nasılsın?

Selma:

İlker: Ben de iyiyim. Teşekkür ederim.

- a. İyiyim. Sen b. İyiyim c. Sen (s.19)

- 21) Aslı: Merhaba Mehmet! Nasılsın? (s.31)
22) Mehmet: İyiyim Aslı, sen nasılsın? (s.31)
23) Nasılsın? (s.32)
24) Sevgili ailem, Nasılsınız? Ben çok iyiyim. (s.59)
25) Serpil: Nihat benim iş arkadaşım. Aynı ofiste çalışıyoruz. Nihat, merhaba!
Nasılsın? (s.41, dinleme)
26) Alo! Aydan, nasılsın? (s.72, dinleme)
27) Olga: Merhaba Kseniya! Nasılsın? (s.89, dinleme)

Ne dersin?

- 1) Maç güzel fikir ama gelmek istemiyorum, sakın bir hafta sonu geçirmek istiyorum. Cumartesi sabah kahvaltıya ne dersin? (s.46)
2) Eşlerimizle beraber iki günlük bir tatile ne dersin? (s.72, dinleme)

Ne haber?

- 1) Öznur: Ne haber Sinem? (s.9)
- 2) Sinem: İyilik, senden ne haber? (s.9)
- 3) Ne haber? (s.9)

Ne var ne yok?

- 4) Nihan: Ne var ne yok Mete? (s.9)
- 5) Mete: Eh işte, fena değil. Sende ne var ne yok? (s.9)

Ne yapıyorsun?

- 1) Ne yapıyorsun? (s.37)
- 2) Ne yapıyorsun? (s.38)
- 3) Siz eve / evde / evden ne yapıyorsunuz? (s.44)
- 4) Hafta sonu ne yapıyorsun? (s.46)
- 5) Hafta sonu ne yapıyorsun? (s.46)
- 6) Hafta sonu ne yapıyorsun? (s.46)
- 7) Bilgisayarda genellikle ne yapıyorsunuz? (s.60)
- 8) İstanbul'da ne yapıyorsun? (s.65)
- 9) Dersten sonra ne yapıyorsun? (s.72)
- 10) Anna: Hafta içi ne yapıyorsun? (s.41, dinleme)
- 11) A: Fena değil. Yılbaşı gecesi için bir plan yapmak istiyorum. Sen o gece ne yapıyorsun? (s.72, dinleme)

Nerelisin?

- 1) Nerelisin? (s.8)
- 2) Nerelisin? (s.8)
- 3) Hannah: Nerelisin? (s.8)
- 4) Austin: Nijeryalıyım. Sen nerelisin? (s.8)
- 5) Nerelisin? (s.9)
- 6) Timo: İspanyalıyım. Sen nerelisin? (s.9)
- 7) Öğretmen: Teşekkürler, ben de iyiyim. Nerelisin Martin? (s.9)

- 8) Nerelisin? (s.11)
- 9) Nerelisin? (s.19)
- 10) Sen nerelisin? (s.32)
- 11) Nerelisiniz? (s.56)
- 12) Siz nerelisiniz ve hangi dili konuşuyorsunuz? (s.57)
- 13) Ekatarina: Nerelisin? (s.65)
- 14) Max: Sen nerelisin? (s.65)
- 15) Nihat: Ben üniversitede öğrenciyim. Ekonomi okuyorum. Sen nerelisin? (s.97)

Nice Senelere

- 1) Mutlu yıllar hayatım! Nice senelere! (s.75, dinleme)

Özür dilerim

- 1) Özür dilerim! (s.10)
- 2) Özür dilerim. (s.20)

Pardon

- 1) Pardon! Ben bir bilet al..... (s.47)
- 2) Pardon! Saat kaç? (s.68)

Peki

- 1) Erdal: Peki, cumartesi görüşürüz. (s.46)
- 2) John: Peki, sen aileni hiç özlemiyor musun? (s.63)
- 3) Peki, o zaman tiyatroya gidelim. (s.77)
- 4) Doktor: Peki, ateşiniz var mı? (s.91)
- 5) Sibel Hanım: Peki yarın işe gidebilir miyim? (s.91)
- 6) Sibel Hanım: Peki. Benim biraz dönüyor. Tansiyonumu ölçebilir misiniz? (s.93)
- 7) John: Peki, sen aileni hiç özlemiyor musun? s.61, dinleme)
- 8) Kseniya: Çok güzel. Peki, akşam için bir planın var mı? (s.75)

- 9) Kseniya: Peki bir sonraki gün neler yapıyoruz? (s.89)
- 10) Sibel Hanım: Peki. Benim biraz başım dönüyor. Tansiyonumu ölçebilir misiniz? (s.93)

Problem mi var?

- 1) Elena: Merhaba John, çok üzgün görünüyorsun. Bir problemin mi var? (s.61, dinleme)

Problem yok

- 1) John: Merhaba Elena. Hayır, hiçbir problemim yok. Sadece ailemi çok özledim. (s.61, dinleme)

Rica ederim

- 1) Rica ederim. (s.9)
- 2) Rica ederim. (s.20)
- 3) A: Teşekkürler. B: Rica ederim. (s.68)
- 4) Doktor: Rica ederim. Kendinize iyi bakın. Umarım bir hafta içinde daha iyi olacaksınız. (s.91)

Sağ ol

- 1) Öznur: Sağ ol, benden de iyilik. (s.9)
- 2) Ümit: Sağ ol, ben de iyiyim. (s.9)
- 3) Pınar: Geçmiş olsun. Nalan: Sağ ol. (s.31)

Sanırım

- 1) Sibel Hanım: Evet, sanırım biraz var. Sizce neyim var? (s.91)
- 2) Sibel Hanım: Hastalık yüzünden sanırım. İki gündür iyi uyumuyorum. (s.93)

Selam

- 1) Dilek: Selam Zeynep! Nasılsın? (s.8)
- 2) Ali: Selam Cem. Neredesiniz? (s.31)

- 3) Cem: Selam Ali. Can Kafe'deyiz. (s.31)
- 4) Selam! Benim adım Can. Üsküdar'da oturuyorum. (s.39)
- 5) Serhat: Selam. Hayır, değilim. Hâlâ isteyim. Bugünlerde çok meşgulüm. (s.46)

Senden ne haber?

- 1) Sinem: İyilik, senden ne haber? (s.9)

Seni seviyorum

- 1) Sevgilim, seni çok seviyorum. Günümüz kutlu olsun. (s.75)

Sevgilerimle

- 1) Biricik babama sevgilerimle! (s.75)

Tabii

- 1) Kitap, gazete okumuyoruz, sadece arada sırada dergilere bakıyoruz. Tabii bunlar eğlenceli dergiler. (s.43)
- 2) Olga: Tabii var. Akşam Boğaz'daki bir restorana gidiyoruz. (s.89, dinleme)
- 3) Eczacı: Tabii ki. Tansiyonunuz biraz yüksek. (s.93, dinleme)

Tamam mı?

- 1) Çok güzel diyorum. Ama karar vermeden önce eşimi aramak istiyorum. Onunla konuştuktan sonra seni arıyorum. Tamam mı? (s.72)

Tebrikler

- 1) Tebrikler! (s.10)
- 2) GECE: a) Günaydın! b) Tebrikler! c) İyi geceler! (s.19)
- 3) Tebrikler. (s.20)

Teşekkür ederim

- 1) Teşekkür ederim. (s.8)
- 2) Teşekkür ederim, iyiyim. (s.8)
- 3) Zeynep: İyiyim, teşekkür ederim. Sen nasılsın? (s.8)
- 4) Can: Teşekkür ederim, ben de iyiyim. (s.8)
- 5) Levent Bey: Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız? (s.9)
- 6) Teşekkür ederim. (s.9)
- 7) Martin: Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız? (s.9)
- 8) Serkan: Adınız ne? Fatma:
 - a. Teşekkür ederim b. Benim adım Fatma c. Memnun oldum (s.19)
- 9) Lale: İyiyim. Teşekkür ederim. (s.9)
- 10) c. Teşekkür ederim / Benim adım Sena (s.9)
- 11) İlker: Ben de iyiyim. Teşekkür ederim. (s.9)
- 12) Sibel Hanım: Teşekkür ederim Doktor Bey. (s.91)
- 13) Çok teşekkür ederim. güzel bir elbise. Rengi çok güzel.
Çok sevdim. (s.77, dinleme)
- 14) Sibel Hanım: Teşekkür ederim. (s.93)
- 15) Ooo Teşekkür ederim. (s.75, dinleme)

Teşekkürler

- 1) Dilek: Teşekkürler, ben de iyiyim. (s.8)
- 2) Pınar Hanım: Teşekkürler, ben de iyiyim. (s.9)
- 3) Aslı: Teşekkürler, iyiyim sen nasılsın? (s.9)
- 4) Öğretmen: Teşekkürler, ben de iyiyim. Nerelisin Martin? (s.9)
- 5) Magda: Tamam. Anladım. Teşekkürler. (s.18)
- 6) A: Teşekkürler. (s.68)
- 7) Hayır, teşekkürler. Hepsi kaç lira? (s.47, dinleme)
- 8) Buyurun, teşekkürler. (s.47, dinleme)
- 9) Teşekkürler. (s.47, dinleme)

- 10) John: Teşekkürler Elena, şimdi kendimi daha iyi hissediyorum. (s.61, dinleme)

Umarım

- 1) İşte bu hediyen! Umarım seversin. (s.77, dinleme)
- 2) Doktor: Rica ederim. Kendinize iyi bakın. Umarım bir hafta içinde daha iyi olacaksınız. (s.91)

Üzgünüm

- 1) Magda: Üzgünüm. Anlamıyorum. (s.18)
- 2) Üzgünüm. (s.20)

Yani

- 1) Burada bazen çok yoruluyorum. Çünkü ütümü kendim yapıyorum, yatağımı kendim topluyorum, odamı kendim temizliyorum, yani her işi kendim yapıyorum. (s.59)
- 2) Torunlarımı, yani genç arkadaşlarımı çok seviyorum. (s.54, dinleme)
- 3) Elena: Mesela aileden hiçbir şey için izin istemiyorsun, eve geç geliyorsun, geç yatıyorsun, geç kalkıyorsun, evde yüksek sesle müzik dinliyorsun. Yani, ne istiyorsun, onu yapıyorsun. (s.61, dinleme)

Tablo 2. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Kalıp Sözler	Derlemdeki Sıklıkları (bir milyondaki)	Kitaptaki Sıklıkları
Başka bir şey istiyor musunuz?	0,01'den az	2
Senden ne haber?	0,02	1
İyilik sağlık	0,05	1
Problem mi var?	0,09	1
İyi dersler	0,14	1
Nice senelere	0,24	1
Hoş bulduk	0,26	5

İyi yolculuklar	0,39	1
Eh işte	0,49	1
Sağ ol	0,54	3
Bol şanslar	0,64	3
Hoşça kal	0,65	7
Mutlu yıllar	0,72	3
Ne haber?	0,79	3
Kendinize iyi bakın	0,81	2
Affedersiniz	0,83	4
Çok yaşa	1,07	2
Ne var ne yok?	1,38	2
Memnun oldum	1,66	20
Ne yapıyorsun?	2,06	11
Tamam mı?	2,09	1
Nerelisin/iz?	2,1	15
Problem yok	2,14	1
İyi geceler	2,16	2
İyi akşamlar	2,22	2
Fena değil	2,42	2
Görüşürüz	2,8	18
Güle güle	2,97	8
Ne dersin?	3,06	2
İyiyim	3,43	27
Dikkat et	3,48	1
Alo	3,66	1
Nasılsın/ız?	3,83	27
Rica ederim	3,88	4
Afiyet olsun	4,49	4
Seni seviyorum	5,63	1
Sevgilerimle	5,67	1
Pardon	5,97	2
Buyurun	6,15	11
Özür dilerim	6,29	2
Görüşmek üzere	6,34	4
Üzgünüm	6,6	2
Tebrikler	7,11	3
İyi günler	8,09	4
Günaydın	8,5	9
Hoş geldin/iz	10,02	3
Geçmiş olsun	14,93	7

Efendim	31,67	1
Selam	37,93	5
Teşekkür ederim	46,2	15
Umarım	57,8	2
Teşekkürler	60,03	10
Hadi / Haydi	60,14	1
Merhaba	62,14	38
İnşallah	64,84	2
Lütfen	86,55	7
Sanırım	113,55	2
Elbette	136	1
Peki	151,57	10
Tabii	170,37	3
Yani	690,64	3

4.2. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A2 seviyesinde bulunan kalıp sözler, kitapta bulundukları bölümlerle birlikte aşağıda sunulmuştur.

Affedersiniz

- 1) Affedersiniz. (s.74)
- 2) Alex: Affedersiniz, size bir şey sorabilir miyim? Şehir merkezine otobüs var mı? (s.88, dinleme)
- 3) Alex: Affedersiniz, memur bey, size tekrar bir şey sorabilir miyim? (s.88, dinleme)

Afiyet olsun

- 1) Afiyet olsun. (s.22)

Alo

- 1) Harun: Alo! (s.11)
- 2) İnci: Alo! Merhaba Murat. Yasemin'in numarasını biliyor musun? (s.73)

Bakar mısın/ız?

- 1) Onur: Garson, bakar mısınız? (s.12)
- 2) İhtiyar: Delikanlı bakar mısın? Bu paketler çok ağır; benim için biraz taşıy mısın? Evim şurada. (s.74, dinleme)

Başka bir şey ister misiniz?

- 1) Manav: Tabi. Başka bir şey ister misiniz? (s.74, dinleme)

Bir varmış bir yokmuş

- 1) Bir varmış bir yokmuş. Çok uzak bir ülkede bir padişah varmış. (s.59)

Buyurun

- 1) Garson: Evet efendim, buyurun. (s.12)
- 2) Görevli: Merhaba efendim, buyurun! Nasıl yardımcı olabilirim? (s.42)
- 3) Manav: Hemen tartıyorum... Buyurun. Biber ister misiniz? (s.74, dinleme)
- 4) Postacı: Buyurun, paketiniz. (s.74, dinleme)
- 5) Cihan Bey: Hoş geldiniz, Esra Hanım! Buyurun, oturun! (s.83)

Çok yaşa/yın

- 1) Çok yaşayın! (s.10)
- 2) Çok yaşa. (s.21)
- 3) Çok yaşayın. (s.22)

Dikkat et

- 1) Dikkat et! Kaybolabilirsin. (s.91)

Efendim

- 1) Ömer: Efendim! (s.11, dinleme)
- 2) Garson: Evet efendim, buyurun. (s.12)
- 3) Garson: Peki efendim, hemen getiriyorum. (s.12)
- 4) Görevli: Merhaba efendim, buyurun! Nasıl yardımcı olabilirim? (s.42)
- 5) Görevli: Tamam efendim! Size iyi tatiller! Tekrar bekleriz. (s.42)
- 6) Esra: Teşekkür ederim. Hoş bulduk, efendim! (s.83)
- 7) Resepsiyon Görevlisi: İyi günler efendim, memnuniyetle! Rezervasyonunuz var mı? (s.86)
- 8) Resepsiyon Görevlisi: Rica ederim. Görevli arkadaş bagajınızı taşıyabilir. Oda numaranız 1215. Yarın görüşmek üzere, iyi geceler efendim! (s.86)
- 9) Paltonuzu alabilir miyim, efendim! (s.87)
- 10) Görevli: İyi günler, efendim! (s.88, dinleme)

Elbette

- 1) Görevli: Elbette ama acele etmelisiniz, otobüs her an kalkabilir. Hemen çıkışa gidin. (s.98, dinleme)

- 2) Şoför: Elbette beyefendi, E-5’te kaza var. Trafik çok sıkışık. TEM yolu biraz daha rahat olabilir. (s.88, dinleme)

Elinize sağlık

- 1) Elinize sağlık! (s.10)
2) Elinize sağlık. (s.22)

Evvel zaman içinde

- 1) Evvel zaman içinde. (s.51, s.52, s.56, s.60)

Eyvah

- 1) Eyvah! Geç kaldım. (s.78)

Geçmiş olsun

- 1) Geçmiş olsun. (s.8)
2) Geçmiş olsun! (s.10)

Gerçekten mi?

- 1) Suna: Gerçekten mi! Harika! Merve’yi çok seviyorum, hep mutlu olsun inşallah. (s.19, dinleme)

Görüşmek üzere

- 1) Yarın görüşmek üzere, iyi geceler efendim! (s.86)

Görüşürüz

- 1) Demet: Tamam, görüşürüz. (s.14)
2) Kerem: Tamam Serkan. Haydi görüşürüz, ben evden çıkıyorum. (s.45)
3) Harun: Tamam, giriyorum şimdi. Görüşürüz. (s.11, dinleme)
4) Ömer: Görüşürüz. (s.11, dinleme)

Gözün aydın

- 1) Gözün aydın. (s.21)

Güle güle kullan

- 1) Güle güle kullan. (s.21)

Günaydın

- 1) Öğretmen: Günaydın arkadaşlar. Mert sen dün neredeydin? Neden gelmedin? (s.27)

Haydi

- 1) Haydi, dışarı çıkalım! (s.12)
2) İnci: Haydi, güzel bir lokantaya gidelim. (s.12)

- 3) Haydi acele et! Geç kalmayalım. (s.13)
- 4) Haydi basketbol oynayalım. (s.13)
- 5) Haydi dans edelim! (s.21)
- 6) Kerem: Tamam Serkan. Haydi görüşürüz, ben evden çıkıyorum. (s.45)
- 7) Nasreddin Hoca “Yüzüncü altını niye vermiyorsun, haydi yüzüncü altını da ver!” dedi. (s.55)
- 8) Ömer: Gel, haydi. (s.11, dinleme)
- 9) Hande: Haydi kızlar hemen hazırlanalım! (s.15, dinleme)

Hayırlı işler

- 1) Semra Hanım: Sağ olun. Hayırlı işler. (s.97)

Hayırlı olsun

- 1) Hayırlı olsun. (s.10)
- Hayırlı olsun. (s.22)

Hayrolsun

- 1) Tülin: Hayrolsun inşallah, ne gördün? (s.63)

Hep mutlu olun

- 1) Suna: Gerçekten mi! Harika! Merve’yi çok seviyorum, hep mutlu olsun inşallah. (s.19)

Hoş bulduk

- 1) Esra: Teşekkür ederim. Hoş bulduk, efendim! (s.83)

Hoş geldiniz

- 1) Cihan Bey: Hoş geldiniz, Esra Hanım! Buyurun, oturun! (s.83)
- 2) Merhaba sevgili dinleyiciler, Pilli Radyo’ya hoş geldiniz! (s.55, dinleme)

İnşallah

- 1) Suna: Gerçekten mi! Harika! Merve’yi çok seviyorum, hep mutlu olsun inşallah. (s.19)
- 2) Tülin: Hayrolsun inşallah, ne gördün? (s.63)

İyi akşamlar

- 1) Alex: İyi akşamlar şoför bey, beni Marmara Oteli’ne götürür müsünüz? (s.98, dinleme)

İyi geceler

- 1) Kaya Bey: Çok teşekkürler, iyi geceler! (s.86)

- 2) Resepsiyon Görevlisi: Rica ederim. Görevli arkadaş bagajınızı taşıyabilir. Oda numaranız 1215. Yarın görüşmek üzere, iyi geceler efendim! (s.86)

İyi günler

- 1) Esra: İyi günler! Ben Esra Scharek, size özgeçmişimi gönderdim. (s.83)
- 2) Cihan Bey: Nasıl isterseniz Esra Hanım! Tanıştığımıza çok memnun oldum. İyi günler! (s.83)
- 3) Esra: Ben de. İyi günler! (s.83)
- 4) Kaya Bey: İyi günler! Bana yardımcı olabilir misiniz? (s.86)
- 5) Resepsiyon Görevlisi: İyi günler efendim, memnuniyetle! Rezervasyonunuz var mı? (s.86)
- 6) Ayla: Alo, iyi günler! (s.98, dinleme)
- 7) Murat Bey: İyi günler! (s.98, dinleme)
- 8) Alex: Çok teşekkür ederim. İyi günler! (s.88, dinleme)
- 9) Görevli: İyi günler, efendim! (s.88, dinleme)

İyiğim

- 1) Aysel: İyiğim Canancığım, sen nasılsın? (s.52)
- 2) Canan: Ben de iyiğim. Hülya ile oturuyoruz. Sen de gel bir kahve içelim. (s.52)
- 3) Hülya: İyiğim, Aysel Hanım. Sen nasılsın, çocuklar nasıl? (s.52)
- 4) Komşusu “Sağ ol Hocam, iyiğim.” diye cevap vermiş. (s.60)

Kim o?

- 1) Leman Hanım: Kim o? (s.74)

Kolay gelsin

- 1) Kolay gelsin. (s.9, s.22)

Lütfen

- 1) Şoför Bey, lütfen orta kapıyı açar mısınız? (s.73)
- 2) Alo! Merhaba Murat. Yasemin’in numarasını biliyor musun? Lütfen bana verir misin? (s.73)
- 3) Gişe Memuru: Tabii, oturun lütfen. (s.73)
- 4) Lütfen. (s.86)
- 5) Lütfen ekmeği uzatabilir misiniz? (s.87)
- 6) Lütfen, telefonunuzu kullanabilir miyim? (s.87)

7) Görevli: Doğru gidin ve sağa dönün, lütfen. (s.88)

Memnun oldum

1) Cihan Bey: Nasıl isterseniz Esra Hanım! Tanıştığımıza çok memnun oldum. (s.83)

Memnuniyetle

1) Resepsiyon Görevlisi: İyi günler efendim, memnuniyetle! (s.86)

Merhaba

- 1) Harun: Merhaba Ömer. Şu an otoparktayım. (s.11)
- 2) Merhaba. Benim adım Shiye. Çinliyim. (s.20)
- 3) Merhaba. Benim adım Margarita. Rusyalıyım. (s.20)
- 4) Merhaba. Benim adım Aynaz. İranlıyım. (s.20)
- 5) Merhaba. Benim adım Alain. Fransalıyım. (s.20)
- 6) Merhaba. Benim adım Elenora. İtalyalıyım. (s.20)
- 7) Merhaba. Benim adım Ayman. Mısırlıyım. (s.20)
- 8) Ali: Merhaba! (s.42)
- 9) Görevli: Merhaba efendim, buyurun! Nasıl yardımcı olabilirim? (s.42)
- 10) Nasreddin Hoca “Merhaba komşu. Nasılsın, iyi misin?” diye sormuş. (s.60)
- 11) Postacı: Merhaba. Leman Yıldız siz misiniz? (s.74)
- 12) Taner: Merhaba. Banka kartı almak istiyorum. (s.74)
- 13) Merhaba sevgili dinleyiciler. Şimdi haberler. (s.33, dinleme)
- 14) Merhaba sevgili dinleyiciler, Pilli Radyo’ya hoş geldiniz! (s.55, dinleme)

Mesela

1) Her hobinin zor ve kolay yönleri vardır. Mesela dağcılık ve dalış yapmak zor hobilerdir. (s.72)

Nasılsın/ız?

- 1) Canan: Aysel Hanım nasılsın? (s.52)
- 2) Aysel: İyiyim Canancığım, sen nasılsın? (s.52)
- 3) Aysel: Nasılsın Hülyacığım? (s.52)
- 4) Hülya: İyiyim, Aysel Hanım. Sen nasılsın, çocuklar nasıl? (s.52)
- 5) Nasreddin Hoca “Merhaba komşu. Nasılsın, iyi misin?” diye sormuş. (s.60)

Nasıl yardımcı olabilirim?

1) Görevli: Merhaba efendim, buyurun! Nasıl yardımcı olabilirim? (s.42)

Ne yapıyorsun/uz?

- 1) Kerem: Aloo! Serkan, ne yapıyorsun? (s.45)
- 2) Serkan: Ne olsun Kerem, evdeyim. Sen ne yapıyorsun? (s.45)

Önemli değil

- 1) Cihan Bey: Önemli değil, bir Alman firmasıyla yeni bir sözleşme imzalayacağız. (s.83)
- 2) Esra: Önemli değil. Çünkü kızıma anneanesi bakacak. Annem dört gözle torununu bekliyor. (s.83)

Öyle mi?

- 1) Öğretmen: Öyle mi? Benim haberim yoktu. (s.27)
- 2) Murat Bey: Öyle mi? Çok güzel! (s.85, dinleme)

Özür dilerim

- 1) Ahmet'ten özür diledim ama kabul etmedi. (s.35)
- 2) Resepsiyon Görevlisi: Çok özür dilerim Kaya Bey. Tek kişilik oda rezervasyonunuz var. Doğru mu? (s.86)

Peki

- 1) Salatalarınız neler peki? (s.12)
- 2) Peki efendim, hemen getiriyorum... (s.12)
- 3) Öğretmen: Peki Mert. Don Kişot nasıl biriydi? (s.27)
- 4) Öğretmen: Peki Mert, teşekkürler. (s.27)
- 5) Ali: Peki, İngiltere'de kaç gece kalacağız? (s.42)
- 6) Serkan: Peki yarın hava nasıl olacak? (s.45)
- 7) Hülya: Peki kimler taşınmış? Nasıl bir aileymiş? (s.52)
- 8) “Hocam, peki bu ses ne? Eşek evde ama sen bana yok diyorsun.” demiş. (s.60)
- 9) Voleybol mu? Güzeel! Peki, Almanca konuşabiliyor musunuz? (s.85, dinleme)
- 10) Murat Bey: Peki çocuk da bakabilir misiniz? (s.85, dinleme)
- 11) Alex: Peki, bana, bavullarımı taşımak için birini çağırabilir misiniz? (s.88, dinleme)
- 12) Şoför: Peki, o zaman TEM'den gidiyoruz. (s.88, dinleme)

Problem değil

- 1) Esra: Teşekkür ederim. Problem değil! Müdür yardımcısı ile de görüşebilirim. (s.83)

Rica ederim

- 1) Rica ederim. (s.72)
- 2) Resepsiyon Görevlisi: Rica ederim. Görevli arkadaş bagajınızı taşıyabilir. (s.86)

Sağ olun

- 1) Semra Hanım: Sağ olun. Hayırlı işler. (s.74)
- 2) İhtiyar: Sağ ol evladım. ... İşte geldik. (s.74)

Sanırım

- 1) Harun: Burası Atatürk Caddesi sanırım. (s.11)
- 2) Sanırım biraz problem yaşayacağım. (s.63)
- 3) Sanırım bir işi zor bir şekilde başaracaksın. (s.63)

Seni seviyorum

- 1) Ben seni seviyorum ve her zaman yanında olacağım çünkü ben senin “baba”nım. (s.38)

Tabii

- 1) Tabii ki Ayşe sadece kaban almayacak. (s.49)
- 2) Pencereyi açar mısın? Tabii. (s.73)
- 3) Emre: Yemek tuzsuz olmuş. Tuzu uzatır mısın? Ayşe: Tabii. (s.73)
- 4) Tabii. Başka bir şey istiyor musunuz? (s.74)
- 5) Gişe Memuru: Tabii, oturun lütfen. (s.74)
- 6) Resepsiyon Görevlisi: Tabii, sorabilirsiniz. (s.86)
- 7) Görevli: Tabii, sorabilirsiniz. Ben de bilmiyorum ama 25 ile 30 TL olabilir. (s.88, dinleme)
- 8) Görevli: Tabii! Ahmeeet! Beyefendinin bagajlarını al, taksiye taşı. (s.88, dinleme)

Tamam o zaman

- 1) Serkan: Tamam o zaman, bizim evin karşısındaki marketin köfteleri çok güzel. (s.45)

Tekrar bekleriz

- 1) Görevli: Tamam efendim! Size iyi tatiller! Tekrar bekleriz. (s.42)

Teşekkür ederim

- 1) Ali: Teşekkür ederim. Kredi kartımla ödeyeceğim. (s.42)
- 2) İhtiyar: Çok teşekkür ederim evladım. (s.74)
- 3) Leman Hanım: Teşekkür ederim. (s.74)
- 4) Esra: Teşekkür ederim. Problem değil! (s.83)
- 5) Esra: Teşekkür ederim. Hoş bulduk, efendim! (s.83)
- 6) Alex: Çok teşekkür ederim. İyi günler! (s.88, dinleme)

Teşekkürler

- 1) Öğretmen: Peki Mert, teşekkürler. (s.27)
- 2) Gişe Memuru: Teşekkürler. (s.74)
- 3) Kaya Bey: Teşekkürler! Birkaç soru daha sorabilir miyim? (s.86)
- 4) Kaya Bey: Çok teşekkürler, iyi geceler! (s.86)

Umarım

- 1) Umarım herkes çok iyidir. (s.55, dinleme)

Üzgünüm

- 1) Üzgünüm fakat buraya arabanızı park edemezsiniz. (s.88)

Yani

- 1) Aysel: Eski tas eski hamam, yani her şey aynı. (s.52)
- 2) Tangoyu alt sınıf, yani fakir halk yaratmıştır. (s.92)
- 3) Daha sonra kızım ve eşimle birlikte Türkiye'ye döneceğiz. Yani on beş yirmi gün sonra işe başlayabilirim. (s.83)

Yardım edebilir miyim?

- 1) Size yardım edebilir miyim? (s.87)

Yardımcı olur musunuz?

- 1) Bana yardımcı olur musunuz? (s.74, dinleme)

Yaşasın

- 1) İşte ağzıma layık bir lokma. Yaşasın! (s.61)
- 2) Yaşasın! Tatile gidiyoruz. (s.78)

Tablo 3. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı A2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Kalıp Sözler	Derlemdeki Sıklıkları (bir milyondaki)	Kitaptaki Sıklıkları
Başka bir şey ister misiniz?	0,01'den az	1
Bir varmış bir yokmuş	0,02	1
Hep mutlu olun	0,02	1
Tekrar bekleriz	0,02	1
Yardım edebilir miyim?	0,03	1
Hayrolsun	0,18	1
Gözün aydın	0,21	1
Güle güle kullan	0,23	1
Nasıl yardımcı olabilirim?	0,23	1
Hoş bulduk	0,26	1
Gerçekten mi?	0,41	1
Evvel zaman içinde	0,46	4
Tamam o zaman	0,5	1
Yardımcı olur musunuz?	0,66	1
Problem değil	0,73	1
Affedersiniz	0,83	3
Kim o?	0,89	1
Hayırlı işler	0,98	1
Çok yaşa/yın	1,16	3
Sağ ol/un	1,27	2
Bakar mısın/ız?	1,57	2
Memnun oldum	1,66	1
Elinize sağlık	2,04	2
Ne yapıyorsun/uz?	2,06	2
İyi geceler	2,16	2
İyi akşamlar	2,22	1
Nasılsın/ız?	2,38	5
Görüşürüz	2,8	4
İyiyim	3,43	4
Dikkat et	3,48	1
Alo	3,66	2
Rica ederim	3,88	2
Eyvah	4,43	1
Afiyet olsun	4,49	1
Seni seviyorum	5,63	1

Memnuniyetle	6,06	1
Buyurun	6,15	5
Özür dilerim	6,29	2
Görüşmek üzere	6,34	1
Hoş geldiniz	6,43	2
Üzgünüm	6,6	1
Öyle mi?	7,37	2
İyi günler	8,09	9
Kolay gelsin	8,48	2
Günaydın	8,5	1
Yaşasın	10,61	2
Hayırlı olsun	12,74	3
Önemli değil	13,83	2
Geçmiş olsun	14,93	2
Efendim	31,67	10
Teşekkür ederim	46,2	6
Umarım	57,8	1
Teşekkürler	60,03	4
Hadi/Haydi	60,14	9
Merhaba	62,14	14
İnşallah	64,84	2
Lütfen	86,55	7
Sanırım	113,55	3
Mesela	127,74	1
Elbette	136	2
Peki	151,57	12
Tabii	170,37	8
Yani	690,64	3

4.3. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B1 seviyesinde bulunan kalıp sözler, kitapta bulundukları bölümlerle birlikte aşağıda sunulmuştur.

Aferin

- 1) İlk yıl kimi öğrenciler “Evde otur, yemeğini yap, evini temizle.” şeklinde tepki gösterdi, kimi “Aferin, örnek oluyorsun.” dedi. (s.65, dinleme)

Başarılar

- 1) Herkese başarılar. (s.30)

Çok şükür

- 1) Oh, çok şükür. (s.36)

Dile benden ne dilersen

- 1) Sahip, dile benden ne dilersen, demiş. Temel etrafına bakmış. (s.82)

Elbette

- 1) Demet: Bu çok kolay bir soru. Elbette polisi arayacağız. (s.15, dinleme)

Eyvah

- 1) Eyvah, banyoyu su basmış! (s.21)

Görüşmek üzere

- 1) Demet: Evet, buluşuyoruz. Yarın görüşmek üzere. (s.12)
- 2) Nadia: Görüşmek üzere. (s.12)
- 3) Görüşmek üzere. (s.56)
- 4) Hoşça kal canım, yarın görüşmek üzere. (s.59)
- 5) Gelecek haftaki programımızda görüşmek üzere, hoşça kalın. (s.67)

Görüşürüz

- 1) Derya: Peki sonra görüşürüz. (s.104, dinleme)
- 2) Can: Peki, ben çıkıyorum görüşürüz. (s.104, dinleme)

Haydi

- 1) Arkadaşım bana “Haydi çabuk ol!” dedi. (s.33)
- 2) Peki, “Haydi Şansım” adlı bu albümü kaç tane satmış? (s.31, dinleme)
- 3) Derya: İrem haydi, yemeğe çıkıyoruz gel! (s.73, dinleme)

Hayırdır

- 1) Aynur: Hayırdır, ne oldu? (s.35, dinleme)

Hoş geldiniz

- 1) Merhaba Gamze Hanım, “Yeni Bir Hayat” emlak ofisine hoş geldiniz. (s.9)
- 2) Demet: Hoş geldin Nadia. Nasılsın? (s.15, dinleme)

Hoşça kal

- 1) Hoşça kal canım, yarın görüşmek üzere. (s.59)
- 2) Gelecek haftaki programımızda görüşmek üzere, hoşça kalın. (s.67)

- 3) Her neyse, şimdi geçmişe “Hoşça kal!” yarınlar “Merhaba!” deme zamanı! (s.74)

İyiyim

- 1) Nadia: İşten geliyorum. Biraz yoruldum ama çok iyiyim. (s.15, dinleme)

Lütfen

- 1) Hostes, yolculara “Lütfen cep telefonlarınızı kapatın.” dedi. (s.34)
2) Banka memuru, müşteriye “Lütfen kimliğinizi verin.” dedi. (s.34)
3) Memur, bana “Lütfen pasaportunuzu verin.” dedi. (s.37)

Maalesef

- 1) Özlem: Maalesef, hayır. (s.35, dinleme)
2) İrem: Maalesef saat üçe kadar bitmesi lazım. (s.73, dinleme)

Merhaba

- 1) Gamze: Merhaba, ben Gamze. Ev ilanlarınızı görüp geldim. (s.9)
2) Mehmet Ali: Merhaba Gamze Hanım, “Yeni Bir Hayat” emlak ofisine hoş geldiniz. (s.9)
3) Her neyse, şimdi geçmişe “Hoşça kal!” yarınlar “Merhaba!” deme zamanı! (s.74)
4) Aynur: Merhaba Özlem, nasılsın? (s.35, dinleme)
5) Herkese Merhaba! (s.89, dinleme)

Mesela

- 1) Besinleri zamanında yemeliyiz. Mesela portakalı kışın, kirazı yazın... (s.40)
2) Ancak kaplıca ve hamam ayrı şeyler. Mesela hamamın dinî bir yanı da var, kaplıcanın ise dinî bir tarafı yok. (s.52)
3) Mesela: Örneğin. (s.57)
4) Keşke ben daha genç olsam, on yedi yaşımda mesela... (s.70)
5) Yazı büyüse, keşkeler çoğalsa, çocuklar gibi oynasak mesela... (s.70)
6) Evinize yeni bir eşya aldıktan sonra eskisini atın. Mesela yeni bir palto alınca eski paltonuzu ya atın ya da başka insanlara verin. (s.11, dinleme)
7) Demet: Hımm. Mesela evde acil bir durum oluyor. (s.15, dinleme)
8) Mesela Yahoo şirketi çalışanlarına ücretsiz servis imkânı sunuyor. (s.27, dinleme)

- 9) Mesela uzak doğu ülkelerindeki insanlara göre doğadaki tüm canlılar iyi ya da kötü şans getirir. (s.81, dinleme)
- 10) Mesela sağ gözünüz seyrirse iyi bir haber, sol gözünüz seyrirse kötü bir haber alacaksınız. (s.81, dinleme)

Nasılısın?

- 1) Demet: Hoş geldin Nadia. Nasılısın? (s.15, dinleme)
- 2) Aynur: Merhaba zlem, nasılısın? (s.35, dinleme)

Nasıl yardımcı olabilirim?

- 1) Ben Mehmet Ali, size nasıl yardımcı olabilirim? (s.9)

Ne dersin/iz?

- 1) Ne dersiniz sizinle “keşke” oynayalım mı? (s.70)
- 2) Demet: Bu akşam evdeyiz ve ev ile ilgili bir oyun oynayalım. Ne dersin? (s.15, dinleme)

Neyse

- 1) Her neyse, şimdi geçmişe “Hoşça kal!” yarınlar “Merhaba!” deme zamanı!

Örneğin

- 1) rneğin: Mesela. (s.57)
- 2) rneğin “Bugüne kadar hiçbir işte neden başarılı olamadım?” diye düşünüyorsanız kendinize şu soruları sorun. (s.63)
- 3) rneğin eve arı girerse misafir gelecek demektir. (s.81)
- 4) rneğin; kırmızı taşlar hem enerji hem sakinlik verir. (s.48)

Peki

- 1) Peki, kaç odalı bir ev düşünüyorsunuz? (s.9)
- 2) Peki, ev için ne kadar kira düşünüyorsunuz? (s.9)
- 3) Gamze: Peki, hemen gidelim. (s.9)
- 4) Olur. Peki, elektrik ve suya nasıl abone olacaksın? (s.12)
- 5) Peki, sen bu işlemleri nasıl yapacaksın? (s.12)
- 6) Demet: Peki, nasıl gideceksin? Biliyor musun? (s.12)
- 7) Demet: Peki, sonra faturaları nereye ödeyeceğiz? Biliyor musun? (s.12)
- 8) Peki siz kiminle konuşuyorsunuz, biliyor musunuz? (s.36)
- 9) Peki, bu hastalıklardan korunmak için neler yapmalıyız? (s.40)
- 10) Peki, bu gerçekleşecek mi? (s.43)

- 11) Peki, uzun yaşamın sırrı için uzmanlar neler söylüyor? (s.43)
- 12) Olur tabii. Peki, nasıl bir oyun? (s.15, dinleme)
- 13) Demet: Ah, evet doğru! Peki, banyoda ayağımız kaydı ve düştük. (s.15, dinleme)
- 14) Ambulans için 112 Acil Servis'i arayacağız. Peki, evde yangın çıktı. Nereyi arayacağız? (s.15, dinleme)
- 15) Peki, son soruyu soruyorum: Sigorta kısa devre yaptı ve kombi bozuldu. O zaman ne yapacağız? (s.15, dinleme)
- 16) Peki, "Haydi Şansım" adlı bu albümü kaç tane satmış? (s.31, dinleme)
- 17) Aynur: Peki bunu patronuna söyledin mi? (s.35, dinleme)
- 18) Peki, Fin okulları neden bu kadar başarılıydı? (s.59, dinleme)
- 19) Derya: Peki sonra görüşürüz. (s.73, dinleme)
- 20) Canan: Peki, sen bilirsin. (s.73, dinleme)
- 21) Murat: Peki size iyi eğlenceler! (s.73, dinleme)
- 22) Can: Peki, ben çıkıyorum görüşürüz. (s.73, dinleme)
- 23) Peki ya komşular? (s.96, dinleme)

Sanırım

- 1) Sanırım yarınki sınav zor olacak. (s.45)
- 2) O filmi izlemeseydim, sanırım hâlâ Türkiye'deydim. (s.77)
- 3) Ben yanlışını bulmayı çok denedim ama yok sanırım. (s.79)
- 4) Sanırım bu kadar oyun yeter. (s.15, dinleme)
- 5) Sorma, hiç iyi değilim. Sanırım işten ayrılacağım. (s.35, dinleme)

Sen bilirsin

- 1) Canan: Peki, sen bilirsin. (s.73, dinleme)

Senden bir şey olmaz

- 1) Dünyada ve ülkemizde birçok ünlünün geçmişinde bir "Senden bir şey olmaz." hikâyesi var. (s.31, dinleme)
- 2) "Senden bir şey olmaz." sözü, onların başarılı olmalarını sağlamış. (s.31, dinleme)
- 3) "Senden bir şey olmaz." sözü birçok insanı ünlü yapmıştır. (s.31)
- 4) Senden bir şey olmaz. (s.31)

Tabii /Tabii ki

- 1) Nadia: Olur tabii. Peki, nasıl bir oyun? (s.15, dinleme)
- 2) Ve tabii ki Türkçedeki temel kelimeleri öğrenin. (s.19, dinleme)

Umarım

- 1) Umarım. (s.27, dinleme)
- 2) Aynur: Umarım anlaşırsınız da işten ayrılmazsın. (s.35, dinleme)

Yani

- 1) Otobüs için “akıllı bilet” yani AKBİL kullanabilirsin. (s.12)
- 2) Yani bu haftayı vicdan muhasebesi yapmaya ayıralım. (s.74)
- 3) Yani dünümüz için bugünümüzü feda etmemeliyiz. (s.74)
- 4) Yani bu çayı sıcak suya atacağız, 5-10 dakika bekleteceğiz, süzeceğiz ve içeceğiz. (s.51, dinleme)
- 5) Değerlendirme Programı yani PISA’ydı. (s.59, dinleme)
- 6) Yani hayatımızdaki insanları akrabalarımız, arkadaşlarımız ve komşularımız olmak üzere üç grupta düşünebiliriz. (s.96, dinleme)

Tablo 4. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B1 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Kalıp Sözler	Derlemdeki Sıklıkları (bir milyondaki)	Kitaptaki Sıklıkları
Senden bir şey olmaz	0,02	4
Dile benden ne dilersen	0,15	1
Nasıl yardımcı olabilirim?	0,23	1
Hoşça kal	0,65	3
Sen bilirsin	1,02	1
Hayırdır	1,98	1
Nasılsın?	2,38	2
Görüşürüz	2,8	2
Ne dersin/iz?	3,06	2
Aferin	3,18	1
İyiyim	3,43	1
Eyvah	4,43	1
Görüşmek üzere	6,34	3
Çok şükür	9,07	1

Hoş geldin/iz	10,02	2
Başarılar	41,95	1
Umarım	57,8	2
Hadi/Haydi	60,14	3
Merhaba	62,14	5
Neyse	74,08	1
Maalesef	74,44	2
Lütfen	86,55	3
Sanırım	113,55	5
Mesela	127,74	10
Elbette	136	1
Peki	151,57	23
Tabii/Tabii ki	170,37	2
Örneğin	180,03	4
Yani	690,64	6

4.4. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözcükler

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B2 seviyesinde bulunan kalıp sözcükler, kitapta bulundukları bölümlerle birlikte aşağıda sunulmuştur.

Affedersiniz

- 1) Müşteri: Ah, affedersiniz ya... (s.40)
- 2) Müşteri: Affedersiniz, Internet Explorer'dı. (s.40)

Allah Allah

- 1) HACİVAT – Allah Allah, bir lâfı da doğru anlasan olmaz mı? (s.94, dinleme)

Bana ne

- 1) KARAGÖZ – Çok maymun oldunsa bana ne!

Başımı(zı)n üstünde yerin(iz) var

- 1) Sokağa giderken gözlerim seni arar; hoş geldin, safa geldin, baş üstünde yerin var. (s.100)

Başka bir şey istiyor musun?

- 1) Başka bir şey istiyor musun?" diye sordu. (s.87)

Buyurun

- 1) Buyurun beraber öğrenelim. (s.8)
- 2) Teknik Destek: Buyurun efendim? (s.40)

Büyümüş de küçülmüş

- 1) Büyümüş de küçülmüş. (s.95)
- 2) Zehra'nın kızı büyümüş de küçülmüş. (s.95)
- 3) Büyümüş de küçülmüş. (s.97)
- 4) Büyümüş de küçülmüş. (s.108)

Çok şükür

- 1) Of, çok şükür! (s.94)

Daha neler

- 1) Daha neler! (s.105)
- 2) Daha neler! Ben neden beceremiyorum. (s.105)

Efendim

- 1) Teknik Destek: Hangi anti-virüs programını kullanıyorsunuz efendim? (s.40)
- 2) Teknik Destek: O anti-virüs programı değil efendim. (s.40)
- 3) Teknik Destek: Buyurun efendim? (s.40)
- 4) Evet efendim, toplantımıza hoş geldiniz. (s.47, dinleme)
- 5) HACİVAT – Efendim onlar Türkçe bilmiyor ki senin yazdığını anlasınlar! (s.94, dinleme)

Elbette

- 1) Bu kıyafetlerin tasarım merkezi elbette başta Paris, sonra Milano, New York ve Londra. (s.63)

Eyvah

- 1) Eyvah! Yemeği ocakta unuttum. (s.47, dinleme)

Gerçekten mi?

- 1) Gerçekten mi? (s.105)
- 2) Gerçekten mi! Bunu öğrendiğim iyi oldu. (s.105)
- 3) Gerçekten mi! Bu çok fazla! (s.107)

Görüşmek üzere

- 1) Bir başka programda görüşmek üzere. Esen kalın. (s.28)
- 2) Sanem: Başka bir programda görüşmek üzere. (s.103)
- 3) Elif: Görüşmek üzere. (s.103)

Hadi / Haydi

- 1) Vallaha mı! Haydi deneyelim. (s.105)
- 2) Haydi gelin, giysilerin diliyle tanışalım. (s.67)
- 3) Haydi! Ödevine başlamayacak mısın? (s.80)
- 4) “Haydi, niçin oyalanıyorsun? (s.80)
- 5) Ayşe: Hadi o zaman gezelim. (s.77, dinleme)

Hadi canım sen de

- 1) Hadi canım sen de! (s.105)
- 2) Hadi canım sen de! Buna inanmak çok zor. (s.105)

Hadi oradan

- 1) Hadi oradan! (s.105)
- 2) Hadi oradan! Bu nasıl olabilir ki! (s.105)

Hadi ya

- 1) Hadi ya! (s.105)
- 2) Hadi ya! Nasıl yemek yiyorlar ki! (s.105)

Hayırdır?

- 1) Özge: Evet, gittim. Hayırdır? (s.18, dinleme)

Hoş bulduk

- 1) Özgür Bey: Hoş bulduk. (s.38, dinleme)
- 2) Elif: Hoş bulduk... (s.103, dinleme)

Hoş geldin/iz

- 1) Sokağa giderken gözlerim seni arar; hoş geldin, safa geldin, baş üstünde yerin var. (s.100)
- 2) “Bir Konu Yedi Soru” yarışmasına hoş geldiniz. (s.38, dinleme)
- 3) Siz de hoş geldiniz Özgür Bey. (s.38, dinleme)
- 4) Evet efendim, toplantımıza hoş geldiniz. (s.47, dinleme)
- 5) Hoş geldiniz Elif Hanım. (s.103, dinleme)

İyi akşamlar

- 1) Sunucu: Herkese iyi akşamlar. (s.38, dinleme)

İyi günlerde harcayın

- 1) Tebrikler Özgür Bey, son soruyu da doğru cevaplayarak bizden 500.000 lira kazandınız. İyi günlerde harcayın. (s.38, dinleme)

İyi yolculuklar

- 1) Şimdiden iyi yolculuklar! (s.16)

Lütfen

- 1) Bu kadar ufak tefek şeyler için üzülme lütfen. (s.21)
- 2) Bundan sonra bize geleceğin zaman telefon et lütfen. (s.41)
- 3) Evet, evet, bakınız, lütfen saatlerinize bakınız, yalnız 17 saniyede tamam bu iş. (s.99, dinleme)
- 4) Lütfen, sakın olunuz. (s.99, dinleme)

Maalesef

- 1) Maalesef istediğimiz zaman istediğimiz gibi bir tatile çıkma şansımız yok ama bu, tatil hayali kurmamıza engel değil! (s.19)
- 2) Akdenizli korsanlara ev olmuş maalesef. (s.18, dinleme)
- 3) Ayşe: Hayır, maalesef bilinmiyor. (s.77, dinleme)

Memnun oldum

- 1) Neyse, senin hakkında iyi haberler duydum. Çok memnun oldum. (s.94)
- 2) Maymun değil, memnun oldum. Yani duyduğuma sevindim. (s.94, dinleme)

Merhaba

- 1) Müşteri: Merhaba. Ben Aysu. (s.40)
- 2) Kanal Moda'dan herkese merhaba... (s.28, dinleme)
- 3) Merhaba, isminizi öğrenebilir miyiz? (s.28, dinleme)
- 4) Dilek: Merhaba. Adım Dilek. (s.28, dinleme)
- 5) Melek: Adım Melek, merhaba. (s.28, dinleme)
- 6) Emre: Merhaba. Benim ismim Emre. (s.28, dinleme)
- 7) Merhaba teyzeciğim isminizi öğrenebilir miyim? (s.28, dinleme)
- 8) Leman: Merhaba oğlum. (s.28, dinleme)
- 9) Merhaba! Benim adım Aylin. (s.69, dinleme)
- 10) Merhaba! Benim adım Ece. (s.69, dinleme)
- 11) Merhaba! Ben Binnur. (s.69, dinleme)
- 12) Merhaba! Ben Eray. (s.69, dinleme)
- 13) Merhaba! Benim adım Figen. (s.69, dinleme)
- 14) Hayat radyodan herkese merhabalar. (s.103, dinleme)

Mesela

- 1) Mesela kırmızı-Ahmet, yeşil-kardeşim, beyaz-Ayşe gibi. (s.48, dinleme)
- 2) Mesela bir elinizle kitaplarınızı diğer elinizle çantanızı tutuyorsunuz. (s.83)
- 3) Mesela, ateşi ilk biz bulsaydık önce mangal yapardık. (s.99)
- 4) Mesela araçlar soldan gidiyor ve uzaklık tabelalarda mil cinsinden yazıyor. (s.18, dinleme)

Ne dersin/iz?

- 1) Oraya gitmeyi düşünüyorum. Ne dersin? (s.18, dinleme)

Ne var ki

- 1) Ne var ki. (s.90, dinleme)
- 2) Teknoloji hızla geliyor; ne var ki dünya kirleniyor. (s.90)
- 3) Elbisenin rengi çok güzel; ne var ki biraz eski gibi görünüyor. (s.93)
- 4) Ali usta, bozuk çamaşır makinesini en iyi şekilde tamir eder; ne var ki çok para ister. (s.93)
- 5) Ödevlerine yardım ederim; ne var ki önce benim sözümü dinleyeceksin. (s.93)
- 6) Bu akşam birlikte sinemaya gitmek için arkadaşlarıma söz vermiştim; ne var ki hiç canım istemiyor. (s.93)
- 7) Artık daha ince giyinmek istiyorum; ne var ki havalar bir türlü ısınmıyor. (s.93)
- 8) O, dün akşam arkadaşına evlenme teklifi etmişti; ne var ki bu önerisine arkadaşının ne yanıt verdiğini hatırlayamıyordu. (s.94)
- 9) Ne var ki markete gelince “tavuk” kelimesini unuttum. (s.94)
- 10) Güneş, dünyadan çok küçük görünmektedir; ne var ki dünyadan 330 kat daha büyüktür. (s.106)
- 11) Alışverişe gitmeliyim; ne var ki (s.106)
- 12) Çalışsa çok başarılı olabilir; ne var ki kendine hiç güvenmiyor. (s.107)

Ne yapıyorsun/uz?

- 1) Ne yapıyorsun Hoca Efendi, kürk yemek yer mi hiç? (s.70)

Ne yazık ki

- 1) İnsanlara hep iyi davrandı; ne yazık ki kendisi kimseden bir iyilik görmedi. (s.90)

- 2) Ne yazık ki. (s.90)
- 3) Canım tatlı yemek istiyor; ne yazık ki evde hiç tatlı kalmamış. (s.93)
- 4) Bayramda onlarca trafik kazası olmuş; ne yazık ki yüzlerce insan ölmüş. (s.93)
- 5) Doktordan geliyorum; ne yazık ki midemi ciddi bir biçimde üşütmüşüm. (s.93)
- 6) O konsere gitmeyi çok istiyordum; ne yazık ki hiç bilet kalmamış. (s.93)
- 7) Bu akşam eve erken gitmeyi umuyordum; ne yazık ki işlerimi bitiremedim. (s.93)
- 8) Ertesi gün, adam erkenden uyandı; ne yazık ki bir sorun vardı. (s.94)
- 9) İnsanlar dünyaya nasıl zarar verdiklerini bilmiyorlar; ne yazık ki bir büro elemanı yılda 80 kilo yüksek kalitede kâğıdı çöpe atıyor. (s.106)
- 10) Hafta sonu sizinle olmayı çok isterdim; ne yazık ki (s.106)
- 11) Bugün pikniğe gitmek istiyorduk; ne yazık ki hava çok soğudu. (s.107)
- 12) Elif Hanım dinleyicilerimiz için çok yararlı bilgiler verdiniz; ne yazık ki bugünkü programımızın sonuna geldik. (s.115, dinleme)

Neden olmasın?

- 1) Belki farklı bir ceket, biraz daha esnek ama yine de iş hayatına uygun bir kıyafet, neden olmasın ki? (s.67)

Neyiniz var

- 1) Doktor, hastaya “Neyiniz var?” diye sordu. (s.87)

Neyse

- 1) Neyse, senin hakkında iyi haberler duydum. Çok memnun oldum. (s.94)

Neyse ki

- 1) Neyse ki modacılar ve tasarımcılar yavaş yavaş daha değişik düşünmeye başladılar. (s.60)
- 2) Neyse ki. (s.90)
- 3) -Dün bir yolcu uçağı düşmüş; neyse ki kimseye bir şey olmamış. (s.90)
- 4) Bu sabah, saatim çalmamış; neyse ki okula geç kalmadım. (s.90)
- 5) Onu bulamayınca çok telaşlandım; neyse ki önemli bir şey yokmuş. (s.90)
- 6) İstanbul trafiğinde Avrupa’dan Anadolu yakasına geçmek çok zor; neyse ki vapur var. (s.90)

- 7) Üzgün olduğumda onların yanına gidiyorum; neyse ki çok sevdiğim bir ailem var. (s.90)
- 8) Ben de kimin evlenme önerisine ‘Evet’ yanıtı verdiğimi anımsamaya çalışıyordum; neyse ki senmişsin.” (s.94)
- 9) İnsan günde ortalama 80 ila 100 saç teli döker; neyse ki saçlarımızın hepsini kaybetmiyoruz. (s.106)
- 10) Ailem 6. katta olan bir eve taşındı; neyse ki (s.106)
- 11) Biz uyuyorken ocaktan gaz sızmış; neyse ki evde gaz alarmı varmış. (s.107)

Örneğin

- 1) Örneğin; kaç kere akşam yemeğine çıkacaksınız? (s.8)
- 2) Örneğin, ünlü basketbolcu Shaq, basketbolu bıraktığını basın toplantısı yerine Twitter’den duyurmuştur. (s.30)

Öyle mi?

- 1) A! Öyle miymiş! (s.104)
- 2) Öyle mi? Hiç duymadım keşke en sevdiğim çiçeğimi getirseydim. (s.77, dinleme)

Özür dileriz

- 1) Verdiğimiz rahatsızlıktan dolayı özür dileriz. (s.64)

Peki

- 1) Peki, bu durumdan kurtulmak için neler yapmak lazım? (s.8)
- 2) Peki bunu nasıl yapabiliriz? (s.8)
- 3) Peki, acaba bu bir bağımlılık mıdır? (s.30)
- 4) Peki ya gençlerde? (s.63)
- 5) Peki, hamburgeri biz yapsaydık, köftesini okkalı, lezzetli, dahası sarımsaklı ve soğanlı, ekmeğini de ağzımıza layık, dillere destan yapmaz mıydık? (s.99)
- 6) Oğul: Peki baba. (s.103)
- 7) Bill Gates: Peki, bir plan yapıp çocukları tanıştıralım. (s.103)
- 8) Peki nereye gideceksin ve ne kadar kalacaksın? (s.18, dinleme)
- 9) Peki nereleri gezeyim, neler yapayım? (s.18, dinleme)
- 10) Muhabir: Peki siz Umut Bey? (s.28, dinleme)
- 11) Muhabir: Peki çok teşekkürler. (s.28, dinleme)
- 12) Duygu: Peki bu taşların nasıl getirildiği biliniyor mu? (s.77, dinleme)

13) Sanem: Peki ya ayak kokuları? (s.103, dinleme)

14) Peki, ellerinin balık ya da soğan kokmasından şikâyet eden dinleyicilerimize neler söyleyeceksiniz? (s.103, dinleme)

Safa geldin

1) Sokağa giderken gözlerim seni arar; hoş geldin, safa geldin, baş üstünde yerin var. (s.100)

2) Safa geldin! (s.108)

Sanırım

1) Sanırım beni görmek istemediğinden yemeğe gelmedi. (s.50)

2) Hımm, sanırım bir sanal bebek. (s.28, dinleme)

3) Sanırım ben, teknoloji konusunda biraz tutucuyum. (s.28, dinleme)

Selam

1) Selam! Benim adım Eda. (s.69, dinleme)

Tabii /Tabii ki

1) Aslında bütün bunlar tabii ki bilinçli yaşanan bir süreç değildir. (s.67)

2) Tabii o insanı ilk gördüğünüz zaman alnında “Ben başarılıyım.” yazmadığı için görünüşüne bakarsınız. (s.67)

3) Ayşe: Tabii anlatayım. (s.77, dinleme)

Tebrikler

1) Sunucu: Tebrikler Özgür Bey, son soruyu da doğru cevaplayarak bizden 500.000 lira kazandınız. (s.38, dinleme)

Teşekkür ederim/ ederiz

1) Bana yardımcı olduğun için teşekkür ederim. (s.50)

2) Merve: Bu tavsiye çok iyi oldu teşekkür ederim. (s.18, dinleme)

3) Muhabir: Teşekkür ederim ve yanımızda torunuyla birlikte bir bayan var. (s.28, dinleme)

Teşekkürler

1) Muhabir: Teşekkürler. (s.28, dinleme)

2) Muhabir: Çok teşekkürler. (s.28, dinleme)

3) Muhabir: Peki çok teşekkürler. (s.28, dinleme)

Uğurlar olsun

1) Uğurlar olsun! (s.94)

- 2) Uğurlar olsun! (s.108)
- 3) HACİVAT – Uğurlar olsun Karagöz’üm. (s.94, dinleme)

Umarım

- 1) Umarım annem bu telefonu beğenir ve rahatça kullanabilir. (s.33, dinleme)

Üzgünüm

- 1) Sana zaman ayıramadığım için çok üzgünüm. (s.50)

Vallaha mı!

- 1) Vallaha mı! (s.105)
- 2) Vallaha mı! Haydi deneyelim. (s.105)

Yani

- 1) Trafik lambalarının altında, yani yerin dibinde, küçük polis kabinleri var sanıyordum. (s.25)
- 2) Araç, sadece iki kişilik yani pilot ve bir yolcu için. (s.34)
- 3) Yeryüzünden 61 bin metre yukarıya yani uzaya kadar gidip geliyorsunuz. (s.34)
- 4) Bunlara dayanarak kararlar alır, kendine hedefler seçer, yani seçimleri ve amaçları karakterleriyle uyumludur. (s.53)
- 5) Yani duygusal zekâyla ilgili becerilerin çoğu öğrenme ve alıştırmayla geliştirilebilir. (s.53)
- 6) Yani, bir alışveriş bağımlısı için her şey mevcut. (s.65)
- 7) “Onyomanya” yani alışveriş bağımlılığı isminin kökeni Yunanca; Onyos “satılık-satın alma”, manya “saplantı”dan geliyor. (s.65)
- 8) Ne yün yemesi canım, yani beraber gidelim. (s.94)
- 9) Yani bu seyahate yüksek gelirli insanlar katılabilecek. (s.15, dinleme)
- 10) Merve: Kilo almadan dönme diyorsun yani. (s.18, dinleme)
- 11) Maymun değil, memnun oldum. Yani duyduğum habere sevindim. (s.94, dinleme)
- 12) Diploma diyorum, yani ilkokulu bitirdiğini gösteren, imzalı-mühürlü bir kâğıt. (s.94, dinleme)

Yok artık

- 1) Yok artık! (s.105)
- 2) Yok artık! Bu çok fazla! (s.105)

Yok canım

- 1) Yok canım! (s.105)
- 2) Yok canım! Hiç sanmıyorum. (s.105)

Yolun/uz açık olsun

- 1) Yolunuz açık olsun. (s.13)
- 2) Yolun açık olsun! (s.94)
- 3) Yolun açık olsun! (s.108)

Tablo 5. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı B2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Kalıp Sözler	Derlemdeki Sıklıkları (bir milyondaki)	Kitaptaki Sıklıkları
İyi günlerde harcayın	0,01'den az	1
Başka bir şey istiyor musun/uz?	0,01'den az	1
Vallaha mı?	0,01	2
Safa geldin	0,02	2
Başımı(zı)n üstünde yerin(iz) var	0,04	1
Büyümüş de küçülmüş	0,11	4
Neyin/iz var?	0,15	1
Hadi canım sen de	0,16	2
Uğurlar olsun	0,17	3
Hoş bulduk	0,26	2
Hadi ya	0,36	2
Hadi oradan	0,37	2
İyi yolculuklar	0,39	1
Gerçekten mi?	0,41	3
Affedersin/iz	0,83	2
Yolun/uz açık olsun	1,1	3
Özür dileriz	1,2	1
Yok canım	1,47	2
Memnun oldum	1,66	2
Hayırdır	1,98	1
Ne yapıyorsun/uz?	2,06	1
İyi akşamlar	2,22	1
Allah Allah	2,24	1
Ne dersin/iz?	3,06	1

Yok artık	3,75	2
Daha neler	4,11	2
Neden olmasın?	4,37	1
Eyvah	4,43	1
Buyurun	6,15	2
Görüşmek üzere	6,34	3
Bana ne	6,39	1
Hoş geldin/iz	6,43	5
Üzgünüm	6,6	1
Tebrikler	7,11	1
Öyle mi?	7,37	2
Çok şükür	9,07	1
Neyse ki	10,22	11
Ne var ki	24,5	12
Efendim	31,67	5
Selam	37,93	1
Teşekkür ederim/ederiz	46,2	3
Ne yazık ki	56,54	12
Umarım	57,8	1
Teşekkürler	60,03	3
Hadi/Haydi	60,14	5
Merhaba	62,14	14
Neyse	63,86	1
Maalesef	74,44	3
Lütfen	86,55	4
Sanırım	113,55	3
Mesela	127,74	4
Elbette	136	1
Peki	151,57	14
Tabii/Tabii ki	170,37	3
Örneğin	180,03	2
Yani	690,64	12

4.5. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı C1+C2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözler

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı C1+C2 seviyesinde bulunan kalıp sözler, kitapta bulundukları bölümlerle birlikte aşağıda sunulmuştur.

Allah Allah

- 1) Allah Allah, bu konuyu daha önce onunla konuşmuş muydunuz; eğer öyleyse ben tamamen unutmuşum. (s.43)

Aşk olsun

- 1) Aşk olsun! (s.46)
- 2) Tasavvufun dilimize armağan ettiği fakat günümüzde bilhassa hanımların sitem ifadesi için kullandıkları “aşk olsun” deyiminin aslını bu çerçevede arayıp bulmaya çalışalım. (s.46)
- 3) 17. asrın Mevlevî büyüklerinden Arşî Dede, sıradan insanların ihtiyaç saydığı şeylerin peşine düşmeyip kanaat tekkesini bekleyen, yani kanaat etmeyi bilen kalender dervişleri “aşk olsun” diyerek övüyor meselâ. (s.46)
- 4) Mevlevîlerde selamlaşma maksadıyla da kullanılan “aşk olsun” tabiri, muhatap için “Allah aşk versin, aşkını ziyadeleştirsin, yaptığın her işi aşkla yaptırısın.” makamında bir dua. (s.46)
- 5) Sitem maksadıyla söylenen “aşk olsun” da, “Allah sana aşkla bakmayı nasip etsin; çünkü öyle baksaydın bu yanlış değerlendirmeyi yapmaz, doğruyu görürdün” de denilmek isteniyor. (s.46)
- 6) Takdir için söylenen “aşk olsun”un da ise övülen maharet, eser yahut tavır güzelliğinin ancak aşkla mümkün olabileceği kabulü yanında, bu güzelliğe ve harikuladeliğe imkân veren aşkın artırılması niyazı var yine. (s.46)
- 7) “Aşk olsun” deyiminin sizin kültürünüzde karşılığı var mı? (s.46)
- 8) Aşk olsun. (s.48)
- 9) Aşk olsun, hiç özlemez olur muyum?

Başka bir deyişle

- 1) Başka bir deyişle bütün yumurtalarımızı aynı sepete koymak fazla tehlikeli. (s.186, dinleme)
- 2) Başka bir deyişle ilim, teknik ve uygulamalarıdır. (s.112)

Başka bir diyeceğin var mı?

- 1) Başka bir diyeceğin var mı? Yoksa gidebilirsin. (s.195)

Bir isteğiniz var mı?

- 1) Anne, kardeşim eve geliyormuş, “Bir isteğimiz var mı?” diye soruyor? (s.34)

Bizde de ne şans var

- 1) Sık sık tersliklerle karşılaşan bazı kimseler de “Bizde şans mı var?”, “Şanssızın biriyim.”, “Bizde de ne şans var!”, “Şansım olsaydı bu hâle düşmezdim.” gibi sözleri olumsuz anlamda kullanır. (s.50)
- 2) Bizde de ne şans var! (s.50)

Buyurun/uz

- 1) Buyurun iki liranızı! (s.24)

Çok şükür

- 1) Biz ilk insanlar gibi değiliz çok şükür. (s.196, dinleme)

Değmeyin keyfime

- 1) Bu üniversiteyi bir kazanırmışım, değmeyin o zaman keyfime. (s.35)
- 2) Değmeyin keyfime. (s.48)

Dikkat et

- 1) Dikkat et! Neredeyse düşüyordun. (s.12)

Elbette

- 1) Bunu hocamızın sözünü ettiğim hâline bağlamak doğru olur elbette. (s.14)
- 2) Çoğumuzun bildiği ve elbette ki katılacağı “İnsanlar para kazanmak için sağlığını, sonra sağlığını kazanmak için de paralarını harcar.” sözüdür. (s.161)
- 3) Rahat bir hayat sürmenin en önemli gereklerinden birisi elbette iyi bir maddi gelire sahip olmak. (s.170)
- 4) En çok bağlı kalınan sayfa ise elbette Facebook. (s.192)
- 5) Çamaşır yıkadığın var mı ki! Elbette giyecek bir şey bulamazsın. (s.194)
- 6) Mars’ta tam kapsamlı bir koloni oluşturdu. Elbette bu kolay olmadı. (s.186, dinleme)
- 7) Elbette reklam sektörü de bu gücün farkında. (s.200)
- 8) Bu yolculuk süresince medya araçları bizim hareketlerimize, bizim davranışlarımız da elbette ki o araçların evrimini belirleyecek. (s.200)

Emrin başım üstüne

- 1) Atik Sinan her ne kadar bu işe, “Emrin başım üstüne” diyerek başlasa da malzemeler arasında bulunan yüksek mermer sütunları kendi hesabına göre

ölçüp biçip “üç arşın” kestirdikten sonra yaptığı cami Fatih’in istediği ölçüde heybetli olmaz. (s.72)

Eyvah

- 1) “Eyvah, Gamsız’ı zehirlediler. (s.29)

Gereğini arz / rica ederim

- 1) İstek veya şikâyetin dile getirildiği paragraftan sonra satırbaşı yapılır. “Gereğini arz ederim.”, “Gereğini rica ederim.”, “Gereğini bilgilerinize sunarım.” gibi saygı sözlerinden biri yazılır. (s.68)
- 2) Alt makamdaki bir kişi üst makama yazıyorsa “Gereğini arz ederim.”, üst makamdaki biri alt makama yazıyorsa “Gereğini rica ederim.” sözünü kullanır. (s.68)

Gereğini bilgilerinize sunarım

- 1) İstek veya şikâyetin dile getirildiği paragraftan sonra satırbaşı yapılır. “Gereğini arz ederim.”, “Gereğini rica ederim.”, “Gereğini bilgilerinize sunarım.” gibi saygı sözlerinden biri yazılır. (s.68)

Haydi

- 1) Korkacak ne var, haydi suya dal da karşıya geçiverelim. (s.94)
- 2) Haydi, konuşup duracağına sıçra da sırtıma bin. (s.94)
- 3) Haydi, gelin, insanların en eski çağlardan günümüze kadar kullandıkları saat türlerine bir göz atalım. (s.10)

Hayırlı olsun

- 1) Duyduğuma göre yeni bir araba alacaktıydın. Şimdiden hayırlı olsun. (s.40)

Hayrola

- 1) Hayrola dostum, dedi. Niçin durdun? (s.94)

Hiç sorma

- 1) Hiç sorma, durakta otobüs beklerken yaşlı bir adam bayılmasın mı? (s.189)

İyi günler

- 1) İyi günler Jeanne! (s.59)

Kısa kes

- 1) Meclis’te bir oturum esnasında genç bir milletvekili, yaşlı bir milletvekiline, kürsüde konuşurken “Kısa kes moruk!” diye seslenir. (s.148)

Lanet olsun

- 1) Beni senden ayıran sanata lanet olsun! (s.38)
- 2) Lanet olsun. (s.48)

Lütfen

- 1) Onunla ilgili gerçekleri biliyorsan lütfen açıkla, sonra çok geç olabilir. (s.52)
- 2) Lütfen sonra gel. (s.77)
- 3) Bugün burada konuşacağımız konular lütfen bu odada kalsın. (s.122)
- 4) Böyle eften püften meselelerle kafanı yorma lütfen. (s.146)

Maalesef

- 1) Karınızın hastalığı karşısında tıp maalesef çaresiz. (s.19)
- 2) Maalesef çoğu kimse kulaktan dolma bilgilerle hareket edip başkalarını yargılar. (s.45, dinleme)
- 3) Subliminal teknolojisi maalesef çizgi filmlerde, şarkılarda, reklam panolarında, filmlerde yasal olmayan bir şekilde kullanılıyor. (s.84, dinleme)

Merhaba

- 1) Yunanlılar, dizilerden ilk olarak “merhaba, nasılsın, canım, tamam” gibi bazı kelimeleri öğrendi. (s.90)

Mesela

- 1) Yani kanaat etmeyi bilen kalender dervişleri “aşk olsun” diyerek övüyor mesela. (s.46)
- 2) Türk kültürü ile Fransız kültürü arasında belli başlı bazı benzerlikler vardır; mesela, dostlar arasında senli benli konuşmaya genellikle kendiliğinden ve doğal bir şekilde geçilir. (s.76)
- 3) Mesela orada oynayanlar, özellikle de kadınlar inanılmaz iyi. (s.86)
- 4) Mesela Batı medeniyeti denince Fransız, İngiliz, İtalyan, Amerikan kültürleri anlaşılmalıdır. (s.112)
- 5) Mesela resim ve türleri (yağlı boya, sulu boya, baskı sanatları, afiş, grafik çizimler), duvar resmi, minyatür, karikatür, fotoğraf, süsleme vb. (s.121)
- 6) Mesela bir cinayet haberi televizyonda bütün ayrıntılarıyla verilebilmektedir. (s.131)

- 7) Meselâ “Muhteşem Yüzyıl” -İstanbul’u, Araplar’a tekrar hatırlatan dizi-yayınlanmaya başladıktan sonra ülkemize gelen turist sayısı yüzde 12 arttı. (s.211)

Nasılsın/ız?

- 1) Yunanlılar, dizilerden ilk olarak “merhaba, nasılsın, canım, tamam” gibi bazı kelimeleri öğrendi. (s.90)

Ne var ki

- 1) İlk dönemde ona karşı romantik bir ilgisi yoktu, ne var ki ikinci dönemin sonunda âşık olmuştu ve evlenmişlerdi. (s.38)
- 2) Dün akşam erkenden uyumuşmuş. Ne var ki çok yorgun görünüyordu. (s.41)
- 3) Ne var ki herkes ona inanıyordu. (s.81)
- 4) Çocukluktan sıkılırlar ve büyümek için acele ederler. Ne var ki sonra çocukluklarını özlerler. (s.103)
- 5) Ne var ki bu değildi benim yazlık bahçe sinemalarım. (s.94, dinleme)

Ne yapıyorsun/uz?

- 1) Şu an ne yapıyorsun? (s.201)

Ne yazık ki

- 1) Aslında bir enstrüman da çalmak isterdim ama ne yazık ki hiç yeteneğim yok. (s.25, dinleme)
- 2) Bu hormonların salgılanması ne yazık ki sürekli değildir. (s.33)
- 3) Bu inanışın kökeninde dört yapraklı yoncanın uğurundan çok, kötü ruhlara karşı olan sihirli gücü yer alıyordu ama ne yazık ki yoncanın dört yapraklısı da tabiatta çok nadir olarak bulunuyordu. (s.62)
- 4) Ne yazık ki olay sandığın gibi olmadı. (s.82)
- 5) Ne yazık ki ona dörtlüye giden atların köpüklü boynuna bir daha yatmayacak, beyaz orduların ardında kılıç oynatmayacak! (s.156)
- 6) Ne yazık ki insanoğlunun doğayı tahrip hızı, doğanın kendini yenileme hızından daha fazla... (s.181)
- 7) Bu tespit ne yazık ki geçerliliğini hâlen korumaktadır. (s.187)
- 8) Ne yazık ki okuldan kimseyi gördüğüm yok, bu aralar biraz yoğun çalışıyorum. (s.194)

Neden olmasın?

- 1) Artık her şeyi ödediğine göre onunla konuşabilir, her şeyi anlatabilirdi. Neden olmasın? (s.59)
- 2) Tabii ki, niye olmasın? (s.58)

Neyse

- 1) Neyse bunu ucuz atlattım. (s.97)
- 2) Neyse bir olay olmadan arabamı park ettim. (s.97)
- 3) Neyse daha çok vaktim var. (s.197)

Neyse ki

- 1) Neyse ki hastaneden alması gereken test sonuçlarını almış. (s.19)

Örneğin

- 1) Örneğin işlerini bitiremeyen sekreter, “Biraz daha zamanım olsaydı, evrakları hazırlayacaktım”; yemeği yetiştiremeyen ev hanımı, “Misafir gelmeseydi, o yemeği pişirecektim”; istediği üniversiteyi kazanamayan öğrenci, “Bir yıl daha hazırlanmaya zamanım olsaydı, Tıp Fakültesinde okuyacaktım” diyor. (s.16)
- 2) Herhangi bir işe başlarken, gereğinden fazla zamanınızı almaması için belirli bir zaman belirleyin; örneğin iki saat içinde şu işi bitireceğim, gibi. (s.17)
- 3) Örneğin bir kız ağabeyine ancak “oppa”, ablasına “onni” diyebilir ama kendisinden küçük kardeşlerini isimleriyle çağırabilir. (s.76)
- 4) Örneğin bir ailedeki baskın erkeğin adı Kyong-bin olsun. (s.76)
- 5) Örneğin bir erkek çocuk babasıyla konuşurken, bir tartışma içinde bile olsa babasının gözlerinin içine bakamaz. (s.76)
- 6) Örneğin çay ikram edilirken, ikramı yapan kişi fincanı iki eliyle tutar. (s.76)
- 7) Örneğin Yunan televizyonlarında yayımlanan “Muhteşem Yüzyıl”, “Sıla”, “Asi”, “Acı Hayat”, “Yer Gök Aşk”, “Deniz Yıldızı” ve “Lale Devri” dizilerini Yunanca altyazı ile takip eden Yunanlılar, dizilerden ilk olarak “merhaba, nasılsın, canım, tamam” gibi bazı kelimeleri öğrendi. (s.90)
- 8) Örneğin, yapılan araştırmalarda, bir yıl daha fazla yüksek öğrenim veren ülkelerde zaman içerisinde ekonomik randımanın %3 ile %6 arasında arttığı gözlenmiştir. (s.108)

- 9) Dil Sanatları: Edebiyat ve yazı türlerini kapsayan sanatlardır; örneğin hikâye, şiir, deneme, tiyatro metni vb. (s.121)
- 10) Dramatik Sanatlar: İnsanın, eyleme dönüşmüş ifadelerle kendini veya bir olayı, bir olguyu anlattığı sanatlardır; örneğin tiyatro, müzikal oyun, kukla gibi sahne sanatları; sinema, gölge oyunu vb. (s.121)
- 11) Örneğin, Ogilvy ‘Siz bir palyaçodan bir şey alırdınız?’ diyerek reklamda gülmececinin kullanılmasına kesin bir şekilde itiraz eder. (s.154)
- 12) Örneğin bir at ile yirmi ölçek buğday değiştirmek isteyen bir kimsenin bir pazarda aynı malın karşılığında on ölçek buğday veya beş ölçek süt önerisi ile karşılaşması farklı değerlerin oluşmasına neden olmuştur. (s.161)
- 13) Örneğin aylık enflasyon oranının % 1 olması, o ay içinde fiyatlar genel seviyesinin bir önceki aya göre % 1 oranında arttığını gösterir. (s.166)
- 14) Örneğin 1960’ların sonlarından bu yana Kuzey Yarımküre’de kar örtüsünde yüzde 10’luk bir azalma oldu. (s.181)
- 15) Medyada belli bir spor türünün (örneğin, futbol) ön plana çıkarılması insanların ilgilendikleri spor türünün belirlenmesi ve şekillenmesinde nasıl etkili olmaktadır? (s.200)
- 16) PayScale’in yaptığı araştırmanın bulguları hayli ilginç; örneğin genç çalışanların % 40’ı sosyal medya erişimini daha yüksek maaşa tercih ediyor. (s.202)
- 17) Örneğin, Hint-Avrupa grubunda yer alan 113 eski ve çağdaş dilde “anne” kelimesinin aynı kökten geldiği belirlendi. (s.110)

Özür dilerim/Özür dileriz

- 1) Aksaklıktan dolayı özür dileriz. (s.123)
- 2) Belki, istemeden yalan söylemişliğim olmuştur. Özür dilerim. (s.194)

Peki

- 1) Peki, herkesin “kaybettiği” bir oyun var mı? (s.25)
- 2) Peki, aşkı başlatan “şey” nedir? (s.32)
- 3) Ne yapacaktı peki? (s.40)
- 4) Peki, “Susuz Yaz”ın hikâyesini anlatır mısınız? (s.86)
- 5) Peki sen ne öneriyorsun? (s.103)

- 6) Peki kültür, o da toplum yaşayışının daha hasbi, daha manevi yönlerini kucaklar, saf düşüncenin, hassasiyetin, idealizmin meyvesidir. (s.112)
- 7) Peki, suç bir tür hastalık mıdır? (s.130)
- 8) Peki ya güldürmek için yeterli kabiliyetiniz yoksa ne olacak? (s.154)
- 9) Peki siz bu görüşe katılıyor musunuz? (s.154)
- 10) Peki bizim için bu kadar önemli olan para konusunda acaba her şeyi biliyor muyuz? (s.161)
- 11) Peki ya sonrası? (s.161)
- 12) Peki bu sıcaklık artışı yani küresel ısınma nelere yol açıyor, hayatımızı nasıl etkiliyor? (s.181)
- 13) Peki, gerçekten gençler gazete okumuyor mu? (s.192)
- 14) Peki anneciğim! (s.197)
- 15) Peki bunları nerede bulabilirdik? (s.180)
- 16) Peki neden uzayda yaşamak için çabalıyoruz ki? (s.186, dinleme)
- 17) Peki ya gelecekte neler olacak? (s.200, dinleme)

Sağ olsun

- 1) Bankam sağ olsun! (s.168)
- 2) Türkçede babaya olan maddi güveni ifade etmek için “Babam sağ olsun” deyimini sıklıkla kullanılır. (s.168)
- 3) Günümüzde ise kimileri, kredi kartlarına güvenerek “Bankam sağ olsun” demektedir. (s.168)
- 4) Sağ olsun, internet ve cep telefonları gelip de bizi bu hayattan çekip kurtarana kadar haberleşmek için yapmadığımızı bırakmadık. (s.196)

Sağ salim gel/dön

- 1) İnsanlı Mars görevi için ise en büyük engel bu kadar uzun ve zahmetli olacak yolculuk için astronotların sağlığını korumak ve sağ salim geri dönmelerini sağlamak. (s.185)
- 2) Sen sağ salim gel. Benim başka bir isteğim yok. (s.195)

Sanırım

- 1) Sevim bize gelecekti ama sanırım unuttu. (s.19)
- 2) Müzik dışında pek hobiniz de yok sanırım, doğru mu? (s.25)

- 3) Babam da gençliğinde çok güzel yazı yazarmış; sanırım yazma yeteneğim ondan bana geçmiş. (s.35)
- 4) Tam olarak bilmiyorum ama dört yüz franka halledebilirim sanırım. (s.58)
- 5) Sanırım aileler yasaklamalı. (s.196)
- 6) Sanırım internet bağımlısı oluyorum. (s.196)
- 7) Müzik dışında pek hobiniz de yok sanırım, doğru mu? (s.25)
- 8) Sanırım acıtıyor. (s.138)

Sayın seyirciler

- 1) Sunucu: Sayın seyirciler! (s.198)

Sen bilirsin

- 1) Eğer onunla evlenmek istersen sen bilirsin ama ben bunu onaylamıyorum. (s.52)

Sen buralara gelir miydin?

- 1) Oo, sen buralara gelir miydin? (s.189)

Sence

- 1) çocuğun / sence / var / mı / oku / bu / bu / kadar / dersin / uğraşıyoruz / boşuna / mı (s.196)
- 2) Sence en hızlı hangi yemeği yapabilirim? (s.200)
- 3) Sözelimi, kötü komedyenlerle ilgili “Yıllarca yediniz milleti!” diye bir şaka yapsam kaç kişi hazmedecek sence? (s.154, dinleme)

Seni seviyorum

- 1) Seni seviyorum; öyle ki senin için canımı veririm. (s.88)
- 2) “Seni seviyorum” diye haykıracaktım Marmara’ya. (s.20, dinleme)
- 3) Seni seviyorum” diye haykıramadım Marmara’ya... (s.20, dinleme)

Tabii /Tabii ki

- 1) Tabii ki, niye olmasın? (s.58)
- 2) Neden görecekler, göremezlerdi tabii. (s.63)
- 3) Beş yıllık ilişkimiz boyunca arada sırada sorunlar yaşadık tabii ki. (s.147)
- 4) Var tabii. (s.25, dinleme)
- 5) Önüne konan takozlardan kurtulan bir diğer kamyon, evinde pencerenin önünde kahvaltı eden Bernar’a ve tabii eve çarptı, hastanelik oldu. (s.61, dinleme)

- 6) 30 bölüm olarak planlandı, ekonomik kriz baş gösterip reklamlar kesilince böyle pahalı bir dizinin yayımlanması durduruldu tabii. (s.89, dinleme)
- 7) Tabii ki de. (s.210, dinleme)
- 8) Tabii, genelde oynuyorum. (s.210, dinleme)
- 9) Facebook tabii ki. (s.210, dinleme)

Teşekkür ederim/ederiz

- 1) Teşekkür ederim, ben biraz önce yedim. (s.28)
- 2) Arkadaşı onu sıcak bir şekilde karşılayarak kolyesini geri getirdiği için teşekkür etti. (s.60)
- 3) Bize göstermiş olduğunuz misafirperverliğe çok teşekkür ederiz. (s.122)

Teşekkürler

- 1) Vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkürler. (s.127)
- 2) İyi geçti, teşekkürler. (s.25, dinleme)

Üzgünüm

- 1) Üzgünüm Jane ama ben artık boşanmak istemiyorum.” dedim. (s.42)

Yani

- 1) Yani kendinizi zorlamadan, keyfinizi bozmadan zaman yönetimi olmaz. (s.17)
- 2) Psikologlara göre aşk hem normal hem de nörotik olmaktır, yani yaratıcı ve yıkıcıdır. (s.32)
- 3) Feniletilamin, aşkın molekülü yani ilk görüşte aşktan sorumlu kimyasaldır. (s.32)
- 4) Aşkın kimyasıyla ilgili ilk bulunan hormonlardan biri de feromonlardır yani kişiye ait kokular. (s.33)
- 5) Yani... (s.36)
- 6) 17. asrın Mevlevî büyüklerinden Arşî Dede, sıradan insanların ihtiyaç saydığı şeylerin peşine düşmeyip kanaat tekkesini bekleyen, yani kanaat etmeyi bilen kalender dervişleri “aşk olsun” diyerek övüyor meselâ. (s.46)
- 7) Çok yaygın olan bir inanışa göre de “Devlet Kuşu” yani “Hüma” kuşunun gölgesinin bir insanın başı üzerine düşmesi, o insanın dünyada çok bahtiyar biri olacağının, taç giyeceğinin ve hâkimiyete ulaşacağının işareti sayılırdı. (s.61)

- 8) Fatih Sultan Mehmet suçlu bulunur ve kendisi de mimara uyguladığı cezayla yani elleri kesilerek cezalandırılacaktır. (s.72)
- 9) 1964'te, yani ondan 40 yıl evvel o ödülü benim yarattığım, senaristi, prodüktörü ve rejisörü olduğum “Susuz Yaz” almıştı. (s.85)
- 10) Halef selefiz yani. (s.85)
- 11) Filmin özellikleri saymakla bitmiyor yani... (s.86)
- 12) Yani, bireyin yaşamdaki amaçlarının uygarlaşması, duygusal tepkilerinin incelenmesi ve günümüzdeki yeni ve geçerli bilgilerin ışığı altında nesne ve olayların doğası hakkındaki anlayışının olgunlaşmasını kapsar. (s.108)
- 13) Yani ideal bir meslek topluluğu yalnızca işini iyi yapan profesyonellerden ibaret değildir. (s.108)
- 14) Yani kültür kavramı belli bir topluma bağlıdır. (s.112)
- 15) İlk anlamında adalet, insanların birbirlerine nasıl davranacaklarını öngören kuralları göz önüne alma ve uygulamayı, yani hakları ve görevleri kapsar. (s.133)
- 16) İkincisi, kurultay yani beylerin kararlarıdır. (s.139)
- 17) Yani kağanın yasama çalışmaları sonucunda meydana gelen kurallardır. (s.139)
- 18) İnkilemeler, kalıplaşmış kelime gruplarıdır, yani her zaman aynı biçimde kullanılırlar. (s.146)
- 19) Yani tarihi kaynaklara göre parayı ilk kullanan, parayı ilk icat eden millet Asurlulardır. (s.161)
- 20) Dünyanın ilk büyük darphanesi yani para üretilen yeri Osmanlı İmparatoru Fatih Sultan Mehmet Han tarafından İstanbul, Simkeşhane'de kurulmuştur. (s.161)
- 21) Bu kutuplarından basık özel küresel geometrik şekil geoit yani “Dünya şekli” diye adlandırılır. (s.178)
- 22) Peki bu sıcaklık artışı yani küresel ısınma nelere yol açıyor, hayatımızı nasıl etkiliyor? (s.181)
- 23) Yani iklimler değişiyor. (s.181)
- 24) Nasıl yani Mert? (s.197)
- 25) Yani günlük tutar gibi mi yazacağım? (s.197)

- 26). Yani gözlerimle göremesem ben bile inanacağım. (s.198)
- 27) İlk Babil takvimleri ay yılını, yani birbirini izleyen iki dolunay arasındaki 29,5 günlük dönemi temel alan bir sistemdi. (s.15, dinleme)
- 28) Yani eğer her oyuncu kendi kazancından çok rakibinin kaybına odaklanırsa mümkün. (s.25, dinleme)
- 29) Yani sevginin bir üst katmanıdır, çoğalan kısmıdır. (s.36, dinleme)
- 30) Çekte 500 bin dolar yazıyordu ve imza ise John Rockefeller'e aitti yani dünyanın en zengin adamına. (s.54, dinleme)
- 31) Yani sizler evlerinizde bir televizyon kanalındaki herhangi bir dizi, film ya da bir belgeseli seyrederken aynı zamanda 25. karelerle bilinçaltınıza gönderilen mesajları alabiliyorsunuz. (s.84, dinleme)
- 32) Yani isteseydik sürerdi. (s.89, dinleme)
- 33) Zaman zaman izlenen filmdeki, o zamanki çocukluk deyimimizle “esas oğlan” yani filmin kahramanı kötü adama dersini verdiği zaman şaka ile karışık bir alkış, ıslık kıyamet tüm sinemayı kaplardı. (s.94, dinleme)
- 34) Burada her yaştan izleyiciyi yani çocuktan ailelere kadar farklı sosyal grupları da merkez alan eğitim programları yapıyoruz. (s.118, dinleme)
- 35) Yani çok ciddi bir soruna gülüp geçebilirsiniz. (s.154, dinleme)
- 36) Eğer en eski taş uzaydan geldiyse araştırmalar da orada başlamalıydı, yani uzayda. (s.180, dinleme)
- 37) Yani fazladan bir yarı mesafe uzakta demek. (s.186, dinleme)
- 38) İkinci kitabını çıkaran Selen Işık yani “Pucca” her şeye bir blog yazarak başlamış. (s.200, dinleme)
- 39) Telefonumdan bile giriyorum, sürekli bakıyorum, yani ortalama yani günün yarısı onunla geçiyor diyebilirim. (s.210)
- 40) Yani en fazla 20 dakikayı geçmiyor, geçirmemeye çalışıyorum ama çok dalıyorsam güzel bir şeyler varsa güncel bir saati geçtiği de oluyor. (s.210)
- 41) Bilgisayarımdan giriyorum, bilgisayar olmadığı zaman cepten giriyorum, sürekli Facebook'tayım yani. (s.210)
- 42) Müzik yapıyorsan ya da herhangi bir sanat dalıyla uğraşıyorsan kendi reklamını yapabileceğin sosyal bir kurulumdur yani. (s.210, dinleme)

Tablo 6. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabı C1+C2 Seviyesinde Bulunan Kalıp Sözlerin Derlemdeki ve Kitaptaki Sıklıkları

Kalıp Sözler	Derlemdeki Sıklıkları (bir milyondaki)	Kitaptaki Sıklıkları
Başka bir diyeceğin var mı?	0,01'den az	1
Gereğini bilgilerinize sunarım	0,01'den az	1
Bizde de ne şans var!	0,01'den az	2
Sağ salim gel/dön	0,01'den az	2
Sen buralara gelir miydin?	0,01'den az	1
Emrin başım üstüne	0,01	1
Bir isteğin/iz var mı?	0,05	1
Kısa kes	0,07	1
Değmeyin keyfime	0,12	2
Gereğini arz/rica ederim	0,12	4
Hiç sorma	0,23	1
Sayın seyirciler!	0,47	1
Hayrola?	0,72	1
Sen bilirsin	1,02	1
Aşk olsun	1,03	9
Ne yapıyorsun/uz?	2,06	1
Allah Allah	2,24	1
Nasılsın/ız?	2,38	1
Lanet olsun	2,96	2
Dikkat et	3,48	1
Neden olmasın?	4,37	2
Eyvah	4,43	1
Sence	4,82	3
Sağ olsun	5	4
Seni seviyorum	5,63	3
Buyurun/uz	6,15	1
Özür dilerim/iz	6,29	2
Üzgünüm	6,6	1
Başka bir deyişle	7,59	2
İyi günler	8,09	1
Çok şükür	9,07	1
Neyse ki	10,22	1
Hayırlı olsun	12,74	1
Ne var ki	24,5	5

Hadi/Haydi	44,72	3
Teşekkür ederim/ederiz	46,2	3
Ne yazık ki	56,54	8
Teşekkürler	60,03	2
Merhaba	62,14	1
Neyse	63,86	3
Maalesef	74,44	3
Lütfen	86,55	4
Sanırım	113,55	8
Mesela	127,74	7
Elbette	136	8
Peki	151,57	17
Tabii/Tabii ki	170,37	9
Örneğin	180,03	17
Yani	690,64	42

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setindeki Kalıp Sözlerin Derlem Temelli Analizi

Bu çalışmada kalıp sözlerin yazılı derlemdeki ve İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretim Setindeki sıklıkları incelenmiş ve kalıp sözlerin derlemdeki sıklığının kitaplara ne derecede yansıdığı araştırılmıştır. Bunun sonucunda, Türkçe öğretim ders kitaplarında kullanılan kalıp sözlerin sıklığının derlemle büyük ölçüde paralellik göstermediği gözlemlenmiştir.

A1 seviye kitabında 61 farklı kalıp söz bulunmaktadır. Bunların kitaptaki toplam sayısı 337'dir. *Hoşça kal, ne yapıyorsun, nerelisin/iz, görüşürüz, memnun oldum, nasılsın/iz, iyiyim* gibi bazı kalıp sözlerin derlemdeki sıklıklarının düşük seviyede olduğu gözlemlenirken kitaptaki kullanım oranları ise yüksektir. Bu kalıp sözlerin Türkçeyi yeni öğrenmeye başlayan A1 seviyesindeki öğrencilerin selamlaşmak, tanışmak ve hâl hatır sormak için kullanabileceği temel ifadeler olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu tür kalıp sözler, geniş bir kitleye hitap eden yazılı kaynaklara nispeten, öğrencilere Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan A1 seviyesindeki kitaplarda çok daha sık kullanılmaktadır. Diğer bir yandan ise *efendim, umarım, hadi/haydi, inşallah, sanırım, elbette, alo* gibi birçok kalıp sözün derlemdeki sıklıklarının yüksek olduğu fakat A1 seviye kitabındaki kullanım oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Türkçeyi öğrenmeye yeni başlayan bireylerin temel iletişim becerilerini kazanmaları için dilde en sık kullanılan kalıpları öğrenmeye ihtiyaçları vardır. Bu sebeple temel seviyedeki dil öğretim kitaplarında öğretilmesi hedeflenen kalıp sözler belirlenirken derlemdeki sıklığı göz önünde bulundurulmalıdır.

A2 seviyesinde 63 çeşit kalıp söz bulunmaktadır. Bu kalıp sözlerin kitaptaki toplam kullanım sıklığı 176'dır. Bu kalıp sözler incelendiğinde derlemdeki sıklık oranı yüksek olan kalıp sözlerin kitapta düşük oranda kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu duruma örnek olarak *üzgünüm, kolay gelsin, yaşasın, hayırlı olsun, önemli değil, geçmiş olsun, efendim, teşekkür ederim, merhaba, hadi/haydi, teşekkürler, umarım, inşallah, lütfen, sanırım, mesela, peki, elbette, tabii, yani* gibi kalıp sözler gösterilebilir. Bu kalıp sözlerin bir kısmı A1 seviyesinde de kullanılmıştır fakat A1 seviyesindeki kullanım oranlarının da düşük olduğu görülmektedir. Kitaptaki diğer kalıp sözlerin derlemdeki ve kitaptaki sıklıkları karşılaştırıldığında ise hem derlemdeki hem de kitaptaki sıklıklarının düşük olduğu gözlemlenmiştir.

B1 seviyesinde 29 çeşit kalıp söz bulunmaktadır. Toplam kullanım sıklığı ise 94'tür. Bu sayının A1 ve A2 seviyelerine kıyasla oldukça düşük olduğu görülmektedir. *Hoş geldiniz, çok şükür, başarılar, umarım, hadi/haydi, maalesef, neyse, lütfen, sanırım, elbette, tabii/ tabii ki* gibi kalıp sözler derlemde yüksek oranda bir sıklığa sahip olmasına rağmen kitapta düşük oranda kullanılmıştır. *Senden bir şey olmaz* kalıp sözü ise derlemde bir milyonda 0,02 gibi çok düşük bir sıklığa sahipken kitapta dört kez kullanılmış ve derlemdeki kullanımına nispeten yüksek bir sıklığa sahip olmuştur. Diğer bir yandan, *merhaba, mesela, peki, örneğin, yani* kalıp sözleri hem derlemde hem de kitapta yüksek oranda kullanılmıştır.

B2 seviyesindeki 56 farklı kalıp söz bulunmaktadır. Bunların kitaptaki toplam kullanım sıklığı ise 178'dir. Bu kalıp sözler incelendiğinde *gerçekten mi, uğurlar olsun, büyümüş de küçülmüş* kalıp sözlerinin derlemde düşük sıklıkta bulunduğu, kitapta ise derleme oranla daha yüksek bir sıklığa sahip olduğu söylenebilir. Derlemdeki sıklık oranına nispeten kitaptaki kullanım oranı düşük olan kalıp sözlerden bazıları ise *bana ne, üzgünüm, tebrikler, çok şükür, selam, umarım, neyse, sanırım, elbette, tabii/ tabii ki, örneğin* olarak belirlenmiştir. Bu kalıp sözlerden birçoğunun A2 ve B1 seviyelerinde de yer aldığı görülmektedir. Kitabın geneline bakıldığında, *neyse ki ne var ki, efendim, ne yazık ki, merhaba* gibi birkaç kalıp söz dışında, kullanılan kalıp sözlerin sıklığının çok düşük olduğu söylenebilir.

C1+C2 seviye kitabında ise 48 çeşit kalıp söz bulunmaktadır. Toplamdaki kullanım sıklığı ise 198'dir. Bu kitaptaki kalıp söz çeşitliliğinin İstanbul Türkçe öğretim setinin en yüksek seviyesi olan C1+C2 kitabı için düşük olduğu söylenebilir. Bunlardan *gereğini arz ederim* ve *aşk olsun* kalıp sözlerinin derlemde düşük oranda geçtiği fakat kitapta derleme oranla oldukça sık kullanıldığı görülmektedir. *Buyurunuz, üzgünüm, iyi günler, çok şükür, neyse ki, hayırlı olsun, teşekkürler, merhaba* gibi kalıp sözler ise derlemdeki sıklıklarına oranla kitapta daha az kullanılmıştır fakat bunlardan *merhaba, teşekkürler, iyi günler* gibi C1+C2 seviyesinde düşük kullanım oranına sahip olan ve tanışma /selamlaşma için kullanılan kalıp sözlerin başlangıç seviyelerinde daha sık kullanıldığı görülmektedir.

İstanbul Türkçe Öğretim Seti'ndeki kalıp söz çeşitliliğine bakıldığında en fazla kalıp söz çeşitliliğinin A1 ve A2 seviyelerinde, daha sonra B2 ve C1+C2 seviyelerinde ve en az ise B1 seviye kitabında kullanıldığı görülmektedir. Kalıp sözlerin hafızada hazır olarak saklandığı ve böylece iletişimi kolaylaştıran hazır kalıplar oldukları göz önünde bulundurulduğunda A1 ve A2 seviyelerinde kalıp söz çeşitliliğinin yüksek olmasının dili öğrenenler için büyük bir kolaylık sağlayacağı söylenebilir. B2 ve C1+C2 kitaplarında kalıp söz çeşitliliğinin azaldığı, B1 seviyesinde ise kalıp söz çeşitliliğinin yetersiz olduğu ve büyük oranda A1 ve A2 seviyesi ile ortak kalıp sözlerin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 7. Kalıp Sözlerin Derlemdeki Sıklıkları ile Kitapta Farklı Seviyelerde Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması

Kalıp Sözlerin Derlemdeki Sıklıkları (bir milyondaki)	0-5 arası	5-10 arası	10 ve üzeri
A1 Seviyesi Kalıp Söz Çeşitliliği	34	11	16
A1 Seviyesi Toplam Kalıp Söz Sayısı	188	42	107
A2 Seviyesi Kalıp Söz Çeşitliliği	34	11	18
A2 Seviyesi Toplam Kalıp Söz Sayısı	58	27	91
B1 Seviyesi Kalıp Söz Çeşitliliği	12	3	14
B1 Seviyesi Toplam Kalıp Söz Sayısı	20	6	68
B2 Seviyesi Kalıp Söz Çeşitliliği	28	9	19
B2 Seviyesi Toplam Kalıp Söz Sayısı	48	27	103
C1+C2 Seviyesi Kalıp Söz Çeşitliliği	23	8	17
C1+C2 Seviyesi Toplam Kalıp Söz Sayısı	45	12	141

5.1.1. Derlemdeki Sıklığı Milyonda 0-5 Aralığına Sahip Kalıp Sözlerin İncelenmesi

Yukarıdaki tablo incelendiğinde derlemdeki sıklığı bir milyonda 0-5 aralığındaki kalıp sözlerden en yüksek çeşitliliğe sahip seviyelerin A1 ve A2 seviyeleri olduğu görülmektedir. Bu seviyeleri sırasıyla B2, C1+C2 ve B1 seviye kitapları takip etmektedir. A1 ve A2 kitaplarında kullanılan kalıp söz çeşitliliği aynı seviyede olmasına rağmen A1 seviyesinde kullanılan kalıp sözlerin A2'ye göre kitapta daha sık tekrar edildiği ve böylece kitaptaki toplam kalıp söz sayısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

B1 seviye kitabındaki kalıp sözlerden derlemdeki sıklığı bir milyonda 0-5 aralığında olan kalıp söz çeşitliliğine bakıldığında sayının 12 olduğu ve bunun da oldukça düşük bir rakam olduğu görülmüştür. Kitapta yine bu aralıktaki toplam

kalıp söz sayısı ise 20'dir. Bu da kitapta geçen kalıp sözlerin yeterince pekiştirilmediğini ve düşük tekrar oranlarına sahip olduğunu göstermektedir.

B2 ve C1+C2 seviyelerindeki kalıp söz çeşitliliği B1 seviyesine göre daha yüksektir. B2 seviyesinde 28, C1+C2 seviyesinde ise 23 farklı kalıp söz vardır. B2 seviyesindeki toplam kalıp söz sayısı 48, C1+C2 seviyesinde ise 45'tir. Bu da B1 seviyesinde olduğu gibi, bu seviyelerdeki kalıp sözlerin de tekrar oranlarının çok düşük olduğunu göstermektedir.

5.1.2. Derlemdeki Sıklığı Milyonda 5-10 Aralığına Sahip Kalıp Sözlerin İncelenmesi

A1 ve A2 seviyesinde bulunan ve derlemdeki sıklığı milyonda 5-10 aralığına sahip kalıp sözlerin çeşitlilik açısından eşit oldukları görülmektedir. Toplam kalıp söz sayısı bakımından ise A1 seviyesinde 42 kalıp söz kullanılırken A2 seviyesinde bu sayı 27'ye düşmüştür. Bu durum da A1 seviyesindeki kalıp sözlerin A2 seviyesine göre daha çok tekrar edildiğini göstermektedir.

B1 seviyesinde ise bu aralıktaki kalıp söz çeşitliliği 3, toplam kalıp söz sayısı ise 6'dır. Yani, hem çeşitlilik hem de toplam kullanım sayısı yönünden oldukça düşüktür. B2 ve C1+C2 seviyelerindeki kalıp söz çeşitliliği sırasıyla 9 ve 8'dir. Toplam kalıp söz sayısı ise B2'de 27, C1+C2'de 12'dir. Bu da B2 kitabında kullanılan kalıp sözlerin tekrar oranının C1+C2'ye göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

5.1.3. Derlemdeki Sıklığı Milyonda 10 ve Üzeri Aralığına Sahip Kalıp Sözlerin İncelenmesi

Derlemde milyonda 5-10 arası sıklığa sahip kalıp söz çeşitliliğinin A1 seviyesinde 16, A2 seviyesinde 18, B1 seviyesinde 14, B2 seviyesinde 19 ve C1+C2 seviyesinde 17 olduğu görülmektedir. Bu durum derlemde en yüksek sıklığa sahip kalıp sözlerin tüm kitaplarda çeşitlilik yönünden birbirine yakın olduğunu göstermektedir. A1 seviyesinde bu aralıktaki toplam kalıp söz sayısı 107, A2 seviyesindeki toplam kalıp söz sayısı 91, B1 seviyesindeki toplam kalıp söz sayısı

68, B2 seviyesindeki toplam kalıp söz sayısı 103, C1+C2 seviyesindeki toplam kalıp söz sayısı 141'dir. Bu da derlemde en yüksek sıklığa sahip kalıp sözlerin tüm seviyelerde tekrarlanma oranının yüksek olduğunu göstermektedir.

Tüm seviyelerde kullanılan kalıp söz sayısı ve çeşitliliği ile bu kalıp sözlerin derlemdeki sıklık oranları karşılaştırıldığında bir paralellik olmadığı gözlemlenmiştir. Buna örnek olarak, kitapta en yüksek sıklığa sahip olan kalıp sözlerin derlemdeki sıklıklarının milyonda 0-5 aralığında bulunması gösterilebilir. Derlemde bir milyonda 5-10 aralığındaki kalıp sözlerin ise tüm seviyelerde en düşük sayıda kullanıldığı görülmektedir. Derlemde 10 ve üzeri sıklığa sahip olan kalıp sözlerin ise, B1 seviyesi hariç, tüm seviyelerdeki kullanım oranı derlemde 0-5 aralığındaki kalıp sözlere nispeten daha düşüktür. Yani, kalıp sözlerin derlemdeki sıklıkları ile kitaptaki sıklıkları arasında herhangi bir bağlantı bulunmamaktadır.

5.2. YADOT Kitapları Hazırlanırken Derlemlerden Faydalanılabilir mi?

Derlem, belirli dilbilimsel araştırmaların amacına ve kapsamına göre şekillendirilen belirli tasarım kriterlerine dayalı olarak, dil bilimsel bir değerlendirmede kullanılmak üzere seçilen sözlü veya yazılı metinlerin bir koleksiyonudur (Weisser, 2016).

Derlem temelli sıklık listeleri yabancı dil öğretimi için oldukça değerli kaynaklardır. Dilde en sık kullanılan birimlerin öğretimine öncelik verilmesi için ders materyallerinde derlem temelli bir yaklaşım izlenmelidir. Özellikle Türkçe öğrenmeye yeni başlayan öğrencilerin temel iletişim becerilerini kazanabilmesi ve kendilerini basit bir şekilde ifade edebilmeleri için en sık kullanılan kalıp ifadelerin öğretilmesi gerekmektedir. Sinclair (2004) dil öğretim materyallerinde kullanılan dil ile derlem temelli sıklık listeleri arasında paralellik olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Derlemle ilgili çalışmalarda derlemin büyüklüğü arttıkça çalışmanın da güvenilirliği artmaktadır. Doğal dil işleme yazılımları ile gerçekleştirilen derlemler geniş bir içeriğe sahiptir ve doğal dil kullanımını yansıtır. Bu sebeple, dil ğretiminde derlem temelli çalışmalar büyük önem taşımaktadır (Karadağ, 2019). Yazı diline ait veriler dil araştırmalarında son zamanlarda araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

Dil ğretiminde yazılı kaynaklar açısından ders kitapları, hedeflere ulaşılmasını sağlayan temel materyallerdir. Türkçe ğretiminde de kullanılan ders kitapları dil öğreniminde ve kelime kazanımında büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, kitaplar hazırlanırken derlemlerden faydalanılması ve farklı seviyelerdeki hedef söz varlığı belirlenirken derlemdeki sözcük sıklıklarının incelenmesi gerekmektedir. zkan (2010) bu konuyla ilgili olarak dil verilerinin bilgisayar aracılığıyla işlenmesinin dil bilim alanına büyük lde katkı sağladığını ve materyal hazırlama, sözlük bilimi ve morfoloji gibi birçok alanda derlemlerden faydalanıldığını belirtmektedir.

Derlemler kalıp sözlerin ğretiminde hangi seviyede hangi kalıp sözlerin ğretilerleği noktasında yol göstericidirler. Bu da kalıp sözlerin sıklıklarına göre gruplandırılması ile mümkün olmaktadır. Örneğin, *sayın seyirciler* kalıp sözünün derlemdeki sıklığı bir milyonda 0,47 iken *teşekkürler* kalıp sözünün sıklığı 60,03'tür. Bu kalıp sözlerden en sık kullanılanları başlangıç seviyelerinde kullanılmalı ve seviye yükseldikçe sıklık baz alınarak kalıp sözlerde çeşitliliğe gidilmelidir.

5.3. Öneriler

- 1) YADOT ders kitaplarında kalıp sözlerin öğretiminde derlem temelli bir yaklaşım izlenebilir.
- 2) YADOT ders kitaplarında, özellikle başlangıç seviyelerinde, derlemde yüksek sıklık oranına sahip kalıp sözlerin öğretime öncelik verilebilir.
- 3) Derlemde sıklığı yüksek olan fakat kitapta düşük oranda kullanılan kalıp sözlerin kitaptaki sıklığı artırılarak öğrencilerin kendi seviyelerine uygun şekilde çeşitli kalıp sözlere maruz kalmaları sağlanabilir.
- 4) Tüm seviyelerde ortak kullanılan kalıp sözlerin sayısı oldukça fazladır. Bu sebeple, kalıp sözler kitabın seviyesi arttıkça derlemde bulunma sıklıklarına ve günlük hayattaki kullanımlarına bakılarak çeşitlendirilebilir.
- 5) Kalıp sözlerin yazılı kaynaklarda ve sözlü kaynaklarda kullanım sıklıklarında farklılıklar olabilir. Bu çalışmada kalıp sözlerin yazılı derlemdeki sıklıkları baz alınmıştır fakat sözlü derlemdeki sıklıkları incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşılabilir. Bu sebeple daha net bir sonuca ulaşabilmek için kalıp sözlerin sözlü derlemdeki sıklıkları da incelenebilir.

KAYNAKÇA

AKSAN, D.:1996	<i>Türkçenin Sözvarlığı</i> . Ankara: Bilgi Yayınevi.
AKSAN, D.: 2005	<i>Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri</i> . Ankara: Bilgi Yayınevi.
AKSAN, M.: 2011	Derlem Dilbilimi ve Dil Eğitimi. <i>Türkçenin Eğitimi-Öğretiminde Kuramsal ve Uygulamalı Araştırmalar</i> . (L. Uzun, Ü. Bozkurt, Ed.) içinde. (ss. 339-343) Essen: Die Blau Eule.
ALTUN, H.: 2012	Diller Arası Alışveriş. <i>Türk Dili Kitabı</i> . (G. Yüksekaya Ed.) içinde (ss. 26-37). İstanbul: Kesit Yayınları.
ASUTAY, H.: 2003	Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Bağlamı ve “Öteki Dil”. <i>Ankara Üniversitesi Dil Dergisi</i> , 26-29.
AVCI, Y.: 2002	Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kültür ve Yöntem Boyutu. <i>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi I. Uluslararası Truva-Çanakkale Dil Eğitimi ve Okul Gelişimi Sempozyumu. Çanakkale, Türkiye</i> .
BANGUOĞLU, T.: 1986	<i>Türkçenin Grameri</i> . Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı.
BARIN, E.: 2003	Yabancılar Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. <i>Türklük Bilimi Araştırmaları</i> , (13), 311.
BAYRAKTAR, N.: 2014	<i>Dil Bilimi</i> . Ankara: Nobel Yayıncılık.
BAYRAKTAR, S.: 2019	Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
BIBER, D., DOUGLAS, B., CONRAD, S., & REPPEN, R.: 1998	<i>Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use</i> . Cambridge University Press.
BOERS, F., LINDSTROMBERG, S.: 2008	How Cognitive Linguistics Can Foster Effective Vocabulary Teaching. <i>Cognitive Linguistic Approaches to Teaching Vocabulary and Phraseology</i> . (Frank B., Seth L. Ed.) içinde. (ss: 1-64) Berlin: Walter de Gruyter Publishing.
COOPER, T.: 1999	Processing of Idioms by L2 Learners of English. <i>TESOL Quarterly</i> , 33(2), 233-262. doi:10.2307/3587719
CORRIGAN, R., MORAVCSIK, E., OUALI, H., WHEATLEY, K.: 2009	Introduction. Approaches to the study of formulae. Formulaic Language Volume 1: Distribution and historical change, (R.Corrigan, E.A.Moravcsik, H.Ouali, K.M. Wheatley, Ed.) içinde (ss.x1-xxiv). Amsterdam / Philadelphia: John Benjamin Publishing Co.
ÇORAKLI, Ş.: 2010	Türkçenin Yaratma Gücü: İkillemeler (I) . <i>Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi</i> , 8 (17), https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2843/38884
DEMİRCAN,	Türkçe İkillemenin Özüne Doğru. <i>Dilbilim</i> , (9), 61-92.

Ö.: 1990	
DEMİREZEN, M.: 1991	Türkçeye İngilizce'den Geçen Sözcükler ve Eşanlamlılık. <i>Dilbilim Araştırmaları Dergisi</i> , 2, 133-136.
DOĞANÇAY, S.: 1990	"Your Eye Is Sparkling": Formulaic expressions and routines in Turkish. <i>Penn Working Papers in Educational Linguistics</i> , 6(2). Eric Document: ED335938
FABER, P.: 2012	<i>A Cognitive Linguistics View of Terminology and Specialized Language</i> . Berlin: Walter de Gruyter Publishing.
FOSTER, P.: 2001	Rules and routines: A consideration of their role in the task-based language production of native and non-native speakers. In M. Bygate, P. Skehan, & M. Swain (Eds.), <i>Researching pedagogical tasks: Second language learning, teaching and testing</i> (pp. 75–93). Harlow, UK: Longman.
GATBONTON, E., SEGALOWITZ, N.: 2005	Rethinking Communicative Language Teaching: A Focus on Access to Fluency. <i>Canadian Modern Language Review-revue Canadienne Des Langues Vivantes</i> , 61, 325-353.
GÖKDAYI, H.: 2008	Türkçede Kalıp Sözler. <i>Bilig</i> , 44, 89-110.
GÖKDAYI, H.: 2015	<i>Türkçede Kalıp Sözler</i> . İstanbul: Kriter Yayınevi.
HATİPOĞLU, V.: 1964	Atasözleri ve deyimler. <i>Türk Dili</i> , 13.
HENGİRMEN, M.: 2002	<i>Türkçe Dilbilgisi</i> . Ankara: Engin Yay.
HOFFER, B. L.: 2005	Language Borrowing and The Indices of Adaptability and Receptivity. <i>Intercultural Communication Studies</i> , 14(2), 53.
INKELAS, S., ZOLL, C.: 2005	<i>Reduplication: Doubling in Morphology</i> . Cambridge University Press.
İŞCAN, A.: 2012	"Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Tarihçesi". <i>Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi (YDTÖ)</i> (A. Kılınç, A. Şahin Ed.) içinde. (ss. 3-27) Ankara: Pegem Yayıncılık.
KARAAĞAÇ, G.: 2009	<i>Türkçenin Söz Dizimi</i> . Kesit Yayınları.
KARADAĞ, Ö.: 2019	Neden Bir Çocuk Dili Derlemine İhtiyacımız Var?. <i>Ana Dili Eğitimi Dergisi</i> , 7(3), 765-780.
KARASAR, N.: 2010	<i>Bilimsel Araştırma Yöntemi</i> . Ankara: Nobel Yayınları.
KESKİN, D.: 2021	Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocuk grupları için hazırlanmış hikâye kitaplarının kalıp sözler açısından değerlendirilmesi: Yunus Emre Enstitüsü Çocuk Hikâyeleri Dizisi örneği (A1-A2). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi, Ankara.
KIYOMI, SETSUKO.: 2021	A typological study of reduplication as a morpho-semantic process: evidence from five language families (Bantu, Australian,

1993	Papuan, Austroasiatic and Malayo-Polynesian). Indiana University dissertation.
KÖKSAL, D., VARİŞOĞLU, B.: 2012	“Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlke ve Kavramlar”. <i>Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi (YDTÖ)</i> (A. Kılınç, A. Şahin Ed.) içinde. (ss. 49-64) Ankara: Pegem Yayıncılık.
KULA, O. B.: 1996	“Dilin Kültürelliği ya da Kültürün Dilselliği,” <i>Bilim ve Ütopya</i> , 23: 46-47.
LANGLOTZ, A.:2006	<i>Idiomatic Creativity: A Cognitive-Linguistic Model of Idiom-Representation and Idiom-Variation in English.</i> (Marcelo D., Raymond W. G., Jan N. Ed.) Philadelphia: John Benjamins Publishing.
LE-THI, D., RODGERS, M. P., & PELLICER- SÁNCHEZ, A.: 2018	Teaching Formulaic Sequences in an English- Language Class: The Effects of Explicit Instruction Versus Coursebook Instruction. <i>TESL Canada Journal</i> , 34(3), 111-139. https://doi.org/10.18806/tesl.v34i3.1276
LIONTAS, J.: 2017	Why Teach Idioms? A Challenge to The Profession. <i>Iranian Journal of Language Teaching Research</i> . 5(3), 5-25. Urmia University Press.
MARTI, L.: 2014	Türkçe Öğrenenler Açısından Kalıp Sözler ve İşlevleri. <i>Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler</i> , (D.Yaylı, Y. Bayyurt, Ed.) içinde (ss.105-114). Ankara: Anı Yayıncılık.
MCENERY, T., WILSON, A.: 2001	<i>Corpus Linguistics</i> . Edinburgh: Edinburgh University Press.
MEYER, C. F.: 2004	<i>English Corpus Linguistics: An introduction</i> . Cambridge: Cambridge University Press.
NADARAJAN, S.: 2006	A Crosslinguistic Study of Reduplication. <i>Arizona Working Papers in Second Language Acquisition & Teaching</i> . (13), 39-53. Arizona University Press.
ÖZKAN, B.: 2010	Türkçenin Öğretiminde Sıfatların Eşdizim Sözlüğü: Yöntem ve Uygulama. <i>Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi</i> , 1(2), 51-65.
PARLATIR, İ.: 2007	<i>Atasözler ve Deyimler (Cilt 1)</i> . Ankara: Yargı Yayınevi.
RAFIEYAN, V.: 2018	Role of Knowledge of Formulaic Sequences in Language Proficiency: Significance and Ideal Method of Instruction. <i>Asian. J. Second. Foreign. Lang. Educ.</i> 3, 9. https://doi.org/10.1186/s40862-018-0050-6
SCHMITT, N., CARTER, R.: 2004	Formulaic Sequences in Action: An Introduction. <i>Formulaic Sequences Acquisition, Processing and Use</i> , (N. Schmitt, Ed.) içinde (ss. 1-22). Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamin Publishing Co.
SIDTIS, D. V. L.: 2011	12 Formulaic Expressions in Mind and Brain: Empirical Studies and a Dual-Process Model of Language Competence. <i>The</i>

	<i>handbook of psycholinguistic and cognitive processes: Perspectives in communication disorders</i> , 247.
SINCLAIR, J. M.: 2004	Introduction. <i>How To Use Corpora in Language Teaching</i> . (J. McH. Sinclair Ed.) içinde. (ss. 1-10) Philadelphia: John Benjamins Publishing.
SPÖTTL, C., MCCARTHY, M.: 2004	Comparing Knowledge of Formulaic Sequences Across L1, L2, L3, and L4. <i>Formulaic Sequences Acquisition, Processing and Use</i> , (N. Schmitt, Ed.) içinde (ss. 191-219). Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamin Publishing Co.
TOKLU, M. O.: 2003	<i>Dilbilime Giriş</i> . Ankara: Akçağ Yayınları.
ÜNSAL, G.: 2013	Dil Öğretiminde Kalıp Sözler ve Çevirisi. <i>Electronic Turkish Studies</i> , 8(8).
VARIŞOĞLU, B., ŞEREF, İ., GEDİK, M., YILMAZ, İ.: 2014	“Deyim ve Atasözlerinin Öğretilmesinde Görsel Bir Araç Olarak Karikatürlerin Başarıya Etkisi”, <i>Karadeniz Araştırmaları</i> , 41, 226-242.
WACH, E., & WARD, R.: 2013	<i>Learning about qualitative document analysis</i> .
WANG, Y.: 2018	Formulaic Sequences Signalling Discourse Organisation in ELF Academic Lectures: A Disciplinary Perspective. <i>Journal of English as a Lingua Franca</i> , 7(2), 355-376. https://doi.org/10.1515/jelf-2018-0017
WEISSER, M.: 2016	<i>Practical corpus linguistics: An introduction to corpus-based language analysis</i> (Vol. 43). John Wiley & Sons.
WOOD, D. (ED.): 2010	<i>Perspectives on Formulaic Language: Acquisition and Communication</i> . Bloomsbury Publishing.
WOOD, D.: 2015	<i>Fundamentals of Formulaic Language: An Introduction</i> . Bloomsbury Publishing.
WOOD, D.: 2019	Classifying and Identifying Formulaic Language. <i>The Routledge Handbook of Vocabulary Studies</i> , 30-45.
WRAY, A.: 2002	<i>Formulaic Language and the Lexicon</i> . Cambridge University Press.
YILDIRIM, A., & ŞİMŞEK, H.: 2008	<i>Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri</i> . Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

EK 1: İSTANBUL YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİNDEKİ KALIP SÖZLERİN SEVİYELERE GÖRE LİSTESİ

A1 Seviyesi

- Affedersiniz
- Afiyet olsun
- Alo
- Başka bir şey istiyor musunuz?
- Bol şanslar
- Buyurun
- Çok yaşa
- Dikkat et
- Efendim
- Eh işte
- Elbette
- Fena değil
- Geçmiş olsun
- Görüşmek üzere
- Görüşürüz
- Güle güle
- Günaydın
- Hadi / Haydi
- Hoş bulduk
- Hoş geldin/iz
- Hoşça kal
- İnşallah
- İyi akşamlar
- İyi dersler
- İyi geceler
- İyi günler
- İyi yolculuklar
- İyilik sağlık
- İyiyim
- Kendinize iyi bakın
- Lütfen
- Memnun oldum
- Merhaba
- Mutlu yıllar
- Nasılsın/ız?
- Ne dersin?
- Ne haber?
- Ne var ne yok?
- Ne yapıyorsun?
- Nerelisin/iz?
- Nice senelere
- Özür dilerim
- Pardon
- Peki
- Problem mi var?
- Problem yok
- Rica ederim
- Sağ ol
- Sanırım
- Selam
- Senden ne haber?
- Seni seviyorum
- Sevgilerimle
- Tabii
- Tamam mı?
- Tebrikler
- Teşekkür ederim
- Teşekkürler
- Umarım
- Üzgünüm
- Yani

A2 Seviyesi

- Affedersiniz
- Afiyet olsun
- Alo
- Bakar mısın/ız?
- Başka bir şey ister misiniz?
- Bir varmış bir yokmuş
- Buyurun
- Çok yaşa/yın
- Dikkat et
- Efendim
- Elbette
- Elinize sağlık
- Evvel zaman içinde
- Eyvah
- Geçmiş olsun
- Gerçekten mi?
- Görüşmek üzere
- Görüşürüz
- Gözün aydın
- Güle güle kullan
- Günaydın
- Hadi/Haydi
- Hayırlı işler
- Hayırlı olsun
- Hayrolsun
- Hep mutlu olun
- Hoş bulduk
- Hoş geldiniz
- İnşallah
- İyi akşamlar
- İyi geceler
- İyi günler
- İyiyim
- Kim o?
- Kolay gelsin
- Lütfen
- Memnun oldum
- Memnuniyetle
- Merhaba
- Mesela
- Nasıl yardımcı olabilirim?
- Nasılsın/ız?
- Ne yapıyorsun/uz?
- Önemli değil
- Öyle mi?
- Özür dilerim
- Peki
- Problem değil
- Rica ederim
- Sağ ol/un
- Sanırım
- Seni seviyorum
- Tabii
- Tamam o zaman
- Tekrar bekleriz
- Teşekkür ederim
- Teşekkürler
- Umarım
- Üzgünüm
- Yani
- Yardım edebilir miyim?
- Yardımcı olur musunuz?
- Yaşasın

B1 Seviyesi

- Aferin
- Başarılar
- Çok şükür
- Dile benden ne dilersen
- Elbette
- Eyvah
- Görüşmek üzere
- Görüşürüz
- Hadi/Haydi
- Hayırdır
- Hoş geldin/iz
- Hoşça kal
- İyiyim
- Lütfen

- Maalesef
- Merhaba
- Mesela
- Nasıl yardımcı olabilirim?
- Nasılsın?
- Ne dersin/iz?
- Neyse
- Örneğin

- Peki
- Sanırım
- Sen bilirsin
- Senden bir şey olmaz
- Tabii/Tabii ki
- Umarım
- Yani

B2 Seviyesi

- Affedersin/iz
- Allah Allah
- Bana ne
- Başımı(zı)n üstünde yerin(iz) var
- Başka bir şey istiyor musun/uz?
- Buyurun
- Büyümüş de küçülmüş
- Çok şükür
- Daha neler
- Efendim
- Elbette
- Eyvah
- Gerçekten mi?
- Görüşmek üzere
- Hadi canım sen de
- Hadi oradan
- Hadi ya
- Hadi/Haydi
- Hayırdır
- Hoş bulduk
- Hoş geldin/iz
- İyi akşamlar
- İyi günlerde harcayın
- İyi yolculuklar
- Lütfen
- Maalesef
- Memnun oldum
- Merhaba
- Mesela
- Ne dersin/iz?
- Ne var ki
- Ne yapıyorsunuz/uz?

- Ne yazık ki
- Neden olmasın?
- Neyin/iz var?
- Neyse
- Neyse ki
- Örneğin
- Öyle mi?
- Özür dileriz
- Peki
- Safa geldin
- Sanırım
- Selam
- Tabii/Tabii ki
- Tebrikler
- Teşekkür ederim/ederiz
- Teşekkürler
- Uğurlar olsun
- Umarım
- Üzgünüm
- Vallaha mı?
- Yani
- Yok artık
- Yok canım
- Yolun/uz açık olsun

C1+C2 Seviyesi

-
- Allah Allah
- Aşk olsun
- Başka bir deyişle
- Başka bir diyeceğin var mı?
- Bir isteğin/iz var mı?
- Bizde de ne şans var!
- Buyurun/uz
- Çok şükür
- Değmeyin keyfime
- Dikkat et
- Elbette
- Emrin başım üstüne
- Eyvah
- Gereğini arz/rica ederim
- Gereğini bilgilerinize sunarım
- Hadi/Haydi
- Hayırlı olsun
- Hayrola?
- Hiç sorma
- İyi günler
- Kısa kes
- Lanet olsun
- Lütfen
- Maalesef
- Merhaba
- Mesela
- Nasılsın/ız?
- Ne var ki
- Ne yapıyorsun/uz?
- Ne yazık ki
- Neden olmasın?
- Neyse
- Neyse ki
- Örneğin
- Özür dilerim/iz
- Peki
- Sağ olsun
- Sağ salım gel/dön
- Sanırım
- Sayın seyirciler!
- Sen bilirsin
- Sen buralara gelir miydin?
- Sence
- Seni seviyorum
- Tabii/Tabii ki
- Teşekkür ederim/ederiz
- Teşekkürler
- Üzgünüm
- Yani